

MAJANDUSTEATED

Weekly Bulletin of the Institute of Economic Research

KONJUNKTUURINSTITUUDI VALJAANNE

ILMUB KORD NÄDALAS

Toimetustel. tel. 430-23. Piiskopi 2.

Talitus, tel. 468-24. TALLINN, Toom-Rätüdi 10.

Tellimishind aastas Kr. 5.—

ühes kuukirjaga „Konjunktuur“ Kr. 12.—

Üksiknumber 15 senti.

KONJUNKTUURINSTITUUDI DIREKTOR
JA VASTUTAV TOIMETAJA
A. PULLERITS

TOIMETAJA A. TOOMS

Majandussektsooni juhataja J. Janusson
Sektsooni nõukogu esimees J. Jaakson
Põllumajandussektsooni juhataja J. Kurkus
Sektsooni nõukogu esimees dr. E. Terasmäe
Riigimajanduse osa toimetaja A. Keller

Nr. 51/52

Tallinn, 19. detsembril 1939

V aastakäik

SISU:

Lk.

PÖLLUMAJANDUS	
Põllumajanduse tasuvus 1938/39. p.-a.	856
Jahimajapidamine	866
POOSTUS JA KAUBANDUS	
Töö- ja palgaolud tööstuses oktoobris 1939. a.	869
Väliskaubandus okt. ja nov. 1939. a.	872
LAEVANDUS	
Prahiturg 1939. a.	874
PÖLLUMAJANDUSSAADUSTE TURUD	
Võiturg	876
Juustuturg	877
Kaselniturg	877
Tapaloomade ja lihaturg	878
Peekoniturg	880
Toornahkadeturg	881
Kanamunaturg	888
Piimaturg	884
Teraviljaturg	885
Linaturg	886
Kartuliturg	887
Aedviljaturg	889
Kalaturg	891
Viimaseid noteeringuid	892
INFORMATSIOONI OSA	
Eesti Panga nädalaruanne	893
VALISMINISTEERIUMI VALISKAUBANDUSE OSAKONNA TEATED	
Sisetranspordi sõjakindlustus Saksas	894
Hinnanguid põldjuurviljasaagi kohta Saksas	894
Sisse- ja väljaveofirmade abistamine krediidiga Saksas	894
Rahva sissetulek Saksas 1938. a.	894
Kunstaarve kasutamise reguleerimine Saksas	895
Ehitustegevuse korraldamine Saksas	895
Elatismaksumuse indeks Saksas nov. 1939. a.	895
Õhtööstus NSVL-us	895
Uus määrus Itaalia pangatähtede välja- ja sisse- veo kohta	896
Puiduksport Rootsis	896
Läti majanduslabiräkkimised NSVL-ga lõppesid	896
Puudus niidtrullidest Türgis	896
Norra paberiturg	897
Uus deviisidekorraldus Taanis	897
Sisse- ja väljaveokontrolli korraldamine Sveitsis	897

CONTENTS:

Page

AGRICULTURE	
Agricultural Profitableness in 1938/39	856
Game Preservation and Hunting in Estonia	866
INDUSTRY AND TRADE	
Labour and Wage Condition in Industry in Oct., 1939	869
Foreign Trade in October and November, 1939	872
SHIPPING	
Freight Market in 1939	874
AGRICULTURAL MARKETS	
Butter Market	876
Cheese Market	877
Caseine Market	877
Cattle and Meat Market	878
Bacon Market	880
Rawhide Market	881
Egg Market	883
Milk Market	884
Grain Market	885
Flax Market	886
Potato Market	887
Vegetable Market	889
Fish Market	891
Latest Data	892
INFORMATION PART	
Eesti Pank (Bank of Estonia) — Weekly Return	893
FOREIGN TRADE DEPARTMENT INFORMATION	
War Risk Insurance for German Interior Transport	894
Estimate of German Potato and Beet Crops	894
Germany Establishes Relief Credit for Import and Export Companies	894
National Income in Germany, 1938	894
Germany Restricts Use of Artificial Horn	895
Regulation of Building Activity in Germany	895
German Cost of Living Index, in November 1939	895
Oil Production in U. S. S. R.	895
Italy's New Foreign Exchange Regulations	896
Swedish Timber Exports	896
Latvian-Soviet Economic Discussions Concluded	896
Shortage of Thread Spools in Turkey	896
Norwegian Paper Market	897
New Foreign Exchange Regulations in Denmark	897
Regulations for Import and Export Control in Switzerland	897

PÖLLUMAJANDUS

PÖLLUMAJANDUSE TASUVUS 1938/39. P.-A.*)

AGRICULTURAL PROFITABLENESS IN 1938/39.

Agr. N. Viilup.

Vaatlustalundid. Eelkokkuvõte põllumajanduse ta-
Reporting Farms. suvus- ja tuluoludest 1938/39. p.-a.
on koostatud 150 raamatupidamis-
talundi andmeil.

Vaatlustalundid on ositatud 4 rühma tulundusmaa järgi, milleks arvati põllu-, aia-, heina-, karja- ja metsamaa.

Väiketalundid	alla 20 ha tulundusmaaga
Normaalitalundid	20--30 " "
Täistalundid	33--50 " "
Suurtalundid	üle 50 " "

Ka on toodud andmed rühmitatult P.-Eesti (Viru-, Järva-, Harju-, Lääne- ja Saaremaa) ja L.-Eesti (Pärnu-, Viljandi-, Tartu-, Valga- ja Võru-Petserimaa) kohta.

1938/39. p.-a. eelkokkuvõtte järgi on vaatlustalundi keskmine suurus 36,73 ha, seega 0,45 ha väiksem kui m. a.-l. Keskmine suurus on väike-, normaal- ja täistalundite rühmas küll veidi suurem m. a.-st, kuid suurtaalundite rühmas vähenes vaatlustalundite keskmine suurus 4,72 ha.

P.-Eestis on 73 vaatlustalundit keskmise suurusega 35,51 ha ja L.-Eestis — 77 vaatlustalundit keskmise suurusega 37,90 ha.

Talundite arv ja keskmine suurus.

Number and Average Size of Farms.

1	Eelkokkuvõte. 1938/39. arve- aast.		1937/38. arve- aasta lõpl. andmed	
	Vaatus- talundite arv	Tulundus- maa keskmiselt talundite	Vaatus- talundite arv	Tulundus- maa keskmiselt talundite
Kuni 20 ha	33	14,88	81	14,69
20--30 "	35	24,98	78	24,52
30--50 "	52	40,59	120	39,66
50 ha ja üle	30	67,80	71	72,52
Kokku ka keskmiselt	150	36,73	350	37,18
Põhja-Eesti	73	35,51		
Lõuna-Eesti	77	37,90		

**Talundite
kapitalid.**
*Capital Valuation of
Farms.*

Raamatupidamistalundite kapitalid on hinnatud (seisuga 1. V 38) üksikasjaliselt igas vaatlustalundis soetamisväärtuse järgi, s. o. kas kohalike keskmiste turuhindade või valmistuskulude alusel. (vt. tabel 2.)

*) Eelkokkuvõtte taluraamatupidamise andmeil.
Preliminary Estimates According to Farm Accounts.

Aktivakapitali tuli 420 kr. tulundusmaa ha kohta, P.-Eestis — 388 kr. ja L.-Eestis — 451 kr.

Talundkapitali oli vaatlustalundite keskmiselt 297 kr. tulundusmaa ha-le ehk 71% aktivakapitalist, või piirkonniti L.-Eestis 313 kr. ja P.-Eestis — 280 kr. Talundkapitali väärtus on seega pisut langenud L.-Eestis vaatlustalundite koosseisu muutuse tõttu, kuid tõusnud P.-Eestis. See tõus on ühelt poolt tingitud majandushoonete kapitaalremontidest, mida viimaseil aastail on teostatud ulatuslikult, kuid ka uute hoonete juurdesoetamisest ja teisalt — materjalide ning töökulude tõusust. L.-Eesti vaatlustalundis on talundikapital üldiselt kõrgem kui P.-Eestis, k. a. 12%. Rentnikukapitali on vaatlustalundis keskmiselt 123 kr. väärtuses tulundusmaa ha kohta ehk 29% aktivakapitalist.

Loomkapital on tõusnud m. a-ga võrreldes 42 kr.-lt 45 kr.-le tulundusmaa ha kohta ehk 6%. Loomkapitali oli tulundusmaa ha-le P.-Eestis 39 kr. ja L.-Eestis — 51 kr. Loomkapitali tõus on tingitud loomade hindade kõvenemisest ning arvu suurenemisest.

Masiniiskapitali on 33 kr. väärtuses tulundusmaa ha-le m. a. 30 kr. vastu. Kuigi arveaastal oli uute masinate juurdesoetamine hoogus, ei nähtu see tulundusmaa ha-le langevast kapitaliväärtusest, mis on tingitud masiniiskapitali suurest kuluvusest, s. o. amortisatsioonist.

Jooksvat käitis- ehk talituskapitali oli keskmiselt 46 kr. tulundusmaa ha-le m. a. 43 kr. vastu, sellest P.-Eestis 37 kr. ja L.-Eestis — 54 kr.

Jooksevat käitiskapital on hinnatud turuväärtuse järgi ning selle tõus on tingitud vaatlustalundite tagavarade koguste suurenemisest ning hindade paranemisest.

Võla- ehk passivakapitali oli 1938/39. p.-a. 47 kr. tulundusmaa ha kohta ehk 11% aktivakapitalist — m. a. 53 kr. vastu. Võrreldes m. a-ga on seega vaatlusaastal passiva- ehk võlakapital osatähtsusest vähenenud. Võlakapitali hulgas on ka renditalundite maa-, hoo-

EESTI
RAHVUS-
RAAMATUKOGU

Kapitalid. — Capitals.

2	Keskmiselt kr. tulundusmaa ha kohta 1. V 1938							Keskm. kr. tul.-m. ha kohta 1937. (15pl. andmed)	
	Talundkapital	Loomkapital	Maasin-riist. kapital	Jooksev kätiskapital	Kokku: aktiivkapital	Passiivkapital	Puhtvarandus	Aktiivkapital	Passiivkapital
Väiketallundid (kuni 20 ha) . . .	392,41	53,31	41,33	59,66	551,71	70,65	481,06	514,82	75,74
Normaaltallundid (20—30 ha) . . .	306,99	50,18	40,92	49,71	447,80	60,71	387,09	429,01	70,02
Täistallundid (30—50 ha)	276,18	40,62	28,61	40,53	385,99	39,10	346,89	373,10	40,38
Suurallundid (50 ha ja üle)	215,74	31,59	20,92	34,15	302,40	20,37	282,03	341,84	80,13
Keskmiselt 1938/39	296,85	44,93	32,75	45,62	420,15	47,34	372,81	—	—
1937/38	286,37	42,26	30,19	42,93	387,91	48,71	344,20	412,02	58,09
Põhja-Eesti 1938/39	279,50	38,81	32,60	37,00	387,91	48,71	344,20	.	.
Lõuna-Eesti 1938/39	313,29	50,75	32,88	53,80	450,72	50,77	399,95	.	.

nete ning muude varandusosade hinnatud väärtus, mis on antud talundi väljarentimisel rentniku-raamatupidaja kasutada.

Üldiselt on vaatlusaastal passiivkapital aktiivkapitalist protsentside: väiketallundeis 13% (m. a. 15%), normaaltallundeis 14% (16%), täistallundeis 10% (11%) ja suurallundeis 7% (9%).

Raamatupidamistallundite võlakooormis ei ole kõrge ja võib arvata, et see jääb püsima samas suuruses, kui tallundite tasuvus jääb edaspidi nüüdsele tasemele. Vaatlustallundite keskmiselt tuleb omakapitale, s. o. puhtvarandust, 373 kr. tulundusmaa ha kohta, või piirkonniti P.-Eestis 344 kr. ja L.-Eestis — 400 kr. Protsendiliselt on puhtvarandust aktiivkapitalist piirkondlikult kui ka üleriiklikult 89%.

Kogusaak.
Gross Yield.

Kogusaagi alla on koondatud ainete väärtus, milised on müüdnud või antud välja talukäitisesest natuuras, talukäitises kasutatavate kapitalide väärtuse suurendamiseks, teenijate palgaks ja võlgade tasumiseks ning tagavarade suurendamiseks, loom- ja taimkapitalide juurdekasvuks. Üksikute harude kogusaagi hulgas ei ole majapidamises töötletud osa.

Kogusaagi suurus sõltub toodangu suuruselt ja mihusest ning realiseerimishinnast.

1938. a. suurenes teraviljade kasvupind üleriiklikult 1,5%, kusjuures suurenemine esines tootteraviljade kasvupindade osas — 0,6% ja söötteraviljade osas — 2,2% ulatuses. Võrreldes vaatlusaasta viljade kasvupindade muu-

tusi üksikute viljaliikide järgi selgub, et tootteraviljadest suurenes kasvupind talinisul 12,3%, kuid langes rukkil 0,8% ning suvinisul — 3,1%. Söötteraviljade kasvupindala vähenemine esines ainult odral — 1,6% ulatuses, kuid suurenes kaeral 2,8% ja segaviljal — 5,1%.

Mis puutub tootteraviljade 1938. a. saakidesse arvatult pindühiku kohta, siis saadi teri ha-lt rukkil 12,72 kv. m. a. 14,20 kv. vastu, talinisul — 14,12 kv. m. a. 15,43 kv. vastu, kuid suvinisu saak tõusis 8,76 kv-lt 11,06 kv-le. Saagi langus kui ka tõus tootteraviljade osas oli tingitud ilmastikuoludest.

Vastavalt tootteraviljade kasvupindaladele ja ha-saakidele kujunes kogutoodang vaatlusaastal tuh. tn-es rukkil — 188,0, talinisul — 38,7 ja suvinisul — 46,8. Seega 1938. a. võrreldes m. a-ga langes kogutoodang rukkil 11%, kuid tõusis talinisul 2,8% ning suvinisul — 22,3%.

Söötteraviljade kogutoodang kujunes vaatlusaastal üldiselt kui ka üksikute viljade osas tunduvalt kõrgemaks m. a-st, mis oli tingitud suviviljade kasvu soodustavast ilmastikust. Nii suurenes odra kogutoodang 19,6%, vaatamata kasvupindala vähenemisele, kusjuures ha-saak tõusis m. a. 9,08 kv-lt 11,03 kv-le. Kaera kogutoodang suurenes 26,9%, suurenemine toimus kasvupinna ja ha-saakide suurenedes; ha-saak tõusis 9,61 kv-lt 11,85 kv-le, s. o. 23,3%. Segaviljasaak osutus vaatlusaastal viimaste lõikusaastate paremaks, kuna ha-saak tõusis m. a. 11,22 kv-lt 13,19 kv-le ehk

17,6%, andes kogusaagina 111 600 tn. teri ehk 23,6% enam m. a. kogutoodangust.

Vaadeldes teiste kultuuride ha- ning kogutoodangute kujunemist 1938. a. võrreldes m. a-ga tuleb tähendada, et kartuli kogutoodang tõusis 1,2%, mida põhjustas kasvupindala suurenemine, kuna ha-saak langes 130 kv-lt 123 kv-le ehk ligi 2,0%. Söödajuurikate pindala suurenes küll ligi 900 ha ulatuses, kuid ha-saak langes 254 kv-lt 227 kv-le, mis kutsus esile 2,6%-se kogutoodangu vähenemise. Linakasvupind vähenes piiratud tööstussaadavuse, inimtööstuse kallinemise ning selgusetu kiuhinna kujunemise tõttu m. a. 31 234 ha-lt 23 390 ha-le ehk 23,1%. Olgugi et vaatlusaastal kiusaak ha-lt jäi peagu püsima m. a. tasemele, s. o. 3,29 kv-le, ning seemet saadi ha-lt 3,80 kv. m. a. 3,22 kv vastu, langes kiu kogutoodang 25,8% ehk 7 600 tn-le ning seemne kogutoodang — 11,5% ehk 8 900 tn-le. Heinakasvuks oli vaatlusaasta eriti soodus. Põldheina ha-saak tõusis m. a. 29,60 kv-lt 36,25 kv-le, kuid ka kasvupindala suurenes üle 9 000 ha ehk 5,2%, mistõttu kogusaak ületas 23,8%-di ulatuses m. a. Niit- heina saadi ha-lt 10,89 kv. m. a. 9,97 kv vastu ning kogutoodang suurenes 8,2%. Ehkki toitaviljade kogutoodang vaatlusaastal üleriiklikult langes 295 400 tn-lt 282 500 tn-le, s. o. 12 900 tn. ehk 4,4%, võib 1938. a. pidada saakide suhtes rahuldavaks, kuna seevastu söötteraviljade kogutoodang ületas 74 400 tn. ehk 24,0% ulatuses m. a. Kuna tähtsamate loomasöötdade, s. o. söötteraviljade, põldheina, niit- heina, suviviljapõhu ning söö- dajuurikate, üldine kogutoodang ulatas vaatlusaastal 1170 milj. kg-sööthikule m. a. 979 milj. kg-sü vastu, võib 1938. a. pidada õnnestunud saagiaastaks.

Teiseks oluliseks teguriks kogusaagi moodustamisel on saaduste realiseerimishind.

Rukkihinna määrajaks on 1930. a. alates riik. See hind on langenud kuni 1934/35. p.-a-ni, kuid siit peale hakkas rukkihind vähehaaval tõusma; nii oli riigi poolt kindlustatud hind sentides kg kohta 1935/36. p.-a. 12, 1936/37. p.-a. — 13 ja 1937/38. ning 1938/39. p.-a. — 16. Kuigi kahel viimasel aastal maksis riik rukki-kg-st 16 s., oli hind siiski 1938/39. p.-a. kõrgem, kuna mihusenõue nõrgenes, s. o. rukki loomukaal liitri kohta võis olla

mainitud hinna juures 700 g m. a. 720 g vastu.

Ka nisu on viimaseil aastail andnud põl- lumehele tunduvat rahalist sissetulekut. 1938. aastal oli nisusaak 85 422 tn m. a. 75 832 tn vastu, seega oleme nisutoodangu alal ületanud oma nisutarvituse piiri, mis on aastast ümmarguselt 60.—65 000 tn. Kuna nisukasvatuse edasine laienemine võib tekitada ras- kusi toodangu realiseerimisel, tuleb seetõttu vähendada nisukasvupinda söötteraviljade või põldheinakasvupindade laiendamise kasuks, või vähemalt piirduda praeguse nisukasvatamise ulatusega. Nisu riigikokkuostuhind 1938. a. jäi m. a. tasemele, s. o. 22 s. kg.

Rukki ning nisu kõrval on üheks rahatai- meks ka kartul, eriti P.-Eesti talundeis. Vaat- lusaastal suurenes nõudmine tööstuskartuli alal, mistõttu kõvenes kv piirituskartuli-hind 2,2 kr-lt 2,7 kr-le ehk 22,7%.

1938/39. p.-a. ületas odra ha-saak kui ka kogutoodang eelmiste aastate taseme ning seetõttu oli odrapakkumine suurem m. a.-st, mis kutsus esile hindade languse. Söödaodra- hind, mis oli m. a. keskmiselt 18,2 s. kg, lan- ges 16,7 s-le ehk 8,2%. Kuid ka kaera kg- hind langes vaatlusaastal suure kogutoodangu tõttu m. a. 15,4 s-lt 12,8 s-le ehk 16,9%.

Linaseemnehind oli õliseemnel 16,9 kr. kv ja külviseemnel — 28,0 kr. kv, esimene lan- ges 2,3%, teine tõusis 9,8%. Linakiu-hind langes 6,6% võrreldes m. a-ga. 1938/39. p.-a. võihind, mis oli kindlustatud ka sel aastal, jäi peagu püsima m. a. tasemele. Eksport- või aasta keskmiseks hinnaks oli 178,4 s. kg, seega tõusis ainult 0,3% võrreldes m. a-ga. Sealihha I sordi hind oli 1938/39. p.-a. keskmiselt 74,3 s. m. a. 82,5 s. vastu, seega lan- ges 9,9%; peekoni I sordi hind oli 1938/39. p.-a. 89,5 s. kg, langus m. a-ga võrreldes 1,1%. Vastandina sealihahinna langusele kõ- venesid arveaastal looma- ning lambaliha- hinnad. I s. loomaliha maksus 1938/39. p.-a. 50,2 s. kg m. a. 46,3 s. vastu, tõus 8,4%. Eksportlambaliha I s. hind oli 94,0 s. kg m. a. 88,2 s. vastu, tõus 6,6%; siseturu-lambaliha- hind jäi püsima enam-vähem m. a. tasemele, s. o. 61,2 senti kg. Eksportkanamunade kg-hind tõusis m. a. 90,5 s-lt 99,7 s-le ehk 10,2%.

Nagu toodust nähtub, on tähtsamate müü- gisaaduste hinnad vaatlusaastal tõusnud ai-

Kogusaak. — Gross Yield.

(Keskmiselt tulundusmaa ha kohta kr.) (Average per Ha. of Cult. Area, in Ekr.).

3	Põllu- ja heinasaadused				Veisepidam.		Seapidamise kogusaak	Muu kogusaak	Kokku	
	Põllu- ja heinasaadused	Sellest			Kokku	Sellest piim ja piimasaadused			1938/39	1937/38
		Tera- ja kaunviljad	Kartulite minem	Kindralmede minem						
Väiketallundid (kuni 20 ha)	37,06	26,84	4,30	3,55	47,91	88,98	27,01	56,78	168,44	152,74
Normaaltallundid (20—30 ha)	27,47	19,98	3,60	2,38	38,05	31,26	18,29	40,66	124,47	118,29
Täistallundid (30—50 ha)	20,48	16,30	1,94	1,95	31,38	25,47	15,78	28,18	95,77	96,59
Suurtallundid (50 ha ja üle)	18,40	13,61	2,40	2,08	22,39	18,03	11,83	26,81	79,43	79,84
Keskm. 150 talundis 1938/39	25,34	18,04	2,94	2,41	34,71	28,31	18,05	37,09	115,19	—
Keskmiselt 850 talundis 1937/38	23,77	18,19	2,95	1,87	32,26	26,34	16,91	37,74	—	110,68
Põhja-Eesti 1938/39	22,04	16,25	3,85	0,51	30,78	25,14	13,91	34,81	101,49	—
Lõuna-Eesti 1938/39	28,47	21,49	2,07	4,22	38,48	31,31	21,97	39,25	128,17	—

nult kartulil, külvilinaseemnel, looma- ning lambalihal ja kanamunadel, kuid jäänud püsima m.a. tasemele võil ning toitteraviljadel, ning langenud kiulinal, sööteraviljadel ja sealihal. Kuna aga vaatlusaastal maaviljustoodang oli kujunemiselt rahuldav, võimaldas see vaatamata müügisaaduste tagasihoidlikele hindadele põllu- ning heinasaaduste kogusaagi tõusu ja küllaldaselt ka loomapidamisalade arendamist, mis põhjustas omakorda üldise kogusaagi vähest suurenemist. Vaatlusaastal ulatub kogusaak 115 kr-le tul-maa ha kohta m. a. 111 kr. vastu, seega tõusis kogusaak 4 kr. ehk 4%. Sellest on 22% põllu- ja heinasaaduste, 30% — veisepidamissaaduste, 16% — seapidamise ja 32% — muu kogusaak. Võrreldes kogusaagi kujunemist m. a. suhtes tul-maa kohta talundsuurusrühmade järgi, on see suurenenud väike- ning normaaltalundis, täistalundis jäänud püsima peagu m. a. tasemele ja pisut langenud suurtalundis.

Põllu- ja heinasaaduste kogusaak oli 1938/39. p.-a. 25,34 kr., P.-Eestis on põllu- ja heinasaaduste kogusaak arveaastal 22,04 kr. ja L.-Eestis — 28,47 kr. tulundusmaa ha-le. L.-Eestis on põllu- ja heinasaaduste kogusaagis aasta-aastalt kasvanud teraviljade, eriti rukki ja nisu, osatähtsus. Arveaastal andis ka lina L.-Eestis kõrgemat kogusaaki ja seda peamiselt suurenenud müügikoguste tõttu. Puhtrahaline sissetulek põllu- ja heinasaadusist oli kr. 14,07 tul-maa ha kohta, P.-Eestis — kr. 11,25 ja L.-Eestis — kr. 16,74. (Vt. tabel 3.)

Tera- ja kaunvilja kogusaak on tu-

lundusmaa ha kohta 18,94 kr., sellest on vaatlustalundite keskmiselt ümmarguselt 46% omatarvitus ja 54% turutoodang. P.-Eesti talundis on tera- ja kaunviljade kogusaak 16,25 kr., sellest omatarvitus 52% ja turutoodang — 48%. L.-Eestis on vaatlusaastal tera- ja kaunviljade kogusaak 21,49 kr. tulundusmaa ha-le, sellest 41% omatarvituseks ja 59% — turutoodanguks. Turutoodangu arvestamisel on osa aineid näidatud turutoodanguna, milliseid tegelikult raha eest ei ole realiseeritud, seetõttu ei vasta turutoodangu osa täpsalt rahalisile sissetulekuile. Turutoodangu osatähtsus on 1938/39. p.-a. suurenenud eriti tera- ning kaunviljade osas. 1938/39. p.-a. puhtrahaline sissetulek teraviljast oli vaatlustalundite keskmiselt 9,55 kr., P.-Eestis — 7,54 kr. ja L.-Eestis — 11,47 kr. Üldiselt andis rukki ning nisu L.-Eesti talundis tul-maa ha kohta suuremat sissetulekut kui P.-Eestis. Võrreldes m. a-ga on sissetulek tera- ja kaunvilja alal k. a. suurenenud ümmarguselt 0,63 kr. tul-maa ha kohta.

Kartulite kogusaak 1938/39. p.-a. oli 2,94 kr. tulundusmaa ha-le, seega jäänud püsima m. a. tasemele. P.-Eestis oli kogusaak 3,85 kr., L.-Eestis kõigest 2,07 kr., s. o. 1,78 kr. madalam. P.-Eestis langeb kartulite kogusaagist 39% omatarvituseks ja 61% turutoodanguks, kuna samal ajal oli L.-Eestis kartulite kogusaagist 54% omatarvitus ja 46% — turutoodang. 1938/39. p.-a. andis kartul P.-Eesti talundis puhtrahalisi sissetulekuid 2,22 kr., L.-Eesti talundis vaid 0,66 kr. tulundusmaa ha-le. Võrreldes m. a-ga on

Veisepidamise kogusaak kroonides 1 ha tulundusmaa kohta.

Total Returns from Cattle Keeping per Ha. of Cult. Area, in Ekr.

4	1938/39	1937/38	1936/37	1935/36	1934/35	1933/34	1932/33	1931/32	1930/31	1929/30	1928/29	1927/28	1926/27
Väiketalundid	47,61	42,68	38,41	34,72	31,26	28,70	25,85	41,82	50,61	57,88	61,20	61,70	58,27
Normaalitalundid	32,05	35,04	30,94	25,98	23,16	21,24	17,00	28,96	36,93	46,25	46,69	42,95	37,79
Täistalundid	31,38	27,89	25,91	21,74	19,16	17,79	15,08	22,18	31,96	40,21	39,29	35,88	32,08
Suuratalundid	22,39	24,68	21,75	18,61	16,22	16,28	12,61	19,86	27,28	28,58	29,52	30,62	29,93
Keskmiselt	34,71	32,26	28,98	24,87	22,12	20,64	17,35	27,40	35,05	42,24	41,88	39,21	36,46

sissetulekud kartulist arveaastal vaatlustalundite keskmiselt jäänud püsima peagu endisele tasemele.

Kiudtaimede kogusaak on arveaastal tulundusmaa ha kohta 2,41 kr. m. a. 1,87 kr. vastu. Kiudtaimede kogusaagist on 12% omatarvitus ja 88% — turutoodang. Kiudtaimede all on peamiselt lina- ja linaseemnete toodangu väärtus. Kuna linakasvatuse peavaldkonnad asuvad L.-Eesti maakonnis, on seetõttu kiudtaimede kogusaak L.-Eesti vaatlustalundis ka 4,22 kr. tulundusmaa ha kohta P.-Eesti talundite 0,51 kr. vastu. P.-Eestis läks lina vaatlustalundite keskmiselt suurem- jaolt omatarvituseks, kuna aga L.-Eestis kasutati kiudtaimede kogusaagist ainult 6% omatarvituseks, kuid 94% turutoodanguks. Puhtrahalisi sissetulekuid oli kiudtaimedest 1938/39. p.-a. 2,09 kr. tulundusmaa ha kohta. L.-Eesti vaatlustalundis andsid kiudtaimed rahalisi sissetulekuid 3,96 kr. tulundusmaa ha kohta ja P.-Eestis — 0,12 kr. Sissetulekute tõus lina kogusaagi ja lina arvel on tingitud peamiselt sellest, et lina hinnad 1938/39. p.-a. II poolel tõusid võrreldes vaatlusaasta I poole hindadega. Võrdluseks võiks tähendada, et petseri HD maksus II poolaastal, s. o. linakiu pearealiseerimishoajal, 120 s. kg I poolaasta 96 s. vastu.

Tähtsana osana talundi kogusaagis esineb loomapidamissaaduste, eriti aga veisepidamise, kogusaak. Viimane oli arveaastal vaatlustalundite keskmiselt 34,71 kr. tulundusmaa ha kohta m. a. 32,26 kr. vastu, mis võrreldes m. a-ga on 7,6% kõrgem. Veisepidamise kogusaagi suurenemine on tingitud ühelt poolt piima kogutoodangu suurenemisest ning teisalt piima- ja müügiloomade hindade paranemisest.

Veisepidamise kogusaagist langeb 82% pii-

masaaduste arvele. Piimasaaduste kogusaak oli arveaastal 28,31 kr. tulundusmaa ha-le. Veisepidamissaadusi on kasustatud enam-vähem ühtlaselt üle riigi omatarvituseks ja turutoodanguks, piirkonnalised erinevused on siin väikesed. Juurdekasvust on kasustatud 24% omatarvituseks ja 76% turutoodanguks, kuna samal ajal läks piima kogusaagist 86% turutoodanguks ja 14% omatarvituseks. Veisepidamine andis vaatlustalundite keskmiselt tulundusmaa ha kohta 28,95 kr. puhtrahalisi sissetulekuid, millest moodustas piimasaaduste osa 23,92 kr. Puhtrahaline sissetulek veisepidamise alal suurenes arveaastal 8% võrreldes m. a-ga. Siin olgu tähendatud, et alates 1932/33 p.-a. on veisepidamise kogusaak tõusnud pidevalt. 1932/33. p.-a. oli veisepidamise kogusaak tul-maa ha-le 17,35 kr., kuid 1938/39. p.-a. — 34,71 kr., seega tõus 17,36 kr. ehk 100%. See pidev tõus on tingitud piimasaaduste ja loomade hindade tõusust ning toodangu suurenemisest (vt. tabel 4).

Ka seapidamine andis vaatlusaastal rahuldavat kogusaaki. Seapidamise kogusaak oli 18,05 kr. tulundusmaa ha kohta m. a. 16,91 kr. vastu. Seapidamise kogusaagist läks 36% omatarvituseks ja 64% — turutoodanguks. P.-Eesti vaatlustalundite keskmiselt saavutati tul-maa ha kohta seapidamise alal kogusaaki 13,91 kr. L.-Eesti vaatlustalundite keskmise 21,97 kr. vastu. Puhtrahaline sissetulek seapidamisest oli tulundusmaa ha-le 1938/39. p.-a. 11,57 kr., või piirkonniti P.-Eestis 9,16 kr. ja L.-Eestis — 13,88 kr. Puhtrahaline sissetulek seapidamisest suurenes tunduvalt võrreldes m. a-ga. Üldiselt moodustavad veise- ja seapidamise kogusaagid 46% talundite lõppkogusaagist.

Muu kogusaagi all on aia-, metsa-, hobusepidamise, sulgloomapidamise, muude koduloo-

Käitiskulutus (keskmiselt tulundusmaa ha kohta kr.).*Working Costs (Average per Ha. of Cult. Area, in Ekr.)*

5	Töökulud		Kunstivõetised	Jõustööd	Muud kulud	Kokku	
	Ettev. pe- rek. palga- nõudlus	Teenijate tööpalk				1938/39	1937/38
Väiketalundid (kuni 20 ha) . . .	80,85	16,48	6,25	7,36	86,75	147,69	134,04
Normaaltalundid (20—30 ha) . . .	54,95	14,07	4,78	6,05	27,52	107,33	101,90
Täistalundid (30—50 ha) . . .	33,69	18,06	3,01	4,15	21,64	80,55	80,27
Suurtalundid (50 ha ja üle) . . .	23,37	21,71	2,93	3,72	16,99	65,72	66,29
Keskmiselt 150 talundis 1938/39 . . .	46,96	17,51	4,12	5,21	25,42	99,22	—
Keskmiselt 350 talundis 1937/38 . . .	46,13	16,40	3,70	5,62	23,85	—	94,70
Põhja-Eesti 1938/39	43,59	13,60	3,74	4,06	23,10	88,09	—
Lõuna-Eesti 1938/39	50,17	21,21	4,48	6,31	27,60	109,77	—

made jne. kogusaagid, millised moodustavad 37,09 kr. tulundusmaa ha-le ehk 32% talundi lõppkogusaagist.

Ühenduses põllumajandussaaduste suurenenud müügi- ja kogustega, millised paisati vaatlusaastal turule, näitas ka talundite rahaline sissetulek suurenemist. Käitississetulek oli 1938/39. p.-a. 62,43 kr., mittekäitississetulek — 8,65 kr., seega kogu sissetulek — 71,08 kr. tul-maa ha kohta. Võrreldes m. a-ga suurenesid sissetulekud talukäitise tul-maa ha-le 3,84 kr. Käitississetulekuist langeb veisepidamisele 46%, seapidamisele — 19%, muile loomapidamisaladele — 8%, kokku loomapidamisele — 73%, taimekasvatusele — 22% ja mitmesuguseile sissetulekuile — 5%. Tab. 6-dal on toodud 1938/39. p.-a. eelkõrvalduste andmeid kogu talundi rahaline läbikäik, s. o. talukäitise, ühise kodumajanduse, kõrvaltöõnduse ja eratarvituse rahalised sissetulekud ning väljaminekud. Talukäitise rahaliste sissetulekute hulka on arvatud käitis- (jooksev) kui ka mittekäitis- (erakorralised) sissetulekud. 1938/39. p.-a. keskmine sissetulek oli vaatlustalundi kohta 2649 kr., mille hulgas oli sissetulekut kõrvaltöõndusest 337 kr. ja ühisest kodumajandusest ning eratarvitusest — 36 kr. P.-Eestis oli sissetulek talundi kohta 2167 kr., L.-Eestis — 3106 kr. Võrreldes m. a-ga on kogu rahaline sissetulek talundi kohta 95 kr. suurenenud, mis on tingitud kõrvaltöõnduse sissetulekute tõusust ning juba nimetatud asjaoludest.

Käitiskulutus. Käitiskulutus näitab ta-
Working Costs. lundite rahalisi ja ainelisi kulutusi kogusaagi saavutamiseks, arvatud

välja võlaprotsendid ja maarent ning kapitalide protsendinõudlus. Alates 1933/34. p.-a. on kulupostid tõusnud pidevalt. 1938/39. p.-a. oli käitiskulutus, s. t. kulud, milliseid tuleb teha talundis, et saavutada eelpoolnäidatud kogusaaki, 99,22 kr. tulundusmaa ha-le m. a. 94,70 kr. vastu, seega on kulud suurenenud 4,52 kr. ehk 4,8% (vt. tab. 5).

P.-Eestis on käitiskulutus 88,09 kr. ja L.-Eestis — 109,77 kr. Suuremaks kulutuseks osutub töökulu; vaatlustalundite keskmiselt oli see 64,47 kr. tulundusmaa ha-le ehk 65% käitiskulutusest. Töökulud on tööpalkade kallinemisest tingitult tõusnud võrreldes m. a-ga 2,94 kr. tul-maa ha-le ehk 4,8%.

Võõrale töõjõule makstud palk tul-maa ha kohta tõusis vaatlusaastal m. a. 16,40 kr-It 17,51 kr-le ehk 6,77%. Võõra töõjõu kulu-
postis tõus on tingitud arveaasta töõpalkade seisust, kuna töõtarvitus pisut vähenes. Nii kasustati 1938/39. p.-a. võõrast töõjõudu talukäitises 307 töõpäeva m. a. 316 päeva vastu ehk 2,85% vähem. Võõra töõjõu töõpalk töõpäeva kohta oli 2,24 kr. (ühes toiduga), m. a. — 2,13 kr., tõus seega 5,16%. Arvutades töõpalka töõtajate iseloomu järgi maksti vaatlusaastal alatisile teenijaile töõpäeva eest ühes toidukuludega 1,79 kr., m. a. — 1,69 kr. Päevilisele maksti päevas ühes toidukuludega 2,55 kr., m. a. — 2,32 kr.

Põllutöõliste palgad on viimaseil aastail tõusnud pidevalt. See näib olevat tingitud töõjõupuudusest põllumajanduses ja töõpalkade tõusust teisil tööaladel. Kuna töõmaht on järjekindlalt suurenenud, ei puudu võimalused põllumajanduse töõde alal tegutsejatele ta-

Rahalistes sissetulekud ja väljaminekud talundi kohta 1938/39. p.-a.

Monetary Receipts and Expenditures per Farm in Agricult. Year of 1938—39.

6	Sissetulekud kr.					Väljaminekud kr.				
	Talu- käitises	Ühises kodu- majand.	Kõrval- töõnduses	Eratar- vituses	Kokku talundis	Talu- käitises	Ühises kodu- majand.	Kõrval- töõnduses	Eratar- vituses	Kokku talundis
Väiketalundid . . .	1 898,85	17,14	254,57	8,13	1 878,69	1 034,91	134,70	211,40	238,24	1 610,25
Normaaltalundid . .	1 973,28	14,21	223,35	20,38	2 231,22	1 463,06	151,45	20,01	534,54	2 178,06
Täistalundid . . .	2 424,39	9,36	293,14	31,75	2 758,64	1 680,68	177,39	187,66	719,19	2 764,92
Suurtalundid . . .	3 338,76	21,74	635,88	20,94	4 012,32	2 709,50	234,42	324,09	750,83	4 018,89
Keskmiselt 1938/39	2 275,54	14,68	334,92	21,73	2 643,87	1 693,59	173,35	188,15	576,63	2 626,72
Põhja-Eesti . . .	1 534,45	14,59	293,75	21,73	2 166,57	1 389,04	169,85	42,91	572,95	2 154,75
Lõuna-Eesti . . .	2 693,41	14,76	375,95	21,69	3 105,81	2 001,28	176,67	313,27	580,12	3 071,94
Keskmiselt 1937/38	2 227,76	15,49	293,70	16,82	2 553,77	1 657,24	161,81	162,36	647,25	2 618,19

suvamaile tööaladele siirdumiseks. Selle vältimiseks on ka põllumajandus sunnitud maksuma enam-vähem sama palka, mida makstakse samule töölisile teisil tööaladel. Kuna aga tööpalkade tõstmine suurendab tootmiskulusid ning vähendab meie madalate toodangute juures põllumajanduse tasuvust, tuleb enam rõhutada mehhaniseerimise küsimust, et saavutada säästu töökuludes. Ühtlasi tuleb meie talundeis viimse võimaluseni rakendada tööle ettevõtja perekonnaliikmed, et asendada võõraid töajõude, kes on siirdunud teisile aladele. 1938/39. p.-a. töötasid ettevõtja perekonnaliikmed keskmiselt talundi kohta talukäitises 640 tööpäeva m. a. 648 tööpäeva vastu. Seega langes tööpäevade arv 1,25%, mis on tingitud ratsionaalsemast töökorrastusest, kuid ka 1938. a. suve soodsast ilmastikust.

Ettevõtja perekonna palganõudlus tul-maa ha kohta oli 1938/39. p.-a. 46,96 kr., m. a. — 45,13 kr., tõus 4,05%, tingituna tööpalka tõusust. Tööpalk töötajale ettevõtja perekonnaliikmele määratakse vastavalt alatisile palgalisile makstud palkade järgi. Kui tõuseb palgaliste palk, kujuneb vastavalt sellele ka perekonnaliikmete töötasu.

Produktiivkulutuste postides suurenes kunstväetiste juurdeost. 1937/38. p.-a. oli kunstväetiste juurdeost tulundusmaa ha kohta 3,70 kr., arveaastal aga 4,12 kr., suurenenemine 11%. Kunstväetiste juurdeost oli piirkonniti suurem L.-Eesti talundeis, kus tarvitus tõusis tul-maa ha kohta 4,48 kr-le P.-Eesti talundite 3,74 kr. vastu. Teraviljakasvatuse kujunemisega talundite küllaltki tähtsaks sissetulekuallikaks ja uudismaade harimise laienemisega suureneb üldiselt pidevalt

ka kunstväetiste juurdeost. Kunstväetiste ostukulu on valdavas osas puhtrahaline. Vaatlustalundite keskmiselt suurenes rahaline kulu 1938/39. p.-a. kunstväetiste osas 3,68 kr-lt 3,98 kr-le tulundusmaa ha-le, s. o. 8%. P.-Eestis oli kunstväetiste rahaline juurdeostukulu 3,46 kr. ja L.-Eestis — 4,46 kr.

Teine tähtsam produktiivkulupost on jõusööta de juurdeost. Meie talundeis on loomasöötade toodang valgukehv. Suuremate lüpside ja paremate karjade juures tuleb muretseda paratamatult väljaspoolt valgurikkaid jõusööti lisaks põhisöötadele. Madala võihinnaseisu juures ei ole ulatuslik juurdeost mõeldav. Võihinna kindlustamine ja Riigi Viljasalve poolt soodsate hindadega müügilelastud odav jõusööt soodustas selle tarvitamist ka k. a. 1937/38. p.-a. oli jõusöötade juurdeost 5,62 kr., 1938/39. p.-a. — 5,21 kr. tulundusmaa ha kohta. Vaatlusaastal oli P.-Eestis jõusöötade juurdeost tul-maa ha-le 4,06 kr., L.-Eestis 6,31 kr. Puhtrahaline jõusööda juurdeostukulu oli vaatlustalundite keskmiselt 2,99 kr., P.-Eestis — 1,92 kr. ja L.-Eestis — 4,01 kr. tulundusmaa ha kohta. Nagu nähtub, on jõusöötade juurdeostukulud võrreldes m. a-ga vähenenud, tingituna vaatlusaasta loomasöötade korralikest saagist, kuna need võimaldasid söödaolusid korraldada peamiselt oma majapidamisest saadud söödaabaasile. Osteti juurde vaid valgurikkaid sööti ja peamiselt kõrgetoodangulisile karjadele.

Muude kuludena on arvestatud amortisatsioon, seemnete juurdeoste, masinriistade, ehitiste ja maaparanduste paranduskulusid, masinajõukulu, makse, kindlustusi

Puhtsaak. — Net Returns.

7	1938/39						1937/38		
	1 ha tulundusmaale						Puhtsaak		
	Aktivakapital kr.	Kogusaak kr.	Käitiskulutus kr.	Puhtsaak kr.	Keskmine % aktivakapitalist		1 ha tulundusmaale kr.	Keskmine % aktivakapitalist	
					Võrdkaalustatud	Lühne		Võrdkaalustatud	Lühne
Väiketalundid	551,71	168,44	147,69	20,75	3,76	3,70	18,70	3,63	3,42
Normaalitalundid	447,80	124,47	107,38	17,09	3,82	3,01	16,39	3,82	4,02
Täistalundid	385,99	95,77	80,55	15,22	3,94	3,92	15,32	4,11	4,01
Suurtalundid	302,40	79,43	68,72	10,71	3,54	3,35	13,55	3,96	3,35
Keskmiselt	420,15	115,19	99,22	15,97	3,80	3,75	15,98	3,88	3,84
Põhja-Eesti	387,91	101,49	85,09	13,40	3,45	3,52	.	.	.
Lõuna-Eesti	450,72	128,17	109,77	18,40	4,08	3,98	.	.	.

jne. Muid kulusid oli 1938/39. p.-a. 25,42 kr. tulundusmaa ha kohta m. a. 23,85 kr. vastu.

Talundite jooksev rahaline väljaminek 1938/39. p.-a. oli 31,35 kr. tulundusmaa ha kohta, suurenedes m. a-ga võrreldes 4%. Jooksvate rahaliste kulutuste suurenemine oli tingitud peamiselt väljaminekute suurenemisest tööpalkade, kunstväetiste juurdeostu ning kapitalide korrastamise osas, kuna teised väljaminekud jäid väheste muudatustega m. a. tasemele. 1938/39. p.-a. suurenesid pisut ka erakorralised väljaminekud (mitte-käitiseväljaminekud), nagu võlgade ja protsentide maksmine, raha hoialepanek, välja-laenamine, investeerimised masinriistade, melioratsioon- ning ehituskapitalide alal jne., milliseid oli vaatlusaastal 20,14 kr. tulundusmaa ha kohta m. a. 19,76 kr. vastu. Kogu talukäitise väljaminek, s. o. jooksev kui ka

erakorraline kokku, oli vaatlusaastal tulundusmaa ha kohta 51,49 kr., m. a. — 49,77 kr.

Vaadeldes talundit majandusliku tervikuna on peale talukäitise osa veel inimeste toitluse (toitlusmajanduse), kõrvaltegevõtte (kõrvaltöenduse) ja peremehe ning perekonna isikliku tarvitusega (eratarvitusega) seotud kulusid. Seega kogu talu väljaminek kujuneb tunduvalt kõrgemaks talukäitise omast, mis moodustab ainult ühe osa kogu talu väljaminekust. Kogu talu väljaminek 1938/39. p.-a. oli keskmise 36,73 ha tul.maa suurusga vaatlustalu kohta 2627 kr., sellest talukäitise väljaminek 1694 kr., toitlusmajanduse — 173 kr., kõrvaltöenduse — 183 kr. ja eratarvituse — 577 kr. talundi või perekonna kohta. P.-Eestis oli kogu väljaminek talu kohta 2155 kr. ja L.-Eestis — 3071 kr. Võrreldes kogu talu väljaminekuid sissetuleku-

Puhtvaranduse tasuvus (absoluutarvude keskmised).

Average Rate of Profit on Net Properties.

8	1938/39			1937/38	
	Talundile			Talundile	
	Puhtvarandus kr.	Puhtvaranduse tasuvus kr.	Puhtvaranduse tasuvuse % puhtvarandusest	Puhtvaranduse tasuvus kr.	Puhtvaranduse tasuvuse % puhtvarandusest
Väiketalundid (alla 20 ha)	6 883	289,97	4,21	259,72	4,18
Normaalitalundid (20—30 ha)	9 871	367,72	3,80	354,87	4,04
Täistalundid (30—50 ha)	14 149	560,80	3,96	561,01	4,26
Suurtalundid (üle 50 ha)	18 846	622,26	3,30	878,70	3,95
Keskmiselt	12 445	468,49	3,76	509,79	4,10
Põhja-Eesti 1938/39	11 016	379,17	3,44	.	.
Lõuna-Eesti 1938/39	13 799	553,17	4,01	.	.

tega üksikute talundsuurusrühmade järgi selgub, et vaatlusaastal ei ole täis- ega suurtalundid suutnud katta väljaminekuid arveaasta tuludega, kuna kulud ületasid 6—7 kr. tulusid. Neis talundis kaeti puudujääk vaatlusaasta kassa algeisul arvel (vt. tabel 6).

Tasuvus. Talundite kapitalide tasuvuse näitajaks on puhtsaak-ülejäak, mida võlavabana mõeldud ettevõtte — talund — jätab arveaasta tegevuse tagajärjel. Puhtsaak saadakse, kui kogusaagist arvame maha kätiskulutuse.

Tab. 7. Näidatud puhtsaak vaatlustalundis 1938/39. p.-a. on tuletatud tulundusmaa ha kohta relatiivarvude aritmeetilise keskmisena ning on arvatud selle alusel protsendiliselt aktivakapitalist. Vaatlusaastal suurenes kogusaak talundite keskmiselt tulmaa ha kohta 4,51 kr. ning kätiskulutus 4,52 kr., seega jäi puhtsaak peagu püsima m. a. tasemele, langedes 15,98 kr-lt 15,97 kr-le.

1938/39. p.-a. saavutati talundis investeeritud kapitalilt keskmiselt 3,80% m. a. 3,88% vastu. Vaadeldes puhtsaagi kujunemist piirkonniti selgub, et P.-Eestis saavutati tulundusmaa ha kohta puhtsaaki 13,40 kr. ehk 3,45% ja L.-Eestis — 13,40 kr. ehk 4,08%.

Talundite omakapitali või puhtvaranduse tasuvust näitab puhtvaranduse rent, mis on puhtsaagist makstud võlaprotsentide võrra väiksem (vt. tabel 8).

Vaatlustalundite keskmiselt jäi puhtvaranduse — omakapitalide tasuvuseks talundi kohta 468 kr. ehk 3,76% puhtvarandusest, P.-Eestis jäi puhtvaranduse tasuvuseks 379 kr. ehk 3,44% ja L.-Eestis — 558 kr. ehk

4,01%. Vaatlustalundite võlakooormis oli keskmiselt 11% raamatupidamistalundite kapitaliväärtusest ning nende võlgade hulgas on riigilaenu, pändus- ja eravõlad, juurdeanditud kapitalide väärtused jne. Osa neist kohustusist on madalamaprotsendilised ja teine osa koguni protsendivaba (pändusvõlad), kuid 1938/39. p.-a. oli vaatlustalundite keskmiselt võlgadelt väljamakstud protsendimäär kõrgem kui kapitalide tasuvus põllumajanduses (3,80%), selle tagajärjel on vaatlusaastal võlgadeta varanduse osa tasuvus madalam kui aktivakapitali (investeeritud kapitali) oma. Üksikute talundsuurusrühmade järgi on ainult väike- ning täistalundis arveaasta keskmiselt võlgadelt väljamakstud protsendimäär madalam kui kapitalide tasuvus, mistõttu näeme, et ainult väike- ning täistalundite rühmade keskmiselt on puhtvaranduse tasuvus protsendiliselt kõrgem kui aktivakapitali tasuvus.

Tulu. Maatulundustulu koosneb *Receipts.* omakapitali ja perekonnaliikmete töö tulust. Tulu vaatlustalundite keskmiselt oli 1938/39. p.-a. 1796 kr. m. a. 1787 kr. vastu, P.-Eestis — 1656 kr. ja L.-Eestis — 1929 kr. perekonna kohta.

Tulusummas on aasta kestel saavutatud majanduslik tagajärg — ülejäak, mida ettevõtja võib tarvitada, ilma et seejuures varandus väheneks. See ei ole tavaliselt põlumehel sularahana kasustada, vaid osa sellest on aasta jooksul ühel või teisel kujul investeeritud talundis, kuid selle summa võrra võib ettevõtja kasustada talumajapidamisest oma isiklikuks otstarbeks saadusi ja mitmesuguseid väärtusi, ilma et sealjuures puhtvarandus väheneks. Tulu on ette-

Maatulunduslik tulu. — *Net Product of Work.*

9	Keskmiselt talundile kr.		Keskmiselt tulundusmaa ha-le kr.		Keskmiselt ettevõtja isüpäevale kr.	
	1938/39	1937/38	1938/39	1937/38	1938/39	1937/38
	võrdkaal. keskm.					
Väiketalundid (alla 20 ha)	1 394,51	1 257,52	93,72	85,60	2,47	2,32
Normaaltalundid (20—30 ha)	1 725,72	1 618,85	69,08	65,82	2,51	2,42
Täistalundid (30—50 ha)	1 910,09	1 949,06	47,06	49,14	2,95	2,71
Suurtalundid (üle 50 ha)	2 121,65	2 306,23	31,29	31,80	3,23	3,65
Keskmiselt	1 795,90	1 786,77	48,90	48,06	2,81	2,76
Põhja-Eesti 1938/39	1 665,70		46,63		2,67	
Lõuna-Eesti 1938/39	1 928,92		50,89		2,92	

Ettevõtja tööpalk. — Farmer's Net Earnings.

10	Keskmiselt talundile kr.		Keskmiselt tulundusmaa ha-le kr.		Keskmiselt ettevõtja tööpäevale kr.	
	1938/39	1937/38	1938/39	1937/38	1938/39	1937/38
Väiketalundid (alla 20 ha) . . .	1 027,44	946,62	69,05	64,44	1,82	1,75
Normaaltalundid (20—30 ha) . . .	1 242,14	1 174,84	49,73	47,92	1,81	1,78
Täistalundid (30—50 ha) . . .	1 196,58	1 291,09	29,48	32,55	1,85	1,80
Suurtalundid (üle 50 ha) . . .	1 179,35	1 192,55	17,39	16,44	1,80	1,89
Keskmiselt	1 166,56	1 165,47	31,76	31,35	1,82	1,80
Põhja-Eesti 1938/39	1 101,90	.	31,03	.	1,78	.
Lõuna-Eesti 1938/39	1 227,84	.	32,40	.	1,86	.

võtja tegelik aastateenistus töö ja kapitali arvel. Seetõttu ongi tarvitatud tulu mõõdu- puuna veel ettevõtja tööpäevade arvu, näi- dates, kui palju maatulunduslikku tulu tuleb ettevõtja 1 tööpäeva kohta. On tavaliseks nähtuseks, et talundite suurenedes suureneb ka tulu tööpäeva kohta, sest suures kui ka väikeses majapidamises töötab kogu pere- kond kaasa ja töötulundus on seal enam- vähem võrdne, ent suurmajapidamises tuleb ühe ettevõtja perekonnaliikme kohta rohkem puhtvarandust kui väikemajapidamises ja see- tõttu on kapitalitulu tööpäeva kohta seal suurem. Arveaastal oli tulu vaatlustalun- dite keskmiselt ettevõtja tööpäeva kohta 2,81 kr. ning talundi suurusrühmade järgi väiketalundis — 2,47 kr., normaaltalundis — 2,51 kr., täistalundis — 2,95 kr. ja suur- talundis — 3,23 kr.

Meie vaatlustalundite, eriti aga väiketa- lundite, seisukohalt, millised töötavad ilma võõra tööjõuta või tarvitavad võõrast töö- jõudu vähe, on maatulundustulu tähtsaks ta- suvuse mõõdupuuks. Maatulundustulu ühen- dab endas kapitali- kui ka töötasu- vuse. See asjaolu vastab väiketalundi iseloomule, mis on selle vähese kapitali ja perekonna tööjõu kasutamise paigaks ja kus ettevõtja on hu-

vitatud enam oma perekonna töö saavutisist kui kapitalide tasuvusest.

Asetades maatulundustuluga kõrvuti ette- võtja perekonna palganõudluse leiame, et arveaastal on maatulundustulu tööpäeva koh- ta suurem palganõudlusest väiketalundis 0,52 kr., normaaltalundis — 0,53 kr., täis- talundis — 0,86 kr. ja suurtalundis — 0,95 kr., keskmiselt — 0,74 kr. Need arvud näitavad, kui palju 1938/39. p.-a. tuli 1 töö- päeva kohta meie põllumajanduses kapitali- tulu juhul, kui ettevõtja perekonnaliikmed talus tehtud töö eest said õigustatud töö- tasu, mis vastab võõraile teenijale maks- tud keskmisile palkadele.

Ettevõtja tööpalk. Ettevõtja tööpalk (millist *Farmer's Earnings.* ei tule segada tulu- ega palganõudlusega) näitab, kui palju tulust jääb ettevõtja töötasuks, kui omakapitalid (puhtvarandus) on rahuldatud normaal-prot- sendinõudlusega (5%). Ettevõtja tööpalka arutamise juures on oletatud, et omakapi- tal (puhtvarandus) on kandnud normaalprot- senti — 5%, ning eraldades selle tulust, jääb ülejääk, mis loetakse talundis kindla palgalepinguta töötajate, s. t. ettevõtja ja tema perekonna töötasuks.

Ettevõtja perekonna palganõudlus. — Allowance for Work of Farmowner's Family.

11	Keskmiselt talundile kr.		Keskmiselt tulundusmaa ha-le kr.		Keskmiselt ettevõtja tööpäevale kr.	
	1938/39	1937/38	1938/39	1937/38	1938/39	1937/38
Väiketalundid (alla 20 ha) . . .	1 104,54	997,80	74,23	67,92	1,95	1,84
Normaaltalundid (20—30 ha) . . .	1 358,00	1 258,98	54,38	51,85	1,93	1,89
Täistalundid (30—50 ha) . . .	1 349,19	1 388,05	33,24	35,00	2,09	1,98
Suurtalundid (üle 50 ha) . . .	1 499,39	1 427,53	22,11	19,63	2,23	2,26
Keskmiselt	1 327,47	1 276,98	36,14	34,35	2,07	1,97
Põhja-Eesti 1938/39	1 276,53	.	35,95	.	2,06	.
Lõuna-Eesti 1938/39	1 375,75	.	36,30	.	2,08	.

Oma

kaastöölise ja lugejate peret

tervitavad aasta vahetuse puhul

Konjunktuurinstituudi juhataja
ja Välisministeeriumi Välis-
kaubanduse Osakond,

Lahutades tulust kapitali protsendinõudluse, saame ettevõtja perekonna töötasuks arveaastal vaatlustalundite keskmiselt ühe perekonna kohta 1167 kr., P.-Eestis 1102 kr. ja L.-Eestis — 1228 kr. Talundite suurenedes väheneb ettevõtja tööpalk tulundusmaa ha kui ka ühe ettevõtja tööpäeva kohta, mis on tingitud kapitalide suurenemisest, mille protsendinõudluse rahuldamiseks lähevad vastavalt talundite suurenedes suhteliselt suurema kapitalide ulatuse kohta suuremad summad. Ettevõtja perekonnale jääb töötasuks, kui omakapitalilt arvata 5% ja võlgadelt maksta tarviline protsent, ühe tööpäeva kohta väiketalundis 1,82 kr., normaaltalundis — 1,81 kr., täistalundis — 1,85 kr. ja suur-

talundis — 1,80 kr. ning vaatlustalundite keskmiselt — 1,82 kr. P.-Eestis jääb ettevõtja töötasuks 1,78 kr., L.-Eestis — 1,86 kr. 1938/39. p.-a. talundite tasuvus, mis ulatus 3,80%-ni, on lähedane normaal-protsendinõudlusele, s. o. 5%-le, mistõttu ka ettevõtja perekonnaliikmete kehalise töö eest saavutatud tööpalk — 1,82 kr. — läheneb õigustatud palkanõudlusele, s. o. 2,07 kr.-le, olles 10-tunnise tööpäeva kohta 0,25 kr. madalam m. a. 0,17 kr. vastu. Seega on vaatlusaasta tulunduslik olukord küll pisut halvenenud võrreldes m. a.-ga, kuid seda võib pidada siiski rahuldavaks kapitali- kui ka töötasult ning see võimaldas veel küllaldaselt võtta ette ümberkorraldusi talundite tootmisharudes.

1939/40. p.-a. on aga meie põllumajandusele mitmeti erinev tekkinud asjaolude tõttu. Nii langes maaviljustoodang k. a. põua tõttu. Samuti hävitas möödunud talv suure osa põldheinaoraseid, mis pärast esineb taimsaaduste toodangu, eriti loomasöötade, osas tagasiminekuks, mis vähendab ka loomapidamistoodete kogutoodangu kujunemisvõimalusi. Teiseks on ka põllumajandussaaduste turustamine ja nende hindade kujunemine sõjalaolukorra tõttu asetatud eritingimusesse. Kuna ka põllumajandusele tarviliste ostuainete hind on tõusnud ja nende saadavus üldse on raskendatud ning ka tööpalgad näitavad tõusutendentsi, on põllumajanduse tootmistingimused samuti ka tuluolude kujunemise eeldused, õige järsult muutunud, ning võib arvata, et käesolev põllumajandusaasta kujuneb oma tulemusilt halvemaks 1938/39. p.-a.-st.

JAHIMAJAPIDAMINE. — GAME PRESERVATION AND HUNTING IN ESTONIA.

Joh. Teino.

K. a. möödub 15 aastat, mil halkati pöörama tähelepanu meie jahimajapidamise korraldamisele, arendamisele ja metsloomade toitlustamisele. Sõja- ja revolutsioonipäevil levinud laialdasest röövkiitmisest säilinud ulukeist ülevaate saamiseks 1924. a. talvel korraldatud esimesel metsloomade arvulisel kindlakstegemisel selgus, et riigile kuuluvais metsades elutses umbes 25 põtra, 3800 metskitse, 1000 mõtust, paarkümmend karu ja kümme kond ilvest ja hunti.

Et röövkiitmisest järelejäänud kasulikke jahiloomi säästa hävimisest, tehti riigimetsaametnikele ülesandeks asuda kogu innuga jahikontrolli teostamisele ja salaküttimise pidurdamisele ning võimaluse piires korraldada ka ulukite toitlustamist, kui seks talvel sügava lume puhul peaks tekkima tarvidus. Kuigi vabariigi algaastail eelarve korras metsloomade eest hoolitsemiseks lubatud krediit oli väike, mis otseselt ei võimaldanud ulukite korraldada toitlustamist, jahimajanduse eden-

damist ega paremale tasemele tõstmist, on seda aja jooksul, eriti aga viimaseil aastail, siiski saavutatud.

Kuna m. a. talve ebasoodsa ilmastiku tõttu korraldatud metsloomade loendus ebaõnnestus, mistõttu andmed nende arvu kohta puuduvad, siis käsitledes 1937. a. talvel korraldatud metsloomade arvilisel kindlakstegemisel saadud andmeist nähtub, et 15 aasta jooksul on riigimetsades elutsevate kasulike jahiloomade ja -lindude arv mitmekordistunud. Nii registreeriti riigimetsades 1937. a. 222 põtra, 17 537 metskitse, 28 karu, 2 hunt, 2 ilvest ja 65 nugist. Võib oletada, et eelnimetatud ulukite arv 2 viimase aasta jooksul on veelgi suurenenud, sest kasulike jahiloomade ja -lindude kaitset ning toitlustamist ja röövlomade ning -lindude hävitamist on pidevalt jätkatud.

Jahikaitse teostamisel, salaküttimise vastu võitlemisel on saadud suurimaid tulemusi 1934. a. alates, mil hakkas kehtima uus jahiseadus ja loodi jahikapital. Jahikapitali laekuvad summad saadakse jahilubade ja -tunnistuste väljaandmisest ning riigile kuuluvate maade ning vete jahioiguse rentimisest, salaküttidelt konfiskeeritud jahipidamisabinõude ja jahisaagi müügist jne. Jahikapitali laekunud summasid kasustatakse jahiloomade toitlustamiseks, kahjulike ulukite hävitamiseks ja jahimajapidamise arendamiseks.

Kui vabariigi algaastail oli raskusi talvisel metsloomade toitlustamise korraldamiseks eelarve korras lubatud krediidi vähesuse tõttu, ei ole seda enam tekkinud viimaseil aastail. Siin on tunduvalt aidanud kaasa ka lumevähesed talved, sest sellega ei ole ulukitel olnud sääraseid raskusi toidu hankimisega kui lumerohkeil talveil. Seetõttu on ka ulukite toitlustamiskulud olnud palju väiksemad. Nii on metsloomade toitlustamiseks viimaseil aastail asutatud söödapõlde ja neid laiendatud. Söödapõldudel kasvatatakse ulukeile toiduks kõlblikke taimi, nagu jaanirukist, loomakapsaid jne. Metsaosades, kus see osutus tarvilikuks, on asetatud toitmiseks söömi, kuhu on pandud ristikeinu, loomakapsaid jt. taimi. Ka on metsas nende toitlustamiseks saetud maha üksikuid puid — haabu.

Sama suurt tähtsust kui ulukite talvine toitlustamine, omab kahtlemata ka röövlomade ja kahjulike kulliliste hävitamine. Kah-

julike lindude hävitamine tehti riigimetsaametnikele, riigijahiõiguse kasustajatele ja jahimaade rentnikele sunduslikuks juba 1927. a. Ka jahioorganisatsioonid on oma liikmeskonnale teinud sunduslikuks röövlindude hävitamise, mistõttu võib arvata, et meil hävitatud röövlindude arv aastas tõuseb 12—15 tuh. Olevail andmeil tõuseb seninihävitatud röövlindude arv 600 000-ni.

Kuna viimasel ajal on propageeritud kahjulike kulliliste hävitamist püüenistega ja need on juba paljudes riigimetsakonnas seatud üles, kus nendega on saavutatud väga häid tulemusi, on ka jahioorganisatsioonid, üksikud jahisportlased — jahipiirkondade ja suuremate metsade omanikud hakanud teostama püüenistega kulliliste püüki ja hävitamist.

Jahikaitse teostamise alal ei saa jätta märkimata, et ka salaküttimine riigimetsades on viimasel ajal tunduvalt vähenenud. Tõhusaid tulemusi saavutati siin jahijärelevalve kõvendamisega, peale metsaametnike palgati ametisse jahimetsnikud ja jahimetsavahid.

Ka praegukehtivas jahiseaduses ettenähtud kõrgemad karistusnormid on salaküttimist teataval määral pidurdanud. Kui varem kar deti, et madalate karistusnormide tõttu salakütid meie metsadest hävitavad viimsegi põdra, osutub nüüd see kartus asjatuks, sest k. a. ei ole enam avastatud omavolilisi põdralaskmisi ega tabatud salakütte põtrade varitsemisel.

Metskitsede kaitse teostamise mõttes kehtimapanud hagijate turjakõrguse ülemmäära kindlaksmääramine on andnud samuti tulemusi. Kui enne jahiseaduse kehtimahakka mist hävis talvel sügava lume puhul meie metsades igal aastal palju metskitsi vabalt ümberhulkuvate ja kõrgkasvuliste segavere liste hagijate läbi, langeb nüüd säärase koerte ohvriks vaid mõni üksik. Jahisportlased võivad jahipidamisel kasustada hagijaid ainult turjakõrgusega kuni 45 sm. Ka peremeheta ja ümberhulkuvate koerte mahalaskmise korraldus riigimetsaametnikele on andnud tulemusi, sest igal aastal hävitatakse metsaametnike poolt sääraseid koeri, kes jahikeelu ajal riigimetsades jälitavad metskitsi. Erajahipiirkondade omanikud on samuti asunud hulkuvate ja peremeheta koerte ning kas side hävitamisele.

Üldpildi meie praegusest riigi-jahimajapidamisest saame, kui vaatleme jahikapitali 1938/39. a. eelarve täitmise aruannet. Aruandest nähtub, et mõeldunud majandusaastal saadi jahitunnistuste, -lubade ning -maade rentimisest tulusid ümmarguselt 49 000 kr. Käesoleval majandusaastal oli loota isegi tulude suurenemist jahipidamisest, kuid tekkinud erakordsete olude tõttu on näha ette väikest tulude tagasiminekut, seda peamiselt jahi-rendivahekordade lõpetamise tagajärjel enne lepinguis ettenähtud tähtaegu, samuti väljaantavate jahilubade arvel.

1939. a. mõtuste laskmise hooajal (I. IV — 15. V) registreeriti riigimetsades 475 mõtusemängukohta, 2369 lauiva mõtusega. Mõtuste laskmist võimaldati soovijaile-jahimeestele eelmiste aastate eeskujul 5-kr-se tasu eest. Laskmiseks oli hooajal nähtud ette 628 mõtust, peamiselt sääraseist mängukohtadest, kus oli üle 3 mõtusekuke mängus, või kus vanemad rihukuiked sundised nooremaid väikima või peletasid mängukohtadelt eemale. Laskelube anti soovijaile 425. Jahti peeti 291 mõtusele, kusjuures saadi jahiliste poolt kätte 246 mõtust. Seega lasti lauvaist mõtuseist 13,6% ehk lubatud arvust 65,2%. Külma kevade tõttu oli mõtuste mäng jahihooaja algul ja selle kestel väike, kuid hooaja lõpul, kui ööd soojemad, muutus see korralikuks. Lasketagajärgi võrreldes nähtub, et k. a. lasti 1,7% mõtuseid rohkem kui m. a. Et jahilisel jääb igal aastal küllalt suur protsent lastud mõtuseist kätte saamata ning jahimajandusele osutub mõtuste haavamine või vigastamine kahjulikuks, kavatakse edaspidi mõtuste laskmiselubade andmisest keelduda küttidele, kes mõtuseid lasevad lennult või kaugelt või nende asukohta ei tee enne laskmist täpsalt kindlaks või tulistavad lihtsalt heas usus.

Sokkude laskmiseks anti 1939. a. jahihooajal 2850 luba, neist riigimetsa 1450, eramaile ja neist moodustatud jahipiirkonnise 1400. Antud lubade alusel lasti riigimetsades 852, eramail ja erajahipiirkonnise kokku 512 sokku. Seega lasti k. a. antud lubade arvust 47,6%. M. a. anti sokkude laskmiseks lube üldse 1624, neist riigimetsadesse 1028 ja eramaile 596.

Seega nähtub, et 1939. a. on lubade arv tunduvalt suurenenud, seda peamiselt erajahipiirkondade ja eramaade arvel. Säärane suur nõudmine sokulasemislubade järele oli tingitud arvatavasti jahiseaduse muutmisest, millega alates k. a. võimaldatakse sokkude laskmist eramail ja erajahipiirkonnise tasuta, kuna eelmisel aastail toimus see kr. 5 tasu eest. Üldine lubade arvu suurenemine võib olla tingitud vast sellest, et jahiseaduse muutmiseiga lühendati sokkude kaitseajaga alates k. a. ja neile võib pidada nüüd jahti 2 nädalat kauem, s. o. l. VII — 30. IX. Riigimetsades võimaldati sokkude laskmist soovijaile kr. 10 eest ja jahiloiguse rentnikule lepinguis ettenähtud tingimusi.

Kuna põtrade arv meie metsades ei ole veel niivõrd suurenenud, et nende laskmist võimalduks lubada soovijaile, ei ole ka nende laskmiseks antud lube. Samuti ei ole salaküttimist põtradele k. a. avastatud, küll leiti aga suvel mõned põdrad nende asukohtade rajoonis asetsevaist turbaaukudest uppuuina; mõned päästeti turbatööliste ja metsaametnike poolt turbaaukudest uppmisurmast.

Põdrad olid järsu kallastega turbaaukudesse sattunud jooma minnes, kuna k. a. erakordise kuivuse tõttu olid metsades asetsevad väiksemad lombid ja kraavid kuivunud.

Karude arv ei ole viimastel aastail suurenenud. Praegusel korral arvatakse neid elutsevat riigimetsades ca 30. Karusid elutseb meil peamiselt Alutaguse suuremais metsades. Sügisese viljakoristamise ajal on neid märgatud ka Rakvere ja Roela ümbruskonnas metsades. Seal on karud elutsevatele põlupidajatele sügisel viljapõldude sasimise ja mõne lamba murdmisega tekitanud kahjusid, mis riigi poolt on kahjusajaile tasutud.

Karude poolt tekitatud kahjustused on k. a. tunduvalt väiksemad eelmisest aastaist. Vabariigi algusest senini on riigimetsades korraldatud 5 karujahti, kusjuures lasti 8 karu. Viimane jaht toimus 1937. a. talvel. M. a. kavatakse korraldada karujahti Virumaal, kuid metsaametnikel ei õnnestunud leida karude talvitamiskohti üles, mistõttu karujaht loobuti. Kuna k. a. alustati karude asukohtade otsimisega juba küllma tule-

kul, õnnestus avastada üks karu talvitamis-koht. Seetõttu on kindel kavatsus korralda- da käesoleval talvel karujahti. Karulaskmise õigus antakse välja enampakkumisel, mis- pärast võib loota pakkumisest elavat osavõt- tu asjastuuvitatud jahimeestelt kui ka jahi-organisatsioonelt.

Suuremaist kahjulikest jahiloomest on veel märkimisväärne ilves. Et ilves eelistab kohti, kus liiklus on väike ja ümbrus asus- tamata, on nad valinud endile asukohaks lä- bipäasmatute padrikute ja tihnikutega Alu- taguse metsad. Mõne aasta eest peeti Aluta- guse metsades tihti jahti ilvesele. Siis aga kardeti, et ilvesed jahiliste poolt täiesti hä- vitatakse, mispärast pandi 1937. a. kehtima

jahikeeld. Niiid on ilveste arv Alutaguse metsades niivõrd suurenenud, et kardetakse nende saatustliikuks saamist teistele jahilo- madele, eriti metskitsedele. Seda tõendab viimasel ajal sealsetist metsadest leitud il- veste poolt murtud metskitsede laibad. Kuul- davasti kavatakse seepärast võtta revi- deerimisele ilveste laskmise keelu kitsimus, kui metsloomade loendusel saadavaist and- meist peaks ilmema, et nende arv meie mesades on suurenenud ja nad võivad meie jahimajandusele mõjuda kahjustavalt.

K. a. on olnud ikkagi märgata jäneste, rabakanade ja tetrede arvulist vähenemist, seevastu aga põldpüüde, laanepüüde ja ora- vate arvulist suurenemist.

TÖÖSTUS JA KAUBANDUS

TÖÖ- JA PALGAOLUD TÖÖSTUSES OKTOOBRI 1939. A. LABOUR AND WAGE CONDITION IN INDUSTRY IN OCT. 1939.

Töö- ja palgaolude kujunemine toimus k. a. okt. üldiselt samas suunas nagu eelmiselgi kuul. Üldist töömahu kujunemist töös- tuses mõjustasid nagu sept. kahesugused te- gurid, nimelt sesoonne tagasimineku hooaja- tööde lõppemise puhul ning sõjaolukorrast tingitud raskused, millised mitmesugusel põh- jusil pidurdasid tootmistegevust tööstuses.

Töötajate arvult kitsenes töömaht suur- ja kesktööstuses okt. kestel 1,4%, kuid pi- sis 1. nov. siiski 1,3% m. a-st kõrgemal ta- semel. K. a. 1. XI oli suur- ja kesktöös- tuses tegevuses 59 144 töötajat 59 968 tööta- ja vastu eelmisel kuul ja 58 357 töötaja vastu samal kuul m. a. Okt. vähenes töö- tajate arv seega 824 võrra. Üldist töömahu vaherkorda eelmiste aastatega iseloomustavad järgnevad andmed.

Töötajate arv tööstuses 1. XI:

	Suurtööstus	Kesktööstus	Kokku
1. XI 1939	48 955	10 189	59 144
1. X 1939	49 817	10 151	59 968
1. XI 1938	48 778	9 584	58 357
1. XI 1938	27 212	4 980	32 192
1. XI 1929	31 388	4 032	36 020

Suurenemine või vähenemine 1. XI 39 (±%).

Võrreldes	Suurtööstus	Kesktööstus	Kokku
1. X 1939	- 1,7	+ 0,4	- 1,4
1. XI 1938	+ 0,4	+ 6,3	+ 1,3
1. XI 1938	+79,9	+104,6	+83,7
1. XI 1929	+56,0	+120,0	+64,2

Suurema osa töömahu vähenemisest and- sid sesoonsed alad, nimelt mineraalide tööt- lemine, puu- ja ehitustööstus. Okt. lõpetas enamjagu telliskivitehaseid hooajalise töö; puutööstuses andsid vähenemist peamiselt saeveskid, kus samuti vähenes hooajaks üles- töötatud materjalide saagimine. Ehitustöös- tuses tuli külmade tulekuga lõpetada enam- jaolt välised tööd, kuna hoonete ehitamise alal tööd kestsid veel edasi, kuigi vähenda- tud tööliste arvuga.

Need mainitud kolm tööstusharu, kus ta- gasimineku toimus töötajate arvus peamiselt sesooneil põhjusil, vallandasid kogusummas 968 töötajat. Ent teisalt osa sesooneid ala- sid algas taas hooajalist tegevust, suurenda- des tööjõude. Nii suurenes töötajate arv toit-, jookide- ja maitseainetetööstuses (pea- miselt piiritustehaseis) 267 võrra.

Kõik mainitud muutused on tavali- sed sesoonsed muutused tööstustegevuses ja

tööstuse töömahu, mistõttu neis kajastusid erakordsed sõjast tingitud raskused õige vähe. Iseloomustades mainitud kokkutõmbamisi sesoonsel aladel võib märkida juurde, et need ei toonud endiga kaasa ootamatuid sotsiaalseid raskusi. Juba regionaalse leviku seisukohalt on neil aladel töötavate isikute isiklik koosseis tunduvalt erinev üldisest tööstustöölise omast. Tööliskivi-, saeveski- ja ehitustöölised on suurel määral maalise päritoluga töäjõud, kellele sesoonne tööstustöö on sageli kõrvalissetulekuallikaks. Pealegi on nende töö osalt vahelduv. Lõpetanud tööd suvesesoonsel aladel, siirduvad nad talveks talviselle sesoontöölisele, metsailestötamisele, piiritustehasesse jne.

Veidi erinevat pilti pakuvad irregulaarselt sesoonsed ja mittesoodsed tööstusharud. Neis oli okt. töömahu kitsenemine töötajate arvult üldiselt väga väike. Neist vaid kahes ulatuselt tähtsamal tööstusharus oli vallandamisi suuremal arvul. Nimelt metallitööstus vähendas okt. jooksul töäjõude 156 ja tekstiilitööstus — 121 töötaja võrra. Kõigis teistes tööstusharudes olid töömahu muutused töötajate arvult absoluutarvudes veelgi väiksemad.

Need arvud iseloomustavad objektiivseid tootmistingimusi antud olukorras teatava liigkandusega. Teadupärast tekitab sõjast tingitud olukord eriti neutraalriigile mitmesuguseid raskusi. Ühelt poolt on takistusi toorainete saamisel, ent teisalt on desorganiseeritud ka valmistoodete rahvusvaheline kaubavahetus. Tuleb märkida, et need raskused on senini mõjutanud tööstuse aktiivsust veel võrdlemisi tagasihoidlikul määral.

Töölise töötundide üldarv suur- ja kesktööstuses.

	Arv (1000) Okt. 1939.	Suurenemine või vähenemine võrreldes		
		Sept. 1939	Okt. 1938	Okt. 1937
		±%	±%	±%
Murrud ja kaevandused . . .	729	- 4,1	-13,8	-12,7
Mineraalide töötlemine . . .	549	- 9,5	- 0,3	+ 7,7
Metallitööstus	1221	- 7,1	- 9,3	-10,4
Koemaitööstus	561	+ 0,3	- 7,9	+ 5,5
Nahatööstus	143	- 3,5	+ 2,9	+ 3,9
Textiilitööstus	1905	- 2,3	- 3,3	-10,4

	Arv (1000) Okt. 1939.	Suurenemine või vähenemine võrreldes		
		Sept. 1939	Okt. 1938	Okt. 1937
		±%	±%	±%
Puutööstus	673	-11,6	-15,8	-31,4
Tselluloosi- ja paberitööstus	518	-	+13,5	+ 6,3
Poliigraafiatööstus	338	- 4,1	- 3,5	+ 1,9
Toit-, maitseain.- ja jookideks.	1 007	- 3,8	- 0,4	+14,7
Kehakatte- ja pudukaupade-ts	590	- 0,3	+13,5	+14,3
Ehitustööstus	1 306	- 6,7	- 3,3	+ 4,3
Elektrijaamad ning gaasi- ja vosivarustus	166	+ 0,5	+ 3,6	+ 4,7
Puhastustööstus	86	+ 8,0	+13,8	+40,3
Kokku	9 792	- 4,6	- 4,3	- 3,7

Näinud ette võimalikke raskusi, asus riik juba varakult teadlikule ja aktiivsele tööturu korraldamisele. Suur- ja kesktööstusettevõtete tootmise korraldamise määruse kohaselt (RT 139, 110, 849) võidakse võtta ette vallandamisi ja lühendada töölise tööaega vaid eriti selleks loodud komisjoni loal Riigivõimu sekkumise tulemusi näeme osalt juba okt. andmestikust. Sellest ilmneb, et paratamatu töömahu kitsenemise puhuks on valitud selline tööturu korraldamisviis, mis sotsiaalselt kogu tööliskonna seisukohalt on soodsaim ja ka töölisele endile vastuvõetavam. Nimelt on hoidutud töölise vallandamisest, kusjuures töömahu reguleerimise soovitatavaks meetodiks valiti töönädala kärpimine. Seda töömahu reguleerimisviisi rakendati praktiliselt eelmise majanduskriisi puhul meil kui ka mujal ning kasustatakse osalt praegugi ka mujal, kus samal põhjusel, nagu meilgi, normaalset tootmistegevust pidurdasid ootamatult erakordsed olud. Oktoobri vastavad kokkuvõtted osutavad, et üksikuis tööstusharudes on kitsenemine töölise efektiivsuses töömahu (töölise töötundide üldarvus) suurem kui töölolevate töölise arvus.

Nii vähenes töötajate arv tekstiilitööstuses vaevalt üle 1%, kuna töölise töötundide arv vähenes ses tööstusharus üldiselt 2,8%. Üldiselt vähenes okt. töölise töömahu tööstuses töölise töötundide üldarvu alusel 4,6%, kuna töötajate arvus ulatus vähenemine vaid 1,4%. Selgituseks märgime, et sünni oli okt. tegemist kalendritööpäevade arvu ebahomogeensuse segava mõjuga. Nimelt oli oktoobris võrreldes m. a. g. kalendri-tööpäevi ühe päeva võrra vähem (26:25), millega kattub peagu täiel määral töötundide arvus ilmnev tagasiminek. Kui arvestada seda tegurit, ei ilm-

Tööloolu ja tööliliste teenistus tööstuses — *Employment, and Earnings in Industry.*

	Töötajate arv <i>Number of Workers</i>			Tunniteenus suur-tööstuses oktoobris 1939. <i>Hourly Earnings in Large-scale Ind. in October, 1939.</i>					
	1. XI 1939		± Oktoobris 1939 <i>In October, 1939</i>	Senti tunnis <i>Sents per Hour</i>		Indeksid (eelmise aasta vastav kuu-100) <i>Indexes (Corresponding Month of Previous Year - 100)</i>			
	Suurtööstus <i>Large-scale Industry</i>	Suur- ja kesktöös- tus — <i>Large-scale and Middle-sized Industry</i>				Teenistuse nimesväärtus <i>Nominal Earnings</i>		Reaalteenus <i>Real Earnings</i>	
				M.	N.	M.	F.	M.	N.
I Murrud ja kaevandused — <i>Mines and quarries</i>	4 671	4 779	+ 84	52,5	27,3	109,6	97,2	105	93
II Mineraalide töötlemine — <i>Mineral working industry</i>	2 702	3 220	— 253	43,3	23,2	105,1	110,0	100	105
III Metallitööstus — <i>Engineering industry</i>	6 452	7 575	— 156	48,4	29,1	104,3	97,0	100	98
IV Keemiatööst. — <i>Chemical ind. V Nahatööstus — Leather ind. VI Tekstiilitööstus — Textile ind.</i>	2 894 629 10 886	3 194 847 11 491	+ 14 — 13 — 121	39,9 41,4 38,8	28,9 23,4 29,3	100,3 105,9 106,0	97,3 110,9 103,9	96 101 101	98 106 99
VII Puutööstus — <i>Woodworking industry</i>	3 121	4 189	— 222	45,0	29,3	107,7	109,7	103	105
VIII Tselluloosi- ja paberitööstus — <i>Cellulose and paper industry</i>	2 755	2 890	+ 99	39,7	26,7	99,5	103,5	95	99
IX Polügraafiatööstus — <i>Poly- graphic industry</i>	1 537	2 076	— 51	50,8	31,9	106,9	107,8	102	103
X Toit-, maitseain. ja jookide ts. — <i>Foodstuff, stimul. and beverage industry</i>	4 051	6 714	+ 267	42,1	23,1	108,5	106,9	104	102
XI Kebabatte- ja pudukaupade ts. — <i>Clothing a. dry-goods ind. XII Ehitustööst. — Building ind.</i>	2 204 5 733	3 395 7 176	+ 5 — 493	49,5 47,6	29,9 26,7	103,6 109,9	111,6 113,1	99 105	107 113
XIII Elektri jaamad ning gaasi- ja vesivarustus — <i>Electric power plants, gas and water works</i>	1 127	1 183	+ 1	48,3	31,7	107,8	108,3	103	99
XIV Puhastustööstus — <i>Sanitat- ion industry</i>	113	475	+ 15	47,9	23,8	121,3	108,0	116	98
Kokku — <i>Total</i>	43 955	59 144	— 324	45,4	28,1	106,1	105,2	101	100

nenud üldiselt tööliste rakendusmääras okt. veel olulisi muutusi. Tösi võimalused tööstustegevuseks ei ole kõigis tööstusharudes ühtlased. Seetõttu ka erakorralisest sõjaolukorrast tingitud raskused ei ositu ühtlaselt kogu tööliiskonnale, mis vastupidisel korral kergendaks üldist olukorda.

Tööliste töötundide üldarv suur- ja kesktööstuses (1000):

	Suurtööstus	Kesktööstus	Kokku
1939. a. okt.	8 105	1 637	9 792
1939. a. sept.	8 472	1 792	10 264
1938. a. okt.	8 189	1 602	9 791
1937. a. okt.	8 802	1 562	10 364

Suurenemine või vähenemine 1938. a. okt.

(±%):

Võrreldes	Suurtööstus	Kesktööstus	Kokku
1939. a. sept.	-4,3	-5,9	-4,6
1938. a. okt.	-1,0	+5,3	—
1937. a. okt.	-7,9	+8,0	-5,5

Töötaja kärbimise arvel kaotsiminev aeg ulatus okt. suurtööstuses meestel keskmiselt 0,62% ja naistel — 1,96% ning kesktööstuses meestel 0,88% ja naistel — 1,46% kõigi töölolevate tööliste võimalikust töömahust normaalolukorras. Selline oli töötaja kaotsimineku keskmine ulatus. Ent üksikuis tööstusharudes oli see tublisti lahikuminev. Võib üldiselt märkida, et esimesel kolmel sõjakuul ilmnis iseloomult 1931—33. a. majanduskriisile sarnlevaid nähtusi. Nimelt tundub suuremat raskuste survet rahvusvaheliste turgudega suuremal määral seotud aladel. Sellest sõltuvalt ilmnemiseid töömahu kitsenemise tunnused suurtööstuses märgatavalt teravamalt kui kesktööstuses. Tunduvalt teravamalt kujul kui teists tööstusharudes pidurdus tootmistegevus tekstiilitööstuses, kus töölistil läks tööandala kärpimise arvel kaotsi suurtööstuses meestel

4,45% ja naistel — 3,53%. Erialladest oli kärpimisi rohkem puuvillatööstuses. Tööaja kärpimist sellisel määral erakordseis olukorras tuleb pidada väga tagasihoidlikuks. Kesktööstuse sektorisse kuuluvais tekstiilitööstusettevõtteis ei olnud töönädala kärpimist. Töölise rakendusmäär, okt. võrreldes m. a.-ga iseloomustavad järgmised arvud:

Töötundide arv töölisel suurtööstuses okt.

	Päevas		Nädalas	
	Meestel	Naistel	Meestel	Naistel
1939	8,24	7,87	49,15	46,38
1938	8,23	7,88	49,26	46,67

Ligikaudu samas suunas kujunes k. a. okt. tööstustöölise üldine sissetulek tööst. Vähenemist oli märgata nimelt töölise palga üldsummas, kuna administratsioonipalga üldsumma jäi peagu endiseks. Töömahu erakordse kitsenemise puhul ei ole administratsiooni ega tehniliste tööjõudude koondamine igakord võimalik.

Palga üldsumma suur- ja kesktööstuses (1000 kr.):

	Töölised	Administratsioon	Kokku
1939. okt.	3 822	872	4 694
1939. sept.	4 019	870	4 889
1938. okt.	3 594	798	4 392
1937. okt.	3 534	734	4 268

Suurenemine või vähenemine 1939. a. okt. (± %):

Võrreldes	Töölised	Administratsioon	Kokku
1939. a. sept.	-4,9	+ 0,2	- 4,0
1938. a. okt.	+6,3	+ 9,3	+ 6,9
1937. a. okt.	+8,1	+13,8	+10,0

Töötasuõnõmides ei olnud k. a. oktoobris suur- ega kesktööstuses. meestel ega naistel suuremat muutust. Meeste teenistus oli suurtööstuses keskmiselt 45,4 s. ja naiste oma — 28,1 s. tunnis. Seega üldiselt tunniteenus m. a. sama aja taseme suurtööstuses meestel 6,1 ja naistel — 5,2%. Umbes samal määral tõusis samal ajal ka elatustarvete hindade tase, mistõttu töölise ostujõus, tunnitasuõnõmide alusel, ei olnud üldise muutust. Küll vähenes aga töönädala kärpimise tõttu mõningail tööliskäikidel nädalateenus. Üldkeskmiselt jäid nädalateenus ja ka selle ostujõud siiski kõrgemaiks kui eelmisel kuul ja ka m. a. samal kuul.

Töölise nädalateenus suurtööstuses:

	Kr.	Indeksid (1927—31=100)	
		Teenistuse	Reaalinõmõsväärtus teenistus
Me h e d :			
1939. a. okt.	22,31	122	115
1939. a. sept.	22,17	121	116
1938. a. okt.	21,07	115	114
Na i s e d :			
1939. a. okt.	13,03	123	116
1939. a. sept.	13,10	124	119
1938. a. okt.	12,53	118	117

Üldiselt ei olnud oktoobris nädalateenistuses ega selle ostujõus suuremat muutust. Märgatavaid raskusi on tekkinud paikkliit, kus erakordsed talkestused tootmiseks olid suuremad ja kus seetõttu ka töönädala kärpimised olid ulatuslikumad.

VÄLISKAUBANDUS OKT. JA NOV. 1939. A.
FOREIGN TRADE IN OCTOBER AND NOVEMBER, 1939.

Väliskaubanduslik tegevus oli k. a. okt. pisut tagasihoidlikum kui m. a. samal kuul. Kaubavahetuse käive langes 17,9 milj. kr-lt 17,0 milj. kr-le (4,8%), sellest sissevedu kahanes 8,2 milj. kr-lt 7,0 milj. kr-le (14,2%), kuna väljavedu osutas samal ajal tõusu, suurenedes 9,7 milj. kr-lt 10,0 milj. kr-le (3,3%). Vastavalt sisse- ja väljaveo muutusile kujunes väliskaubandusbilans k. a. okt. 3,0 milj. kr. võrra aktiivseks 1,5 milj. kr. vastu m. a. samal kuul.

Võrreldes m. a. okt. suurenes sisseveetud kaupadest pearühmade järgi vaid väärismet-

allide ja -kivide import, kuna ülejäänud osas on ost välismaalt suuremal või väiksemal määral langenud. Elusloomade ja toit- ning maitseainete sissevedu kahanes 753 tuh. kr-lt 354 tuh. kr-le (53,0%), toor- ja poolvalmisainete sissevedu 2,3 milj. kr-lt 1,6 milj. kr-le (33,1%) ja valmisaduste sissevedu 5,1 milj. kr-lt 5,0 milj. kr-le (1,7%).

Eksporditud kaupadest näitas suuremat hoogu elusloomade ja toit- ning maitseainete väljavedu. Ka toor- ja poolvalmisaineid veeti välja k. a. okt. veidi enam kui m. a. samal kuul. Kahanenud on vaid valmisaduste

Väliskaubandus pearühmade järgi.

Foreign Trade According to Principal Groups.

	November				Oktoober				1. I — 30. XI			
	ton		1000 kr.		ton		1000 kr.		ton		1000 kr.	
	1939	1938	1939	1938	1939	1938	1939	1938	1939	1938	1939	1938
Väljavedu — Exports												
Elusloomad, toit- ja maitseained, joogid	7 225	4 975	5 044	3 981	13 173	7 674	5 420	4 400	60 828	58 840	49 034	44 553
Toor- ja poolvalmisained	26 029	48 480	2 941	8 449	31 442	32 837	3 244	3 177	413 279	298 580	40 889	31 673
Valmissaadused	2 742	4 221	1 347	1 590	3 243	8 377	1 333	2 105	58 126	49 167	18 014	18 346
Väärismetallid ja -kivid	—	—	—	—	0	0	1	0	0	0	6	1
Kokku: — Total:	35 996	52 676	9 332	9 020	47 858	48 888	9 998	9 683	532 232	406 587	107 943	94 573
Sissevedu — Imports:												
Live animals, food products, stim. and bever.	9 215	8 501	737	897	3 575	7 999	354	753	74 493	91 607	8 858	11 059
Raw and semimanufactured materials	9 836	21 517	1 406	2 511	8 327	14 302	1 554	2 322	177 921	205 413	24 061	25 571
Manufactured materials	6 054	5 826	4 767	5 471	7 778	9 292	5 015	5 100	79 998	79 209	60 363	62 782
Precious metals and stones	0	0	48	44	1	0	107	21	5	2	826	266
Kokku: — Total:	24 614	35 844	6 958	8 923	19 681	31 593	7 030	8 196	332 417	376 231	94 208	99 658

väljavedu, jäädes tublisti väiksemaks kui m. a. okt. Võrreldes m. a. okt. kasvas elusloomade ja toit- ning maitseainete väljavedu 4,4 milj. kr-lt 5,4 milj. kr-le (23,2%) ja toor- ning poolvalmisainete väljavedu 3,18 milj. kr-lt 3,24 milj. kr-le (2,1%). Valmissaaduste müük välisturgudele langes samal ajal 2,1 milj. kr-lt 1,3 milj. kr-le (36,7%).

Ka nov. jäi kaubavahetus välismaaga väiksemaks kui m. a. samal kuul. Väliskaubanduskäive langes 17,9 milj. kr-lt 16,3 milj. kr-le (9,2%), kusjuures langus toimus sisseveo arvel. Sissevedu kahanes 8,9 milj. kr-lt 7,0 milj. kr-le (22,0%), kuna väljaveetud kaupade väärtus suurenes samal ajal 9,0 milj. kr-lt 9,3 milj. kr-le (3,5%). Väljaveo ülekaal, mis m. a. nov. ulatus vaid 0,1 milj. kr-le, kasvas k. a. nov. 2,3 milj. kr-le.

Sisseveos on tagasimineku võrdlemisi ulatuslik, eriti toor- ja poolvalmisainete osas. Võrreldes m. a. nov. kahanes toor- ja poolvalmisainete sissevedu 2,5 milj. kr-lt 1,4 milj. kr-le (44,0%). Mõõdukam on langus elusloomade ja toit- ning maitseainete kui ka valmissaaduste osas. Elusloomade ja toit- ning maitseainete sissevedu kahanes 897 tuh. kr-lt 737 tuh. kr-le (17,8%) ja valmissaaduste sissevedu 5,5 milj. kr-lt 4,8 milj. kr-le (12,9%).

Väljavedu püsib endiselt elavana, eeskätt põllumajandussaaduste osas. Võrreldes m. a. nov. kasvas elusloomade ja toit- ning maitseainete väljavedu 4,0 milj. kr-lt 5,0 milj. kr-le

(26,7%). Vastupidiselt eelmisile osutab toor- ja poolvalmisainete ning valmissaaduste väljavedu mõõdukat tagasiminekut. Toor- ja poolvalmisainete müük välisturgudele kahanes 3,4 milj. kr-lt 2,9 milj. kr-le (14,7%) ja valmissaaduste väljavedu — 1,6 milj. kr-lt 1,3 milj. kr-le (15,8%).

Väliskaubanduskäive okt. ja nov. 1938/39. a.
Turnover of October and November Foreign Trade, 1938—39.

	November		Oktoober		1. I—30. XI		1. I—30. XI % 1938 = 100
	1939	1938	1939	1938	1939	1938	
	1000 kr. — In 1000 Kr.						
Väljavedu	9 332	9 020	9 998	9 682	107 943	94 573	114,1
Sissevedu	6 958	8 923	7 030	8 196	94 208	99 658	94,5
Käive	18 290	17 943	17 028	17 878	202 151	194 231	104,1
Väljavedu							
Exports ±	+2 374	+ 97	+2 968	+1 486	+13735	-5 085	
	1000 tn. — In 1000 Tns.						
Exports	36	58	48	49	532	407	130,7
Imports	25	36	20	32	332	376	88,3
Turnover	61	89	68	81	864	783	110,3

Väliskaubanduslik tegevus k. a. esimese 11 kuu jooksul on tunduvalt edukam kui m. a. samal ajal, eeskätt hoogsalt arenenud väliskaubandusliku tegevuse tõttu aasta esimesel poolel. Väljavedu püsib endiselt elavana, kuna sissevedu on muutunud viimasel kuul tagasihoidlikumaks. Võrreldes m. a. esimese 11 kuuga kasvas väliskaubanduskäive 194,2 milj. kr-lt 202,2 milj. kr-le (4,1%). Väljavedu suurenes 94,6 milj. kr-lt 107,9 milj. kr-le

(14,1%), kuna sissevedu tõmbus mõõdukalt tagasi, kahanedes 99,7 milj. kr-lt 94,2 milj. kr-le (5,5%). Väliskaubandusbilanss kujunes k. a. esimesel 11 kuul 13,7 milj. kr. võrra aktiivseks 5,1 milj. kr. võrra passiivse bilansi vastu m. a. samal ajal.

Sisseveetud kaupadest pearühmade järgi suurenes vaid väärismetallide ja -kivide osa, kuna kõik ülejäänud rühmad osutusid väiksemaiks kui m. a. esimesel 11 kuul. Võrreldes m. a. esimese 11 kuuga langes valmissaaduste sissevedu 62,8 milj. kr-lt 60,4 milj. kr-le (3,8%), toor- ja poolvalmisainete sissevedu 25,6 milj. kr-lt 24,1 milj. kr-le (5,9%) ja

elusloomade, toit- ning maitseainete sissevedu 11,1 milj. kr-lt 8,9 milj. kr-le (19,9%).

Väljaveo poolel toimus elusloomade ja toit- ning maitseainete kui ka toor- ja poolvalmisainete müük välisturgudele võrdlemisi hoogsalt, ainult valmissaaduste eksport jäi pisut väiksemaks kui m. a. esimesel 11 kuul. Võrreldes m. a. esimese 11 kuuga kasvas elusloomade ja toit- ning maitseainete väljavedu 44,6 milj. kr-lt 49,0 milj. kr-le (10,1%) ja toor- ning poolvalmisainete väljavedu 31,7 milj. kr-lt 40,9 milj. kr-le (29,1%), kuna valmissaaduste eksport langes samal ajal 18,3 milj. kr-lt 18,0 milj. kr-le (1,8%).

LAEVANDUS

PRAHITURG 1939. A. — FREIGHT MARKET IN 1939.

Ins. E. Maasik.

Laevade prahiturgu 1939. a. tuleb ositada kahte ossa: sõjaaeline turg kuni 1. sept. ja sõjaaegne turg 1. sept. kuni aasta lõpuni. Mõlemat tuleb vaadelda lahus, kuna sõjaaegsete prahtide kujunemisel etendab suurt osa laevakulude tõus palkade, materjalide, kindlustuste, sadama- jt. kulude alal, mis loomulikult järeltab ka vastavat prahihindade tõusu.

Prahiturg aasta algusest kuni 1. sept.

Aasta I veerandil oli prahiturgr nõrk, kuna maailmakaubanduses valitses vaikne meeleolu ning kaupade liikumine üle mere oli tagasihoidlik. Viljaturg, mis avaldab peamist mõju prahiturru kujundamisel, oli vaikne Euroopa võrdlemisi soodsa viljasaagi tõttu. Seetõttu vähendati märtsis vilja miiniveohindu L.-Ameerikast 25/—-lt 20/—-le ning Kanadast St. Lawrence — U. K. 2/9-lt per qr. 2/6-le, millised miinimumhinnad kestsid kuni 1. sept. Aasta II veerandil viljavedu elavnes L.-Ameerika hea lõikuse tõttu, kui gi kogu veokogus püsis 1938. a. I poole madalal tasemel, olles kokku kuni 22. juunini: 1939. a. 46 milj. qr., sellest Argentiinast 16,6 milj., kuna 1938. a. oli üldkogus 47,3 milj. qr., sellest Argentiinast vaid 8,5 milj.

qr. Viljavedu elavnes vaid juuli lõpul, aug., avaldades mõju ka teisile turgudele ning järeldades väikest hindade tõusu. Ajutiselt viljavedu tõusis Hispaania kodusõja lõppemisel. Kuni 23. nov. oli kogu viljavedu maailmas 83,6 milj. qr., sellest Argentiina 32,3 milj., kuna 1938. a. vastavad arvud olid 96,9 ja 18,2 milj. qr. Ka teisel vedudel üle ookeani kui ka Euroopas oli veoturg I ja II veerandaastal nõrk ning veohinnad madalad. Kuna vedusid ei jätkunud kogu maailma tonnaažile, tuli rohkesti panna laevu seisu, milline nähtus kestis kuni mai alguseni. Üksikuist vedudest võiks nimetada: suhkruvedu W.-Indiast oli tagasihoidlik ja hinnad võrdlemisi madalad, elavnemine tekkis alles juulist alates. Maakide vedu Vahemere sadamaist oli samuti tagasihoidlik; kuna aga laevu oli pakkuda küllaldaselt, püsisid prahihinnad madalad. Süteveoturul oli kogu aeg püsiv tonnaažinõudmine, kuid tonnaaži ülepakkumise tõttu olid hinnad ka siin kuni juulini madalad, näidates sealt peale väikest tõusu. Metsamaterjalide vedu kuni maini oli soigus, kuid sealt peale oli see peagu ainsaks turuks, kus hargnesid tõusev tendents ning prahtide paranemine, kuna talvised prahid olid langenud alla omahinna. Suurt mõju avaldas Kanadast rohke metsamaterjalide vedu,

kuid ka Skandinaaviast ja Soomest oli püsiv nõudmine, nii et juulis-aug. veehinnad paranesid 10—15%. Ajalepinguveoturul püüsid hinnad kogu aeg tagasihoidlikud, vaid juulis/aug. suurenes nõudmine suurema tonnaaži järele.

Prahiturg 1. sept. aasta lõpuni.

Sõja puhkemisega sept. algul algas Saksa ja Inglise-Prantsuse vahel kohe sõja algpäevil kaubandussõda merel. Saksa poolt mineeriti väljapääsud Balti merest ja Saksa rannad, Inglise poolt mineeriti Inglise rannad. Mõlemalt poolt avaldati konterbandikaupade nimekirjad, millised olid palju laiemad, kui nähti ette rahvusvahelises leppeis. Tagajärjeks oli peagu kõigi kaupade võtmine konterbandinimekirjadesse, järjelikult ka vaenulisse sadamasse suunduvate vastase või erapooletute laevade konfiskeerimine või põhjalaskmine. Kuid ka erapooletute riikide vaheline laevaliiklemine on võetud palju valjuma kontrolli alla kui eelmisis sõdades, millele järgnesid neil vedudel laevade viimine kontroll-sadamaisse ning seal kauased ajakaotused ja kulud. Laevade hävitamine sõja esimese 3 kuu jooksul järeldas juba üle 500 000 br. reg. tn. laevade uputamist, dets. esimese 2 nädala jooksul aga juba üle 250 000 br. tn. miinisõja tõttu, samuti suure osa laevade sundusliku seisusolekut ning mõnede sõdivate riikide laevade seisusundust sadamais. Selle tagajärjel tõusid laevade kulud: sõjariisikopreemiad (keskm. 3—5% sõdivaisse või naabersadamaisse), meremeeste palgad (kuni 3-kordseiks), punkrisõed, materjalid jm. Tõusid ka prahid, esialgu tagasihoidlikult, kuid dets. algusest alates püsivamalt. Kuid arvestades vedude kokkutõmbumist, samuti mõnedel meredel, nagu Balti meri, sõdivate riikide poolt antavat eesõigust oma tonnaažile ja tehtavaid takistusi väikeriikide laevadele, oli sõja algkuul vedude saamine eriti väiksemale tonnaažile raske, mistõttu paljud laevad pidid seisma isegi tegevuseta. Seevastu suuremaile laevadele oli pakkumisi ohtrasti. Ühenduses Inglise poolt dets. alguks Saksa totaalse blokaadi kuulutamisega, millele järgnes Saksa

poolt sama abinõu ning veelgi suuremad takistused erapooletute riikide vahelisele kaupade liiklemisele ning peagu iga Balti merest väljuva laeva kinnipidamine ja kauased kinnihoidmised, on laevade liiklemisvõimalused Euroopa vetes, eriti aga Balti/Põhjamere rajoonis veelgi vähenenud. Sellele lisandus veel Saksa poolt Rootsi 4-miilise territoriaalvee piiramine 3 miilile, mis takistab Balti merest laadungis üle 15 jala süvisega laevu välja sõita. Selle tagajärjel kaotavad laevad sõitudel väga rohkesti aega ning reisid venivad märksa pikemale kui tavaliselt, mistõttu tuleb vastavalt võtta ka prahte.

Toome prahihinnad, nagu need olid kujunenud keskmiselt 15. dets. erapooletuile laevadele:

Viljavedu:	S.-Lorenzo	—	Inglise	60/—65/—	5/tn.
"	Kanada	—	Inglise	12/—12/6	5/qr.
"	Kanada	—	Taani	12	Doll/tn.
"	Must meri	—	Antwerpen	35/—	5/tn.
Metsavedu:	Rootsi	Balti meri	—	Inglise	160/—180/—
"	Rootsi	Balti meri	—	Holland, Belgia	100 kr./std.
Sütevedu:	Inglise	ida r.	—	Taani	31—32
"	Bristoli kan.	—	Aleksandria	22/—24/—	5/tn.
"	Bristoli kan.	—	La Plata	22/—24/—	
"	Balti Saksa sad.	—	Rootsi	12—14.	kr./tn.
Maagid:	P.-Aafrika	—	Antwerpen	38/—40/—	tn.
Puuvillaseemned:	Aleksandria	—	Hull	36/—40/—	per 60 k. j.
Mullapähklid:	Saloum	—	Prantsuse	80/—90/—	
Tselluloos:	Balti meri	—	U.S.A.	12—13	Doll/tn.
Suhkur:	Kauba	—	Balti meri	17—18	Doll/tn.
Ajaleping:	Ameerika rannas	2,50—3,50	Doll/tn.		
"	Inglise sadamaisse	16/—22/—	tn.		

Võrreldes sõjaeelsetega näivad need veehinnad kõrged, kuid võrreldes neid maailmasõjaaegsetega on nad veel koguni madalad:

	1914	1915	1916	1917	1918		
Vili:							
S.-Lorenzo	—	Inglise	17/11	120/—	183/—	130/—	—
Sõed:							
Cardiff	—	Aleksandria	9/10½	70/—	112/—	165/—	200/—
Ajaleping, keskmine	4/4½	16/1½	35/2	49/1	49/3		

Nagu näeme, on praegused sõjaprahid võrreldes maailmasõjaga veel madalad, mis on osalt tingitud ka sellest, et praegu on laevade uputamisriisiko väiksem. Ent kui sõda kestab edasi ning tonnaaž hävib senises tempos, tõusevad kindlasti ka prahid.

PÕLLUMAJANDUSSAADUSTE TURUD

LÖPPEVAL AASTAL.

VÖITURG. — BUTTER MARKET.

Dr. agr. E. Jaska.

1939. a. algas võiturg soodsamalt kui m. a., kuna võihindade tase oli aasta I veerandil kõrgem kui m. a. samal ajal. Vastavaist hinnaoteeringuist selgub, et meie võihind oli Inglises (Manchesteris) k. a. esimesel veerandil keskmiselt 127 š cwt, s. o. 11 š ehk 8% kõrgem kui m. a. Teisel veerandil muutus aga seisund võiturul tunduvalt nõrgemaks ning hind langes ühtlasi ka alla m. a. taset. K. a. teise veerandi hinnaoteeringuks kujunes meie võil Inglises 115 š cwt, mis on m. a. sama aja hinnast 8 š ehk 7% madalam. Ka k. a. aug. oli võihinna Inglises madalam kui m. a. samal kuul. Järgnenud kuul hindade võrdluse alused kadusid sõjaliste konfliktide alates.

Kuna Saksast saadav võihind liikus enamvähem sarnlevalt Inglisest saadava hinnaga, liikus meie võihinnaoteering Tallinnas samaselt nagu võihind Inglises kuni k. a. sept. Nii noteeriti meie eksportvõihinnaks k. a. vastavail kuul keskmiselt (sulgudes m. a. sama kuu) s. kg: jaanuaris 176 s. (165 s.), veebruaris 181 s. (159 s.), märtsis 168 s. (156 s.), apr. 156 s. (167 s.), mais 143 s. (172 s.), juunis 150 s. (159 s.), juulis 152 s. (155 s.), aug. 152 s. (158 s.), sept. 185 s. (168 s.), okt. 189 s. (154 s.) ja nov. 187 s. (164 s.) kg.

Võituruseisundi kujunemise mõjustajaina omavad k. a. kevad ning suvekuul suurt osatähtsust kartus sõjalise tegevuse puhkemise kohta ning aasta lõpul tegelikult alanud sõda. Nii oli, näit., juba k. a. märtsis, vaatamata statistiliselt tervele turuseisundile, võihinna nõrgenemise põhjuseks poliitiliste olukordade teravnemine, kuna sellega käis kaasas võistude tagasimine. Inglise suurkaupmehed ostsid võid ainult nii palju, kui seda kulus jooksvaks tarvituseks, kusjuures püüti võimalikult realiseerida ka tagavaru. Seda põhjustas asjaolu, et võimaliku sõjalise konflikti puhkemisel oleks riigi poolt võetud tootainete tagavarade valitsemine enda kätte (tegelikult hiljem see oligi ka nii) ning oleks ka

takistatud suurem hindade tõus. See ei oleks võimaldanud kaupmeestele suuremaid teenimisvõimalusi. Kui aga teatava kaupmehe tagavarad oleksid saanud kannatada mõne vaenuliku aktsiooni läbi, jäänuks see kahju tema enda kanda, või tema pidanuks maksta kõrget sõjariisiko vastu kindlustamise preemiat. Niisiis on arusaadav, et kaupmeeskond püüdis võimalikult vähe soetada tagavaru. See meeoleolu vajutas paratamatult oma pitsati kogu turuseisundile.

Säärane erakordne vaikne võituruseisund püsis kuni mai teise pooleni, mil avaldus tunduvalt suurem tõus ning hiljem, kuni aug., teatav stabiliseerumine enamvähem ühtlase tasemele. Mai lõpul esinenud võihinna paranemise põhjuseks peetakse üldiselt poliitilise pinevuse lõdvenemist, mistõttu importörid hakkasid soetama uuesti tagavaru. Ka soodustas nõrgenenud hind võitarnitamist ning tõi ühtlasi kaasa vajaduse võistude suurendamiseks.

Juulis ja aug. oli võiturg üldiselt vaikne, samuti ei esinenud tunduvaid muutusi ka võihindades. Sept. muutus aga olukord võiturul põhjalikult, kuna alanud sõda seadis võiturnitamise uutesse tingimusesse.

Saksa hinnapoliitika suund on hindade säilitamine sõjaeelsel tasemel. Seega sõda, mis kõigil aegadel varem on tunduvalt tõstnud põllumajandussaaduste hindu, ei näi jätkvat nüüd vähemalt esialgselt mõjustusi võihinna. Viimane asjaolu on kehtinud senini eriti nende maade võihindade kohta, millised on olude tõttu seotud enam Saksaga. Kui varem, näit., Balti, Skandinaavia ja Lääne-Euroopa põllumajandusmaad — Taani ja Holland — mahutasid suure osa oma võist Inglise, on nad sunnitud suuremal määral seda paigutama nüüd Saksale. Saksas on see suurendanud võipakkumise pinget ning tunduvalt hinnatõus praeguses olukorras, mil Saksal on võid võimalik hankida soovitava määral, ei ole leidnud aset.

Riiklikult kindlustatud eksportvõihind oli k. a. kuni nov. samal tasemel kui m. a., kuid tõusis nov. lõpul kõrgemale m. a. hinnast. Nii oli riiklikult kindlustatud hind 1. jaanuarist kuni 1. juunini kr. 1.90 kg, ning sealt edasi kuni 22. nov. kr. 1.60 kg. Alates 23. nov. on riiklikult kindlustatud eksportvõihind kr. 2.00 kg franko saatejaam. Seega oli eksportvõihinnanoteering k. a. riiklikult kind-

lustatud hinnast kõrgem ainult 28. aug. — 22. nov.

Siseturul on võihind liikunud kaasas eksportvõihinnanoteeringuga. Okt. alates aga Majandusministri korraldusega võihinna ülemäär jaotimüügil määrati kr. 2.05 kg lahtise või eest ja kr. 2.11 kg pakitud või eest. Nõuda ja võtta või eest üle määratud hinna on keelatud.

JUUSTUTURG. — CHEESE MARKET.

A. Kull.

Juustuturuseisund näitas m. a. lõpul paranemist, milline tendents jätkus ka k. a. jooksul. Nii kujunes 11 kuu juustu keskmiseks eksporthinnaks 111 s. kg m. a. 102 s. ja 1937. a. 105 s. vastu.

Saadav maailmaturuhind juustul on siiski niivõrd madal, et võitootmine muutus tasuvamaks kui juustutootmine. Kuna piimasaaduste mitmekesistamise mõttes juustutootmise tagasiminekut ei saanud pidada soovitatavaks, pandi Vabariigi Valitsuse otsusega jaanuaris 1938. a. kehtima juurde-maksunormid eksportjuustule. Viimased seati sõltuvusse võihinna tasemega. Kuna paremast eksportjuustust on seetõttu võimalik saada paremat hinda, ergutab see tootma kõrgemamihuslikku juustu.

Juustuhinna kindlustamise tõttu on juustutootmine võinud areneda tõususuunas. Juustueksport 11 kuu kestel oli 291 436 kg m. a. 178 536 kg vastu, s. o. 63% enam. Juustuhindades ilmes paranemine jaanuaris, mil võidi noteerida eksportjuustule eelne- nuist pisut kõrgemaid hindu. Hiljem paranesid ka siseturu-juustuhinnad ja aasta kolmandal veerandil muutus juustuturuseisund kindlaks. Nõudmine juustule maailma- turul püsis ja ka hinnad näitasid paranemist.

Seoses juustuturu üldise olukorraga on kerkinud üles ka siseturu-juustukaubanduse ümberkorraldamise küsimused. On peetud tarvilikuks juustumihuse tõstmise otstarbel

püstitada vastavad minimaalnõuded juustu- tööstuse ruumide ja seadise suhtes ning juustu ositamist mihuseelikkidesse, mille järgi toimuks hinnanoteering.

Selliste põhialuste rakendus võimaldaks meile lajakohaste juustutööstuste loomise, millised oleksid suutelised valmistama rahvusvaheliselt nõutud mihuse ja standard-omadustega juustu. Välisurgude avanemisel võiksime pakkuda standardnõudeile vasta- vat juustu. Hiljutisõlmitud kaubandusleping NSVL-ga võimaldaks meil eksportida edami- juustu, mis vastab omadusilt soome edami- juustu standarditüübile.

Juustude mihuse liigituse osas on asunud seisukohale, et mihuse kontrolli ja liigituse alla peaksid kuuluma kõik siseturul müü- gileminevad laabijuustud peale pehmete väi- kejuustude ja konservjuustu.

Kontrollil tuleks eraldada turustatavast juustukogusest kvaliteetjuustud, I valiku juustu nimetuse all, millised oleksid mär- gitud vastava eraldusmäärgiga.

Asuti seisukohale, et kvaliteetjuustuna, s. o. I valiku juustuna, võiks kuuluda mär- kimisele ainult juust, mille rasvasisaldus kuivaines on 40% ja enam.

Nõrgema mihusega juustud tuleksid tu- rustamisele erimäärgiga.

Hindamisaluste ja standardnõuete suhtes peetakse vajalikuks, et see toimuks tühtlaste normide ja nõuete alusel eksportjuustuga.

KASEIINTURG. — CASEINE MARKET.

A. Kull.

Kaseimihinnad maailmaturul 1938. a. lan- gesid tunduvalt ja madalad hinnad püsisid ka k. a. kuni sõja puhkemiseni. Madalaid

hindadest tingitult vähenes meie kaseimi- eksport juba 1938. a., kuigi toodang näitas väikest tõusu.

Kaseiini maailmaturul ilmnes aasta algul teatud paranemine ning prantsuse happekaseiini eksporthind tõusis. Tingitult turustamisolude halvenemisest P.-Am. Ühendriigesse oli aga Argentiina peagi sunnitud alandama hinda, kuna toodang samal ajal näitas tõusu ja laod täitusid.

Peagi oldi ka Prantsuses sunnitud järgima hinnaalandusele, kusjuures hinnad langesid ka siseturul. Kuna Argentiina püüdis turustada kaseiini iga hinna eest ja hoiduda suurte tagavarade kogunemisest ladudesse, langesid hinnad Prantsuse ja Argentiina võistluse tagajärjel veel aprillis ja mais. Mai lõpul ilmnes paranemine ja Prantsuses tõusis happekaseiini siseturu- kui ka eksporthind, üldiselt olid hinnad madalad veel ka järgnenud kuude kestel. Sõjateetvalmistusist tingitult tekkis aug. elavam nõudmine kaseiinile ja hinnad tõusid. Eldasi on nõudmine kaseiini järele sõjategevuse tagajärjel suurenenud veelgi ja hinnad paranenud tunduvalt, ületades tugevasti eelmiste aastate omi ja isegi 1928—29. a. kõrgkonjunktuuri-

aegse hinna. Sõjatööstuse kaseiinitarvituse suurenemise tagajärjel on kaseiinitagavarad jäänud väikesiks ja tehakse pingutusi kaseiinitoodangu tõstmiseks. Määravaks teguriks turul on Argentiina kui suurem kaseiini-tootev maa. Toodang Argentiinas näitas sügiskuil tõusu, kuna Prantsuses ja P.-Am. Ühendriigis oli toodang sesoonselt madal. Meie toorkaseiini I sordi hinnaks noteeriti aasta esimesel poolel ühtlaselt 13 s. kg ja II s. — 11 s. kg. Juulis langes hind 3 s-le kg, kuid tõusis okt. taas endisele tasemele. Nov. tõusis kaseiinihind 42%, kusjuures 11. XII noteeriti toorkaseiini I sordi hinnaks 18 s. ja II — 16 s. kg franko piimatalitus, seejuures toorkaseiin pidi sisaldama kuivainet 36%. Vastavalt kuivainesisaldusele võib hind kujuneda kas kõrgemaks või madalamaks. Sellise kaseiinihinna taseme juures kujuneb kooritud piima hinnaks ca 1,5 s. kg.

Näeme, et kaseiiniturul on viimaseil kuul ilmnenuid tunduvalt paranemine ja turg on kindel.

TAPALOOMADE JA LIHATURG. — CATTLE AND MEAT MARKET.

H. Toomsalu.

Alates 1933. a-st paranesid veiselihahinnad peagu järjekindlalt kuni 1938. a., mil saavutasid kõrgeisu talupidajale võrdlemisriahuldavate hindade juures. K. a. teisel poolel tuli aga murrang, mis hinnad muutis tunduvalt madalamaks.

Hindade pidevat tõusu näitavad kujukalt Põllutöökoja alatise tapalooma- ja loomalihaturu veiselih- ning eluskaaluhindade noteeringud aasta keskmiselt 1933—39. a. s. kg:

	1939			1938			1937			1936			1935			1934			1933		
	Elusk.	I sort	II sort	Elusk.	I sort	II sort	Elusk.	I sort	II sort	Elusk.	I sort	II sort	Elusk.	I sort	II sort	Elusk.	I sort	II sort	Elusk.	I sort	II sort
I. Pullid (elk. üle 400 kg)																					
1. Rammusad	31	50	48	33	54	52	31	50	48	27	43	40	26	38	34	24	38	33	19	33	29
2. Keskmised	29	47	45	31	52	50	29	47	45	25	40	36	23	31	29	21	33	30	16	29	24
II. Pullid (elk. alla 400 kg)																					
1. Rammusad	29	47	45	30	52	49	29	47	44	26	41	39	25	37	33	24	38	33	19	33	29
2. Keskmised	27	45	43	28	51	49	26	44	40	25	38	35	23	33	29	20	33	29	15	29	24
3. Lahjad	24	43	41	26	47	45	23	38	32	22	34	31	19	29	25	17	29	25	12	23	18
III. Lehmad																					
1. Nuumatud	33	55	51	34	59	54	32	52	47	28	46	40	27	42	36	27	42	38	20	35	31
2. Keskmised	24	42	36	25	46	42	22	42	37	23	37	30	22	34	29	20	30	23	11	23	17
3. Lahjad	17	35	30	20	41	39	15	35	30	17	29	24	18	28	23	16	26	21	7	16	10
IV. Mullikad (elk. 120—300 kg)																					
1. Nuumatud	33	56	51	34	57	53	29	47	44	27	42	39	26	40	35	26	41	36	20	34	30
2. Keskmised	25	45	42	27	49	47	26	44	41	24	38	34	22	34	30	20	33	29	16	29	25
3. Lahjad	19	39	34	22	44	39	22	39	32	21	33	30	18	30	24	16	26	21	12	23	13

K. a. veiseliha nõrgem hind langeb aasta teisele poolele. Karjasööda ikalduses hakati maist alates turustama suuremal arvul veiseid. Tapamajade andmete järgi oli k. a. tapamajade läbikäik juba juulis, mil tapaveiste pakkumine on tavaliselt võrdlemisi tagasihoidlik, 5167 tapaveist m. a. 4240 tapaveise vastu samal ajal. Kuna m. a. hea loomasööda-aasta puhul teostati nõrgemat karjapraaki ja vähegi korralik loom peeti ületalve, seega tapaloomade tagavara jäi suureks, siis seda enam oli kartust sügiseseks tapaveiste ülepakkimiseks, mis tõotas paratamatult juba nõrgenemisele kaldunud hinnad suruda ebanormaalselt alla.

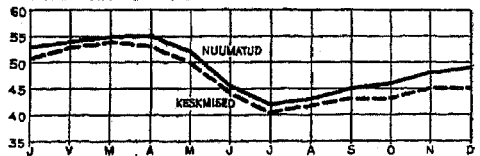
Sellise olukorra pehmendamiseks astuti Vab. Val. poolt samme turuolukorra parandamiseks, suurendades veiseliha tarvitamist sõjaväele ja mitmekordistades veiselihakonservide valmistamist. Ka õnnestus „Ühing Eesti Lihaekspordil“ leida elusveiseile välisurgu. Sellised korraldused ja julgustavad väljavahetused edasiseks turustamiseks töid juba ummistus-tekkitavas olukorras paranemise ja veiste pakkumine muutus ühtlaselt tagasihoidlikumaks. „Ühing Eesti Lihaekspordil“ on õnnestunud maksta eksport- ja omatööstusile minevaist loomadest võrdlemisi rahuldavat hinda, mis on hoidnud ka siseturu hinna stabiilselt ühtlasemal tasemel.

Üldiselt on k. a. jäänud nõutavamaiks rammusamad loomad, kuna lahjade loomade pakkumine on rohke, seega ka nende turustamine palju raskem ning hind võrdlemisi madal. Nõrgemad veiseliha hinnad olid k. a. juulis ja aug., mil hinnad m. a.-ga võrreldes olid 5—10 s. liha-kg-lt madalamad. Sept. alates ilmneb juba hindades tõus. Eluslooma väärtust on aidanud tänavu suurendada nahast makstav kõrgem hind. Nii maksab I sordi veisetoornaha kg 80 s. m. a. 70 s. vastu, seega 10 s. kg-lt kõrgem mullusest.

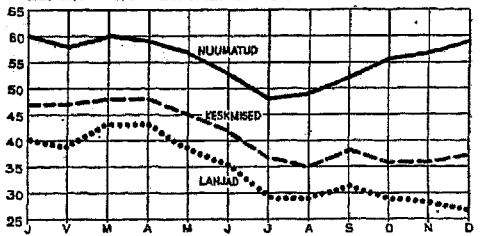
Seoses veiseliha rohkusega nõrgenes ka vasikaliha-hind võrreldes m. a., peale nuumvasikate aasta keskmiselt 5—6 s. liha kg-lt. Suurim tapavasikate pakkumine oli märtsis, mil tapamajade andmeil turustati 28 146 vasikat m. a. 24 908 vasika vastu samal ajal. Suuremal vasikapakkumishooajal ostis „Üh. Eesti Lihaekspordil“ k. a. suuremal arvul vasikaid konservide valmistamiseks, pehmenda-

PÕLLUTÖÖKOJA ALATISE ELUS-, TAPALOOMADE- JA LOOMALIHATURUL 1939^A NOTEERITUD KESKMISED LIHAHINNAD

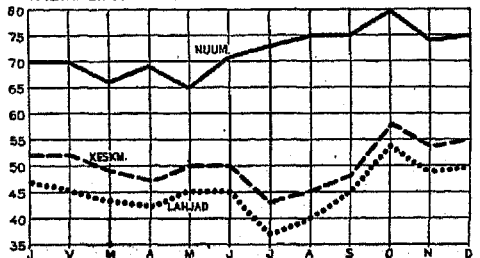
PULLILIHA SNT. KG

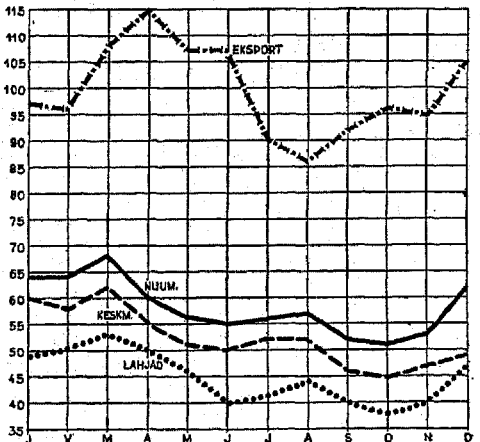
LEHMA- JA HÄRJALIHA SNT. KG

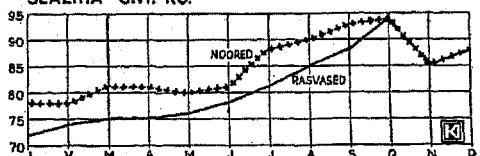
VASIKALIHA SNT. KG.

LAMBALIHA SNT. KG

SEALIHA SNT. KG.

des seega hooajalist pakkumispinget ja hoides hindu liiga madalale langemast. Nuumatud vasikate k. a. keskmiseks eluskaaluhinnaks kujunes 50 s., rammusail 41 s., keskmisil 35 s. ja lahjadel 28 s. kg. Kõrgeimat hinda maksusid vasikad okt.

Ka ilmnnes siseturul lambalihahinnas nõrgenemine, aasta keskmiselt 2—4 s. liha kg-lt. Nii maksus k. a. keskmise lambaliha kg aasta keskmiselt 46—52 s. m. a. 48—55 s. vastu samal ajal. Eksportlambaliha-hind näitas aga seevastu tõusu, aasta keskmiselt 7 s. kg-lt. Kuigi eksportlambaliha väljavedu oli piiratud, on saadud eksportlambalihast siiski võrdlemisi rahuldavat hinda, mis viimase 7 a. jooksul on näidanud järjekindlat tõusu ning k. a. hind on viimase 7 a. kõrgem. Samuti on aidanud eksportosa siseturu hooajalist pakkumist vähendada ja on hoidnud seega siseturu hindu kõrgemal tasemel. Kuna tapalammaste reserv m. a-st oli suur, sest hea sööda-aasta puhul peeti lambaid rohkem üle talve, tuli k. a. söödaaasta ikaldusel palju lambaid turustamisele. Tapamajade läbikäik tänavu 10 esimesel kuul oli 91 820 lammast m. a. 72 330 lamba vastu, seega tänavu 19 490 lammast rohkem. Kuna ekspordivõimalused lambalihale olid piiratud, langes lambaliha suuremal määral siseturule, tekitades hinnalanguse. Ka mõjus veiseliha odavam hind nõrgendavalt kaasa.

Siseturul müügiloleva sealihahind oli k. a. algusest kuni juulini enamvähem m. a. tasemel. Juulist alates ilmnnes sealihahinnas tõusutendents ja hinnad jäid püsima kuni det.

kõrgemal tasemel kui m. a. samal ajal, ning aasta keskmiselt jäi sealihahind kõrgemaks kui m. a. Hinnatõus oli täiel määral tingitud k. a. häist eksportimisvõimalusist.

Sealihahinnad Põllutöökoja alatisel elus- tapaloomade ja loomaliaturul aasta keskmiselt olid 1938. a. ja 1939. a. s. kg-lt:

	1939		1938	
	I sort	II sort	I sort	II sort
Noored sead	85	81	79	77
Rasva "	80	76	76	73
Liha "	78	75	77	74
Vanad "	71	66	69	55

Võrreldes tänavusi sealihahindu mulluseiga üksikute sortide viisi näeme, et hinnas on paranenud enam noored ja rasvasead, kuna lihasigade ja vanade emiste juures on hinnatõus väiksem. Esimeste parem hind on tingitud nende eksportolude paranemisest. Tapamajade läbikäik näitab k. a. sigade osas tunduvalt suurenenemist. Nii oli k. a. 10 esimese kuu jooksul tapamajades tapetult järelevaatusele toodud ja tapetud kokku 142 429 siga m. a. 125 514 sea vastu samal ajal, peale selle eluseksportsead, kellede arv on k. a. samuti suurem.

Kokkuvõetult võib öelda, et tänavu turustamisele-tulnud loomade arv on m. a. võrreldes kõigi loomaliikide juures märksa suurem, kuid paremad eksportimisvõimalused, valituse korraldused, eriti aga „Ühing Eesti Lihaeksporti“ suurenenud tegevus, on aidanud siseturu hindu säästa liiga madalale langemast.

PEEKONITURG. — BACON MARKET.

Dr. agr. E. Jaska.

Peekonihindade kujunemine Inglises toimus k. a. algul veidi kõrgemal tasemel kui m. a. samal ajal, kuid alates märtsist on turg üldiselt nõrgem. K. a. I veerandil meie peekoni I sordi keskmiseks hinnanoteeringuks Londonis osutus aga siiski 90 š cwt, mis on võrdne m. a. sama ajaga. Teisel veerandil muutus peekoniturg nõrgemaks, kusjuures keskmine hinnanoteering kujunes 82 š, s. o. 13 š ehk 14% madalamaks m. a. samast ajast. Ka k. a. III veerandil oli peekoniturg nõrgem kui m. a. samal ajal. Vastavad

peekonihinnanoteeringud olid 90 ja 96 š cwt. Neljandal veerandil tõusis peekonihind Inglises, kuid £ nõrgenemise ja transpordikulude tunduva kõrgenemise tõttu kaovad alused võrdluseks m. a-ga.

Kuigi peekonihind välisturul k. a. oli üldiselt madalam m. a-st, osutus meie peekonihinna-noteering, s. o. tapamajade poolt makstav peekonihind, tunduvalt kõrgemaks kui m. a. Nii oli peekonisigade I sordi hinnanoteering k. a. (sulgudes m. a. sama kuu hinnanoteering): s. kg: jaan. — 88 s., (87

s.), veebr. — 90 s. (87 s.), märtsis — 90 s. (87 s.), apr. — 92 s. (87 s.), mais — 95 s. (87 s.), juunis — 102 s. (87 s.), juulis — 110 s. (89 s.), aug. — 110 s. (95 s.), sept. — 102 s. (93 s.), okt. — 98 s. (88 s.), nov. — 99 s. (88 s.). Seega oli peekonsigade hind k. a. esimese 11 kuu keskmiselt 98 s., s. o. 10% kõrgem kui m. a. samal ajal.

Peekonsigade hindade kõvenemist ja stabiliseerimist võimaldas k. a. ühelt poolt elussigade realiseerimisvõimaluste avardumine ning teisalt tapamajade läbikäigu suuremine. Nii tõusis k. a. 9 kuu eksporttapamajade läbikäik 138 200 seale 96 589 sea vastu m. a. Sigade suurenenud kokkutulek ei tekitanud raskusi turustamisel, kuna kehivate kaubanduslepingute alusel on meil turud sigadele kindlustatud. K. a. esimese 9 kuu jooksul tõusis elussigade, peekoni- ja teiste sealihasaaduste väljavedu 11,2 milj. kr-le, kuna m. a. samal ajal oli väljavedu ainult 7,2 milj. kr. Seega tõid seed k. a. esimese 9 kuu jooksul 4 milj. kr. välisraha rohkem sisse kui m. a. samal ajal.

Peekoni väljavedu oli k. a. esimesel 9 kuul 23 424 kv, mis on m. a. samast ajast suurem 8718 kv ehk 49,3%. Meie peekoni väljaveo suuremine Inglisse oli võimalik seetõttu, et osa riike ei suutnud täita neile määratud põhikvootet. Kuna seetõttu peekoni sissevedu Inglisse vähenes ning kardeti peekonihindade tõusu, anti Inglise valitsuse poolt veel lisakvootesid neile riigile, kes senini olid suutnud korralikult täita oma põhikvootet. Nii saime meie k. a. I poolel peekonile lisakvooti näol ca 8 500 tsn, milline moodustab meie peekoni väljaveos kaunis tunduva osa.

Peale peekonsigade on meie põllumajanduses viimasel aastail näidanud laienemist pekisigade pidamine. Kuna turud elussigadele on muutunud avaramaiks, s. o. sealihakaubandus on mitmekesisitunud, on hinnapo-

litika kaudu püütud saavutada seapidamises tulemusi, millised vastavaile turustamisvõimalusile oleksid otstarbekamad. Seetõttu on ühelt poolt püütud hoida peekonihindu rahuldaval tasemel ning teisalt pekisigade hinda vastavalt turunõudele sigade raskuse suhtes. Kahtlemata on siin teatud raskusi ka meie sealihatoodangu sesoonsuse tõttu, mis takistab ühtlast turustamist ning raskendab kaubanduslepingute täitmist. Kuna aga vastava hinnapoliitikaga on saavutatud juba mõningaid häid tulemusi, väheneb loodetavasti lähemas tulevikus sealihatoodangu hooajalisus.

Elussigade hinnad olid k. a. kuni sept. (90—120 kg raskused) 61 s. kg m. a. 60 s. vastu. Sõja alates langes pearõhk elussigadele. Ühes sellega tõusis ka elussigade hind, saavutades det. algul kõrgseisu 72 s-ga eluskaalu-kg (90—120 kg). Kuna elussead raskusega 121—160 kg on praegu turul nõutavamad, noteeriti nende hind 80 s. eluskaalu-kg. Seega seisund sealihaturul muutus aasta lõpul tunduvalt paremaks kui aasta esimesel 3. veerandil.

Lihahinnad jäid siseturul jaemtügil k. a. 10 kuu keskmiselt üldiselt m. a. tasemele. Seejuures hinnakäik kuude järgi oli mitmeti erinev. Sealih (prae) maksus 10 kuu keskmiselt Tallinnas 106 s. kg m. a. 107 s. vastu ja Tartus oli hind m. a. tasemel, s. o. 96 s. kg. Keeduliha maksus Tallinnas nagu m. a. 98 s. kg ja Tartus 84 s. m. a. 82 s. vastu. Kuude järgi on sealihahind aasta algusest saadik näidanud tõusu. Jaanuaris maksus praehiha Tallinnas 99 s. kg, veebr.—juunini 100 s., juulis — 108 s., aug. — 116 s., sept. ja okt. — 120 s. kg. Hind oli aasta algul m. a. samaaegselt hinnast 10% madalam ja okt. 20% kõrgem. Tartus maksus praehiha jaan. ja veebr. 90 s. kg, märtsis — 91 s., apr.—juulis — 95 s., aug. — 98 s., sept. ja okt. — 105 s. Kuna hinnad m. a. okt. sealihal näitasid langust, jäid nad k. a. püsima eelmise kuu tasemele.

TOORNAHKADETURG. — RAWHIDE MARKET.

Tehes lõppeva aasta puhul toornahkade-turu kohta kokkuvõtet, peame eeskätt vaatlema k. a. toornahkade ekspordi kui ka impordi alal ettevõtetud olulisi ümberkorraldusi.

M. a. viimasel veerandil esitati Vab. Val. poolt Riigikogule toornahkade väljaveo kontrolli seaduse eelnõu, missugune eelnõu ka Riigikogu poolt võeti seadusena vastu.

Nimetatud seadus kuulutati välja m. a. (RT 106 — 29. XII 38) ja jõustus 1. I k. a.

Selle seadusega ja selle seaduse alusel Põllutööministri poolt antud määrustega korraldati meie toornahkade eksport vajalikul määral ümber.

Kuni k. a. 1. jaanuarini võis Eestist eksportida toornahku iga firma või isik, kusjuures eksporditava kauba üle puudus mihusekontroll.

Et neis riiges, kes on meie toornahkade peamisi ostjaid, on toornahkade ostmine viidud kas riigi enda kätte või vähemalt riigi kontrolli alla, oli tarvis paratamatult meil toornahkade eksport korraldada ümber ja piirata toornahkade eksportijate arvu, et sellega vältida meie omavahelisi võistluspakkumisi ning müügihinna mahasurumisi.

Samuti oli ka aeg hakata meie poolt teostama kaubamihuse kontrolli, et suurenenud toornahkade pakkumiste tõttu maailmaturul olla võistlusvõimelised meie toornahkade mihuse tõttu.

Arvestades seda kaht olulist tingimust anti seadusega Põllutööministrile õigus korraldada toornahkade väljavedu ümber.

Nimetatud seaduse alusel antud määrustega pani Põllutööminister mihusekontrolli teostamise Põllutööministri juurde Põllumajandusosakonnale. Toornahkade mihuse kontrollimise kehtimapanemise tagajärjel oleme jõudnud nii kaugele, et paljud firmad mitmes riigis ei saada enam oma esindajaid võtma ostetud kaupa vastu, vaid usaldavad eksportija poolt tehtud sortimist. K. a. algul sai teoks ka kodumaiste toornahkade hinna noteerimine.

10. I oli esimene toornahkade hinna noteerimiskomisjoni koosolek ja sellest ajast peale noteeritakse iga nädal toornahkade hinnad ühele nädalale ette.

Ka toornahkade impordi alal on k. a. viidud läbi olulisi muudatusi.

Aasta algul jagati välja Majandusministri poolt kontingendid välismaalt tollisoodustustega sissetoodavate raskete toorveisnahkade kohta töösturite vahel viimaste läbikäikudele vastavalt kogu aasta kohta.

Seejuures arvestas Majandusministeerium,

et toornahkade import oleks ainult nii suur, kuivõrd kodumaine toodang ei kata siseturu-tarvidust.

Et välismaal veisenahad aasta I poolel olid hinnalt madalamad kui kodumaised veisenahad, hakkasid töösturid teatavalt kaalutlusil intensiivselt importima toornahku Majandusministri poolt antud kontingentide ulatuses, mille tulemusena kodumaiste toorveisnahkade laod kasvasid tunduvalt aasta I poolel.

Kuna suurem osa nahatööstusi oli kasutanud välisnahkade ostuks määratud kontingendid aasta I poolel ja lisakontingente ei antud, algas juulis kodumaiste veisenahkade järele elavam nõudmine.

Sept. keskel kujunes siseturul veisenahkade ostmine kodumaiste nahatööstuste poolt eriti hoogsaks, ja sept. lõpuks vähendasid toornahkadega kauplejad omad suured laoiseisud tasemeni, mille Majandusministeerium oli kirjutanud ette puutumata tagavaradena.

Sellist elavat veisenahkade ostmist põhjustas välismaiste veisenahkade hinna tõus ja kaupade raskendatud vedu, mis leidis aset vaenuliku tegevuse algamisega Keek- ja Lääne-Euroopas.

Aasta lõpul on jätkunud küllaldaselt kergemaid kodumaisi veisenahku tööstuste rahuldamiseks.

Kui edaspidi meil õnnestub saada välismaalt raskeid veisenahku alusnaha jaoks, peaks mure toornahkade alal olema lahendatud.

Vasika- ja lambanahkade toodang ületab suuresti tarviduse.

Vasikanahkadest on jätkunud $\frac{2}{3}$ toodangust ja lambanahkadest $\frac{1}{3}$ toodangust ekspordiks.

Jälgides toornahkade hindade liikumist siseturul näeme, et k. a. toornahkade hindade noteeringud on võrdlemisi stabiilsed.

Aasta algusest kuni sõjategevuse puhkemiseni on hinnanoteeringud muutunud ainult lamba- ja hobusenahkadel.

Märtsis noteeriti lambanahad 9% kõrgemalt kui aasta algul.

Hobusenahad näitasid seevastu hinnas langust. Juuli teisel poolel noteeriti hobusenahad 15% odavamalt.

Sept. algusest kuni 1. dets. on hinnas tõusnud veisenahead 12,5%, vasikanahad 17,7% ja lambanahad 14,3% tingituna el-

vamast nõudmisest toornahkadele kui esimese järgu tarbeainele pärast sõjategevuse algust Euroopas.

KANAMUNATURG. — EGG MARKET.

A. Joasalu.

Käesolevale aastale langeb eesti kanamunade väljaveo uus rekord. Nimelt veeti 1939. a. Eestist välja 11 kuu jooksul 48 931 200 kanamuna, kuna endine rekord oli 1935. a. — 48 012 840 muna 12 kuu kohta. Hinnates umbkaudset dets. väljavedu k. a. 500 000 muna võib kanamunade kogu väljavedu tõusta aastas 49,4 milj. tk.-ni. Võrreldes endise rekordiga oleks juurdekasv ca 1,4 milj. muna.

Võrreldes 1938. a. oli kanamunade väljaveo juurdekasv 1939. a. ümmarguselt 8,6 milj. muna ehk 21%. Selline tunduv tõus 1 aasta kohta näitab linnukasvatuse jõulist arenemist.

Väljaveo paisumine toimus peamiselt aasta I poolel. Esimese 6 kuu väljaveo kokkuvõtte oli:

1939	29 144 880	muna
1938	18 780 480	muna

1939. a. 6 kuuga eksporditi enam 10 364 400 muna.

Seevastu andis aasta II pool puudu jääki võrreldes m. a-ga umb. 1,8 milj. muna. Nähtavasti tuleb varast kanade munemahakamist ja munade väljavedu seletada 1939. a. sooja kevadega. Teisalt mõjus suvisele ja sügisesele munatoodangule pidurdavalt tolleaegne erakordselt põuane ilmastik.

Üksikute kuude väljaveo suhtes võime rõomustavalt märkida, et talvine ekspordit näitab järjekindlat suurenemist. 1939. a. 1. jaan. oli väljavedu üle 7 korra suurem kui aasta varem, veebr. ligi 9 korda suurem, märtsis 5 korda, nov. ligi 2 korda ja dets. tõenäoliselt ligi 3 korda suurem m. a. samast kuust. Talvine väljaveo tõus on tunnuseks kanade pidamisolude paranemisest Eestis, sest ainult korralikult peetud kanad munevad talvel. Seda eesmärki tuleks edaspidi veelgi arendada, kuna talvekuude hinnad on alati kõrgemad kevadisist ja suvisest.

Rahvusvahelisel kanamunadeturul oli hinnad areng 1939. a. üldjoonis ebasoodus eks-

portmaa seisukohalt. Hinnad aasta algul olid küll paremad võrreldes m. a-ga, kuid meie ekspordi peamisel hooajal — mais, juunis ja juulis — olid välismaalt saadud hinnad tublisti alla m. a. taset. Nii oli hinna tagasimineks mais 11,8%, juunis 18,9% ja juulis samuti 18,9% võrreldes m. a. sama kuuga. [Ka aug. jätkus veel madalam hind, kuigi siis vähenemine oli ainult 6,4% võrreldes m. a. aug.

On tähelepanav, et uue sõja lähedus ei mõjutanud kuidagi kanamunade hinnataset rahvusvahelisel turul.

Sõja esimesel kuul — sept. — tõusis välismaalt saadav eesti kanamunade keskmine hind m. a. tasemele, ületades selle pisut okt. ja nov. Siinjuures olgu aga märkida, et keskmine saadav hind sõltub munade väljaveositusest üksikute turgude järgi. Kuna igal turul valitseb erinev hinnatase, võib mõne turu osatähtsuse muutus tunduvalt mõjustada ka saadud keskmist hinda. Sõjaolukorras tekkiiski nähtus, et kanamunad ei ositunud turgudel enam m. a. eeskujul.

Sõltuvalt välismaalt saadavate hindade muutusist kujunes Eesti kanamunade ekspordi koguväärtus suhteliselt erinevaks m. a-ga võrreldes. Kuigi eksporditud kanamunade kogus 1939. a. tõusis ca 21%, suurenes väljaveoväärtus 2 728 965 kr-lt umbes 2 920 000 kr-ni, seega ümmarguselt 6,4%. Siiski on munadest saadud välisrahakogus suurem kui kunagi varem.

Kuigi välismaalt saadav hind aasta keskmiselt oli madalam kui m. a. umbes 7%, said Eesti linnukasvatajad kanamunadest 1939. a. siiski kõrgemat hinda. See oli võimalik riikliku juurdemaksu tõttu, mis leidis teostamist esmakordselt k. a. Vab. Val. kindlustas juba 12. apr. alates kevadise ja suvise hinna vähemalt 70 s-le kg franko vastuvõtu kohta ja määras talviseks hinnaks 130 s. kg. Vastavalt sellele toimu-

sid juurdemaksud. Kuna üleminek talvisele hinnale teostus alles nov., ei olnud juurdemaksude vajadus eriti suur.

Seejuures on linnukasvatajad saanud kannamunade kg eest keskmiselt 3,7% kõrgemat hinda kui m. a. (81,7 s. kg m. a. 78,7 s.

vastu). Õige suureks toeks linnukasvatuse arengule oli Vab. Val. põhimõtteline otsus varakevadel võtta hinnalangemise riisiko riigi kanda. See andis julgust linnupere suurendamiseks majapidamisis ja sellega pandi alus väljaveo tõusule.

PIIMATURG. — MILK MARKET.

Agr. J. Saarsoo.

Piimamüük ja -hinnad siseturul linnades olid k. a. tugevasti mõjustatud ilmastikulisest ja neist tingitud tootmisiseärasusist. Kui k. a. jaanuaris ja veebruaris olid jaemüügil m. a-ga võrreldes samad hinnad, langes piimahind juba k. a. märtsis 1 s. Tallinnas ja Tartus. Narvas ja Pärnus oli märtsi hind võrreldes jaan. 2 s. madalam. Mais langes piimahind veelgi Tallinnas, Narvas ja Pärnus. Piimahinna varase languse põhjus peitus k. a. lumeta talves. Lumeta talv ja lumevabad teed võimaldasid veoautoomanikel organiseerida kaugemalt piimavedu Tallinnasse. Piimahiingute ringkonnist toodud piim ei omanud linnas kindlaid kauplusi, seda pakuti poodidesse alla noteeritud hinna. Kaugemalt toodud piim kui ka selle madalama hinnaga paikkumine surusid üldise piimahinna alla.

Suurenenud piimapakumise tõttu avanes kauplusil võimalus osta piima odavamalt hinnaga, kuid väljamüügihinnast peeti võrdlemisi kindlalt kinni. Seetõttu suurenes ka kaupluste vaheltkasu tavaliselt 2 s-lt 1-lt apr. keskmiselt juba ligi 3 s-le 1-lt. 1938. a. püsis noteeritud ja jaemüügihinna vahe võrdlemisi stabiilselt läbi aasta 2 s-l. Huvitav on märkida, et tänavu sügiskuil, mil halbade karjatamis- ja söötistingimuste tõttu piimanõudmine oli suurem kui paikkumine, vähenes vahe 1,3 s-le okt. ja 1,4 s-le sept. M. a. seda nähtust ei olnud.

Jaemüügi-piimahinnad olid tänavu jaanuaris Tallinnas ja Tartus m. a. tasemel, Narvas ja Pärnus aga 1 s. kõrgemal kui m. a. Veebruaris olid võrreldavate aastate hinnad ühel tasemel, kuna märtsist alates on tänavune hind madalam m. a-st. Pööre tuleb aga sügiskuil ja kõigepealt piirkonnas, millised kannatasid kõige enam põua all ja seetõttu karjatamistingimused olid ebasood-

sad. Nii oli piimahind Tartus ja Narvas sept. 1,5 s. kõrgem m. a-st. Pärnus on aga vahe 0,5 s. tänavu aasta kasuks, kuna aga Tallinnas, kus suvel oli enam-vähem rahuldavalt sademeid, püsis hind m. a. tasemel. Okt. on kõikjal tänavune hind kõrgem.

Võrreldes tänavusi noteeritud piimahindu Tallinnas m. a.-ga näeme, et olukord on sama mis jaemüügihindade juures. Noteeritud II valiku rööskpiima hind langes k. a. juba veebr. Madalam oli noteeritud hind mai algul, mil II valiku rööskpiima noteering oli 8—9 s. Palju kauplusi sai piima sisse osta 8 s-ga. Kuna aga kevad oli võrdlemisi külm ja karjade väljalaskmine viibis, tõusis mai lõpul II valiku rööskpiima noteeritud hind 10 s-le l. K. a. veebr. alates kuni suveni valitses Tallinnas suurendatud piimapakumine ja talupidajail tekkis piimast alatisi ülejääke.

Piimahindade noteering Tallinnas kuude kaupa 1938. ja 1939. a. s. liiter:

	I valiku rööskpiim müügil				II valiku rööskpiim müügil			
	piimakaupl. piimatööst.				piimakaupl. piimatööst.			
	1938	1939	1938	1939	1938	1939	1938	1939
Jaanuar . .	13	13	12	12	11	11	10	10
Veebruar . .	13	12,8	12	11,8	11	10,8	10	9,8
Märts . . .	13	12,1	12	11,1	11	10,1	10	9,1
Aprill . . .	12,5	11,8	11,5	10,8	10,5	9,8	9,5	8,8
Mai	12	11,8	11	10,3	10	9,8	9	8,8
Juuni . . .	12	12	11	11	10	10	9	9
Juuli . . .	11,9	12	10,9	11	9,9	10	8,9	9
August . .	12	12	11	11	10	10	9	9
September .	12	12,6	11	11,6	10	10,6	9	9,6
Oktoober . .	12,4	13	11,4	12	10,4	11	9,4	10
November . .	13	13,3	12	12,3	11	11,3	10	10,3
Detsember .	13	14	12	13	11	12	10	11
	12,5	12,5	11,5	11,5	10,5	10,5	9,5	9,5

NSVL-u saadeti piima jaan. keskpaigust alates, kusjuures väljamakstav hind oli

võrreldes m. a. keskmiselt 0,5 s. odavam. Aasta algul läks NSVL-u 24 000 l päevas. Apr. alanes väljaveetava piima hind veelgi 0,5 s. l-t. Piima saatmises oli vaheaeg

1. maist kuni 4. okt. Aasta lõpupoolel saadetav kogus kujunes taas 24 000 l. Aasta lõpul õnnestus NSVL-u saadetava piima hinda taas veidi tõsta.

TERAVILJATURG. — GRAIN MARKET.

P. Kint.

Teraviljakaubanduses maailmas m. a. võis üldiselt märkida suurt pakkumist, mis tekkis e. a. suure saagi mõjustusel. Tagavaraade kõrge seis mõjustas ka hindu, millised vaatamata alanud sõjale jäid siiski madalamaiks e. a-st. Pärast sõja algust hakkasid hinnad küll tõusma, kuid tõus oli siiski tagasihoidlik.

Maailma mõõduandvamail teraviljaturgudel olid hinnad tänavu aasta keskmiselt madalamad kui m. a. Aasta keskmiseks nisu hinnaks Chicagos oli 1938. a. 75,34 c. buš.*) (eesti rahasse ümberarvatult 10,2 s. kg. Eesti rahasse ümberarvatult kajastuvad hinnas ka rahakursi muudatused, mispärast annamegi hinnad kõigil turgudel sealseis hindades ja kaalus.) Nisuhinnanoteering oli tänavu 11 kuu keskmiselt Chicagos 73,82 c. buš., s. o. 2,0% madalam. Winnipegis oli nisunoteering 1938. a. 94,05 c. buš. ja tänavu 11 kuu keskmiselt — 63,43 c. buš., seega 32,6% odavam. Tänavuste nisuhindade juures võiks küll tähendada, et aasta esimese 9 kuu jooksul olid hinnad madalamad m. a-st, kuid alates sept. muutusid tänavused hinnad kõrgemaiks m. a-st. Hindade kõvenemist alates sept. põhjustas ühest küljest sõda, kuid siinjuures tuleb märkida, et m. a. II poolel ilmnes suur hinnalangus rekordse saagi mõjustusel, mistõttu tänavune hind näib m. a. samade kuudega võrreldes seetõttu suuremana.

Sama nagu nisuhindadel, on kõik ka rukkihindadel võrreldes m. a-ga. Rukis maksus Chicagos m. a. keskmiselt 55,27 c. buš.***) ja tänavu 11 kuu keskmiselt 47,59 c. buš., seega 13,9% odavam. Winnipegis maksus rukis m. a. keskmiselt 55,45 c. buš. ja tänavu 11 kuu keskmiselt 46,28 c. buš., s. o.

*) bušel — 27,2 kg.

**) bušel — 25,4 kg.

16,5% odavam. Rukkihindade liikumises on taas sama seisund nagu nisu juureski, s. t. — aasta esimese 8 kuu jooksul olid hinnad madalamad m. a-st, kuna alates sept. ületasid m. a.

Teravilja sisseveomais on hinnatõus alates sept. veelgi suurem, kuna siin sõjast tekkinud veokulude kallinemine, riisikoprotsendi suurenemine, kindlustuste kallinemine jne. suurendavad hindu tublisti. Sõjast tekkinud lisakulutused tõstavad teraviljahindu sõdivate poolte turgudel, kuid ka neis erapooletuis mais, kes peavad omad kaubasaadetised toimetama kohale läbi sõdapidajate poolt kontrollitavate alade.

Eesti toiteraviljasaak kujunes küllaldaseks ja leivavilja sissevedu ei ole vajalik. M. a. rukkisaak oli 188 000 tn ja tänavune saak eelhinnangu järgi tõuseb üle 211 000 tn. Nisusaak oli 1938. a. üle 85 000 tn ja tänavu eelhinnangu järgi ca 81 000.

Rukki- ja nisutagavaru oli tänavuse lõikuse algul ka meie teravilja ostumüügikeskusel „Riigi Viljasalvel“. Suurema saagi tõttu müüdi R. Viljasalvele rukist hoopis enam kui m. a. Nisuost jäi väiksemaks m. a. kogusest, kuna tänavu määrati nisuhind madalamaks m. a-st. Rukist osteti tänavu hinnaga 17 s kg mahukaaluga 720 g, mis on ühe sendi võrra kallim m. a-st ja nisu osteti hinnaga 20 s. kg mahukaaluga 790 g, mis oli 2 s. võrra odavam m. a-st. Sisemaal maksid erakaupmehed enam-vähem sarnlevat hinda Riigi Viljasalvega ja aasta lõpul kõikusid rukkiahindad jaemüügil 15—20 s. kg ja nisuhinnad — 18—22 s. kg.

Jõusöödavarude täiendamiseks on Riigi Viljasalv püüdnud vedada sisse jõusööti. Riigi Viljasalv müüb (detsembris) jõusöötadest sojatangu 15,35 s. kg, maapäähklikooke 15,35 ja päevalille- ja puuvillakoogijahu 13,85 s. kg.

LINATURG. — FLAX MARKET.

Agr. J. Ritslaid.

Hinnatasemelt on k. a. linakaubandus kõrge. Juba eelmise aasta lõpul tekkis elavam nõudmine lina järele ja hind hakkas tõusma. K. a. jaan. tõusis linahind kr. 1,40 Võru-Petseri R-sordilt, seega märksa üle m. a. taseme. Sellega ühenduses oli elav ka lina turustamine. Kõik jaanuari laadad olid linarohked.

Veebruaris elavus aga vaibus. Ketrajad on suutnud varustada endid juba teatud tagavaradega, hind on aga selleks liiga kõrge, et muretseda suuremaid tagavaru. Linaostjate tagasihoidlikkus ei suuda aga põhjustada hinnalangust, sest linapakumine ei ole kuigi suur, kuna NSVL puudub oma linaga turult peagu täiesti ja teisist maist pakutavad lina kogused ei ole väga suured. Küll muutuvad aga hinnad tagasihoidliku nõudmise korral enam-vähem nominaalseiks ja 1—2 kuu kestel ei toimu suuremaid tehinguid lina maalamaturul.

Meie siseturg elavnes sel ajavahemikul, mis avaldus eriti teravalt Võru- ja Petserimaa turgudel, kus tegevus m. a. lõpul ja k. a. jaan. oli eriti elav ja hind tõusis ajuti isegi üle välisturuhinna taseme. Kuid nõudmise tagasihoidlikumaks muutudes ei osanud meie linaärid leida õiget turuhinda ega kohaneda olukorrale. Sellest tuli, et veebr. linalaadadel pakuti ajuti väga madalat hinda. Linakasvatavad aga reageerisid sellele ükskõiksel. Veebr. esimese poole laadadelt viidi palju lina tagasi. See oli seda kergem, et aasta vahetusel, mil lina nõuti elavalt, oli elav ka lina turustamine ja suurem osa saagist oli juba müüdud. Siiski tekitas säärane järsk nõudmise tagasimine ja põhjendamatu linahinna allaminek palju pahandust ja nurnat linakasvatajate keskel.

Märtsis muutus olukord lamaturul taas normaalsemaks, kuna välisturgudel tekkis enam huvi linaostu vastu.

Linaostjast maist hakkas kõigepealt tundma lina vastu huvi Saksa ja hiljem ka Inglise, Rootsi ning teised. Kuid siiski jäi kuni suveni nõudmine lina järele reserveerituks ja linamüük võis toimuda tagasihoidlikult, kui ei tahetud langetada hinnataset.

Alates veebr. ostsid ketrusvabrikud ainult jooksva tarviduse katteks ja sellest tingitult saadi müüa suuremaid partiisid ainult siis, kui ketrajad said suuremaid tellimusi, peamiselt riiklikke.

Kõigele vaatamata püsis linahind ka suve läbi küllalt kõrgel ja sügise poole hakkas veelgi tõusma.

Võrreldes lõppeva aasta linahindade käiku m. a-ga leiame, et k. a. on linahind püsinud märksa kõrgem kui m. a.

Noteeritud linahinnad kuu-keskmisina Võru-petseri R-sordi alusel s. kg:

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1939 .	139	140	194	183	184	138	138	138	130	130	148	150
1938 .	114	117	111	108	104	104	101	105	107	107	108	118

Samuti võib märkida, et k. a. on linahind seisnud pidevalt kõrge, olles 1938. a. ainult esimesil ja viimasel kuul enam-vähem rahuldav, kuid kogu kevade ja suve seisis linahind madal.

Samuti kujunes ka linakuu väljavedu aasta esimesil kuul elavaks ja mai lõpuks oli suurem osa lina müüdud, nii et tagavarad sügiseks jäid õige väikesiks. Alles aug., mil Euroopa poliitikas ilmnis kriisitunnuseid, lina väljavedu elavnes, ja aug. ning sept. kuu kestel leidsid turustamist peagu kõik linatagavarad.

Vaatamata põuasele suvele, mil kõik põlutööd arenesid tavalisest kiiremini, ei tulnud lina uuest saagist okt. veel nimetamisväärsest turule. Alles nov. tulid elavamad linalaadad ja elustus ka väljavedu. Hindade tõus andis omakorda hoogu lina turustamisele, kuid ühtlasi kiirustas ka harimist. Sellest tuligi, et nov. turustati palju puudulikult haritud lina. Dets. algul turuolukorra rahunedes hakati taas panema enam rõhku korralikule linaharimisele.

1939. a. 11 kuu kestel veeti lina rohkem välja kui 1938. a. samal ajal. Märksa enam on aga k. a. veetud välja takku. K. a. lina väljaveo ülekaal ei ole saadud suurema saagi arvel, vaid sellest, et m. a. madala linahinna juures jäi kaunis palju lina turustamata, mis k. a. soodsate hindade mõjul läks

kõik müügile. 1938. a. jäi linu linakasvatate kätte, samuti seisma linakaupmeeste ladudesse. Ka taku suurenenud väljavedu on tingitud peamiselt m. a. tagavarast.

Kui 1938. a. linakiusaak, eriti Petserimaal, õnnestus üle mitme aasta kiumihuselt hästi ja kiud saadi õlikas, sitke ja sortiment kõrge, saime 1939. a. linasaagi mihuselt madalama tavalisest.

K. a. tõusis küll linakasvupind teatud määral Võru- ja Petserimaal, kuid mujal läks isegi tagasi, nii et üldkokkuvõttes ei olnud mingit tõusu. Kuna ka ha-saak kujunes k. a. tavalisest madalamaks — 250 kg kiudu ha-lt, peame tänava leppima õige madala kiukogusaagiga — 5800 tn. Sellega muidugi sai põllumajandus suurt kahju, sest praegu on linahinnad kõrgusel, millised täiesti tasuvad tootmiskulusid.

Linaseemnesaak kujunes tänava suhteliselt paremaks kiusaagist. Pealeselle saadi seeme puhtana umbrohuseemnest ja kõrges mihuses. Linaseemne ha-saaki hinnati 280 kg ja seejärgi kujunes linaseemne kogusaak 6400 tn.

Linaseemne turustamine algas 15 s. kg,

kuid hind hakkas kohe kerkima ja hooaja lõpul maksti 22 s. kg ning enamgi.

K. a. sügisel puhkenud sõda ei jätnud mõjustamata linaturgu. Kohe sõja puhkemise järel hakkasid linahinnad kerkima, kuid sellele astusid tarvitajad maad vastu mitmesuguste korraldustega linakaubanduse alal.

Inglises kutsuti ellu linakontrolliamet, milline asus kohe tõkestama linahindade tõusu ja korraldama toormaterjali juurdevoolu ning valmissaaduste kasustamist. Prantsuses tõkestati linavarte väljavedu Belgiasse jne. Kuid kõigis linatootjais mais hakkasid hinnad kerkima ja väljaveo suhtes pandi kehtima litsentsid. Kuigi transpordiolud muutusid raskemaiks ja transpordikulud tõusid senisega võrreldes mitmekordseiks, ei suutnud seegi pidurdada linahindade tõusu, millele lõpuks olid sunnitud andma järele ka linatarvitajad maad. Linaturu kõvenemisele aitas omalt poolt kaasa kaubandusblokaad, mis kujunes teatud takistuseks eksootiliste maade kiudainete Euroopa turgudele pääsemiseks. Loomulik, et lina kui väheseid Euroopas toodetavaid kiudaineid tõusis selle tagajärjel hinnas.

KARTULITURG. — POTATO MARKET.

Agr. A. Tarmet.

K. a. oli kartulikasvule kui ka kaubandusele mitmeti erinev. Aasta algul jätkati seemnekartulite väljavedu. Peamiselt saadeti välja seemnekartuleid, millised olid juba m. a. ostetud kokku põllumeestelt. Veebr. ja märts olid võrdlemisi vaiksed. Kolme esimese kuu jooksul veeti välja ca 18 000 kv. 46 000 kv. vastu 1938. a. samal ajal. Märts on tavaliselt kõige vaiksem väljaveokuu aasta I poolel. Apr. läks üks suurem saadetis söögikartuleid Itaaliasse. Varemäl aastail on meie söögikartuleid veetud rohkesti Rootsi, kuid k. a. esimesed saadetised läksid Rootsi alles mais. Kevadisel väljaveohooajal ostis Rootsi meilt kõigest 14 800 kv., 1938. a. samal ajal aga 34 000 kv. Soome vedasime kevadel 4 100 kv. 3 500 kv. vastu 1938. a., seega veidi rohkem m. a-st.

Meie kartuliäridel olid aga suured kartulitagavarad ostetud juba aegsasti valmis, mida ei õnnestunud kõiki vedada välja, vaid osa — ca 5 000—6 000 kv. — veeti tärkliisvabrikuisse

maale tagasi. Väikesi saadetisi läks küll veel juunis Rootsi, kuid see ei suutnud seisundit parandada.

Osa põllumehi hoidis kevadeni peagu kõik müügiksmääratud kartulitagavarad, lootes kevadel saada paremat hinda, nagu m. a., kusjuures suurema nõudmise tagajärjel kartulihinnad tõusid üle kr. 4.—kv. Viimaks oldi sunnitud müüma kartulid odavate hindadega tööstuskartuleina. K. a. I poolel püüsid söögikartulite hinnad peagu stabiilsed, kõikudes raudteejaamades kr. 3—3,30 kv. Viru ja Lääne rannas maksti põllumeestele keskmiselt kr. 3,50 kv.

1938. a. saagist veeti välja 1939. a. I poolel 53 000 kv. Arvates sellele kogusele juurde 1938. a. sügisene väljavedu 89 000 kv., tõusis kartulite väljavedu 1938. a. saagist 142 000 kv., mis on ca 30% vähem 1937. a. saagi väljaveost. Üldväljaveost seemnekartuleina läks välismaale 83 000 kv. ehk 59%. Suurem

seemnekartulite väljavedu oli meil 1937. a. saagist, mil kogu väljaveost (203 000 kv.) müüdi seemnekartuleina 107 000 kv. ehk 52%.

Möödunud hooajal olid peamisiks seemnekartulite ostjais Hispaania, Itaalia ja Argentiina. Esimest korda tehti katset seemnekartulite saatmisega ka Balkani riigesse, kuhu saadeti kokku 370 kv. Väljaveetud seemnekartulid olid enamuses majesteet ja varane kollane, kokku (82+12) 94%. Ülejäänud osa moodustasid bintje, jorgi hertsog, odenvaldi sinine jt. Umbes sama sortide vahekorid on püsinud väljaveos ka varemial aastail.

Aasta algul oli suur nõudmine tööstuskartulite järele, kuid põllumehed olid tagasihoidlikud müümisega. Tärklisvabrikud jaan-märtsis seisid toorainete puudusel. Samuti osa piiritusvabrikuid ei suutnud kartulite vähesuse tõttu valmistada riigi poolt tellitud norme piiritust mitte üksi L.-Eestis, vaid ka P.-Eestis, ning seepärast olid sunnitud lõpetama töö varem. Tööstuskartuleist maksid vabrikud põllumeestele aasta I poolel keskmiselt 13—16 s. tärklise-kg. ehk kr. 2,50—3,20 kv.

Kevadel, kui nähti, et kartulite väljaveoks ei olnud enam lootusi, algas suur kartulite pakkumine tärklisvabrikuisse, sest piiritusvabrikud lõpetasid enamuses piirituse valmistamise märtsis-apr. Tärklisvabrikud töötasid erakordselt kaua, kuni aug. keskpaiguni, tavaliselt lõpetades töö juuli algul. Kuna suvel e. a. kartul ei ole enam täisväärtuslik, kõikusid põllumeestele makstud kartulihinnad 8—10 s. tärklise-kg.

Juunis ostsid veel soomlased Viru rannas väiksemaid koguseid kartuleid Soome viimiseks, makstes põllumeestele ca kr. 2.— kv. Samal ajal said põllumehed Lääne rannas Rootsi veetavaist kartuleist ca kr. 3.— kv.

Piiritustööstuses oli suurem hooaeg 1937/38. a., mil saadi 7,9 milj. l. alkoholi ja mille valmistamiseks tarvitati 600 000 kv. kartuleid. 1938/39. a. oli piiritustoodang 6,9 milj. liitrit ja selle valmistamiseks tarvitati 508 000 kv. kartuleid.

K. a. kartulisaagi kohta on veel lõplikud andmed selgumata. Riigi Statistika Keskbüroo viimaste kokkuvõtete järgi hinnatakse k. a. kartulisaagi vähenemist ca 13% 1938. a. saagist, mil kogusaak oli 997 000 tn.

Ka suvi oli erakordselt kuiv, mis tunduvalt pidurdas kartulikasvu. Põua all kannatasid põllukultuurid kõige rohkem L.-Eestis ja saaril. Üksikuis kohtades P.-Eestis tegi kuiv liiga. Kartulikasvupind k. a. suurenes 11 000 ha võrreldes 1938. a.-ga, tõustes 89 000 ha.

Sept. ühes koristamisega algas ka kartulite müük. Tärklisvabrikuil olid seks ajaks tärklisetagavarad müüdnud läbi. Kuna välis-turgudel oli hea nõudmine tärklise järele, alustasid vabrikud sept. kohe tööga. Kuu lõpul algas ka eksport-seemnekartulite kokkust. Rahvusvaheline pinev olukord takistas ka tunduvalt meie seemnekartulite väljavedu. Osa seemnekartuleid on õnnestunud siiski müüa lähemaisse ja kaugemaisse riigesse. Kuid osa on veel realiseerimata ja nende väljaveoks praegu selgitatakse võimalusi. Põllumeestelt osteti peagu kõik eksportkõlblik seemnematerjal. Kartuli kogusaagi vähenemisega jäi ka k. a. seemnekartulisaak väiksemaks. Siseturul kõrgemate kartulihindade tõttu müüsid mitmed põllumehed L.-Eestis seemnekartuleid kohe peal söögiks, saades peagu sama hinda, mida kartulieksporditrid maksid seemnekartuleist.

K. a. põllumeestele makstud sügisesed seemnekartulite hinnad olid peagu sama kõrged nagu eelmisel aastail. Nii saadi majesteedist ja eesti kollasest kr. 4.20—4.40 kv., varasest kollasest ja bintjst kr. 4.30—4.70 kv. ning jorgi hertsogist kr. 5.70 kv. Need hinnad on toodud vastavalt tunnustamisklassile ja eksportkõlblikusele.

Tänavu näitas tunduvalt tõusu veokulud välisriigesse, kuid sihtmais saadi ka veidi paremat hinda.

Ühel ajal seemnekartulite väljaveoga teostati ka söögikartulite väljavedu, kuid väiksemas ulatuses eelmisist aastaist.

Samal ajal, kui kartulite ekspordi teostati väga tagasihoidlikult, oli siseturul väga elav kartulikaubandus. Eriti suur nõudmine oli tööstuskartulite järele. Lisaks sept. tööd alustanud tärklisvabrikule algasid okt. lõpul — nov. algul tegevust piiritusvabrikud. Kartulite kokkuostuga alustati juba varem. K. a. määrati igale vabrikule piiritusnormiks 55 000 liitrit. 46 000 l. vastu 1938/39. a., seega on ka kartulitarvitus suurem.

Viimasel paaril aastal, mil piiritusnormid olid umbes kahekordsed, võrreldes varemate aastatega, ei jätku ühisusil ega ka üksikpida-
jail oma majapidamisist kartuleid, vaid vabrikud on sunnitud väljaspoolt liikmeskonda hankima toormaterjali lisaks. Suurema nõudmise tagajärjel kerkisid ka tööstuskartulite hinnad. Kui okt. algul maksti vabrikuis 13—14 s. tärklise-kg., tõusid hinnad nov. 14—16 s. ja dets. 15—17 s. Arvestades kartulitärklise protsendiks 19—20, said põllumehed kartuleist okt. kesk. kr. 2.50—2.70, nov. 2.80—3.20 ja dets. kr. 3.00—3.50 kv. Need hinnad on peamiselt P.-Eesti vabrikuis. L.-Eestis, kus kartulipuudus andis teravalt tunda, maksti üksikuis vabrikuis, kus piirkonnas veel vähegi saadi kartuleid osta, 17—20 s. tärklise-kg. ehk 18% tärglissisalduse juures — kr. 3.20—3.60 kv.

Dets. on kartuli ost ja müük külmade tagajärjel jäänud väikesiks. Tärklisvabrikud katkestavad pühiks töötamise kartulite puudusel. Tavaliselt iga aasta talvekuil tekib tärklisvabrikuis töö vaheaeg. Piiritusvabrikud hooajal tööd ei katkesta, vaid töötatakse senini, kui jätkub tagavaru.

Dets. püüavad meie kartuliärid viia läbi Saaremaa põllumeeste varustamise söögi- ja seemnekartulitega. Sealse kartulisaagi ikalduse tõttu ostab Saare Maavalitsus riiklikul toetusel äride kaudu ligi 10 000 kv. kartuleid põllumeestele ettetellitud korras väljaandmiseks.

Tänavu näib olevat kindel, et põllumeestel õnnestub realiseerida kõik omad majapidamisest ülejäävad kartulitagavarad ja võrdlemisi soodsate hindadega.

AEDVILJATURG. — VEGETABLE MARKET.

K. Hinno.

Puuvili. Aasta algul oli kodumaisest puuviljust väikesel määral müügil veel õunu, millede turustamine toimus välispuuvilja surve all, mistõttu õunte hinnad jaemüügil püsisid veabr. lõpul peagu samal tasemel nagu okt. algul. Kõrgeim õunte jaemüügihind nimetatud ajavahemikul Tallinna turul oli 90 s. kg. ja okt. algul 80 s. kg. Välispuuvilja oli müügil ülikülluses ja neist turustati kõige rohkem apelsine, millede järele püsis kogu aeg rahuldav nõudmine.

1939. a. puuviljasaak oli võrreldes m. a.-ga 2—4 korda suurem. Nii arvestati statistiliste andmete alusel õunasaaki 3 korda, pirnisaaki 4 korda ja ploomi- ning kirsisaaki 2 korda suuremaks võrreldes m. a.-ga. Õunasaagi mihus ei olnud aga kuigi hea, sest kuiva suve tõttu jäid õunad väikesiks. Vaatamata suurile saakidele arenes puuvilja turustamine tänavu siiski täiesti normaalselt ja hinnad jäid püsima rahuldavale tasemele. Alanud sõda ja rahutud ajad ei ole mõjunud senini kuidagi takistavalt puuviljade turustamisele, vaid on seda isegi teatud määral hõlbustanud, sest välispuuviljade sissevedu on takistatud, mistõttu siseturg on reserveeritud tervenisti kodumaisile puuviljadele. Teisalt arenes õunte väljavedu siiski rahuldavalt, mis kergendas siseturgu

sügisel hooajal ja vältis tööstusõuna liigselt määral turgudele kuhjumist. Nõrga kauba pealetungi aitasid mõjuvalt vähendada ka mahla jookide valmistamine tööstusis linnades ja maal kodumajapidamisis. Lauaõunte hind Tallinna turul püsis aug. keskpaigust kuni aasta lõpuni jaemüügil 25—60 s. kg, nõrga mihusega kaupa müüdi samal ajal alates 10 s. kg. Eksportkõlblike lauaõunte hind noteeriti hooaja algul 14. VIII 24 s. kg, millisel tasemel hind püsis kuni okt. keskpaiguni, tõustes nov. algul haripunktile — 35 s. kg. Eksportõunust saadi tänavu siiski tunduvalt madalamat hinda võrreldes m. a.-ga, mis oli tingitud sellest, et tänavu õunasaak oli hea mitte ainult Eestis, vaid ka kõigis teisis, nende hulgas õnuimportijais mais.

Firmide, ploomide ja kirsside turustamine arenes ka täiesti rahuldavalt. Neist puuviljust ei ole siseturg kunagi veel küllastunud, mis pärast ka tänavu vaatamata heale saagile turustamisega ei olnud raskusi ja saadi küllaldast hinda. Esimesed kirsid ilmusid Tallinna turule 10. juulil ja neist saadi kuni 160 s. kg. Hiljem kirsside hind jäi püsima sõltuvalt mihusest 45—170 s. kg. Ploomide turustamine algas aug. lõpul ja kestis okt. esimeste päevadeni. Hind püsis 35 kuni 150 s.

kg. Kõige nõutavamaiks ja kallihinnalisemaiks sortideks on osutunud emma leppermann ja viktooria.

Marjad. Marjasaagid osutusid statistiliste andmete järgi tänavu väga erinevaiks. Karusmarjasaak oli väga hea, olles ligi 3 korda suurem m. a.-st. Umbes 50% osutusid suuremaiks võrreldes m. a.-ga ka must- ja punase sõstra saagid, samuti veidi suurem oli vaarikasaak. Tähtsama marja — aedmaasika — saak aga äpardus täielikult ega ulatunud palju üle 15% m. a. saagist. Aedmaasika saagi ikaldumist põhjustasid külm ja küllaldase lumekatteta talv, mis hävitas enamiku aedmaasikaistandusi täielikult. Rikkumata jäid ja andsid väikest saaki ainult need aedmaasikaistandused, millised sügisel olid korralikult kaetud või kus varjuandjaks osutus umbrohi. Väikese saagi tõttu tänavu aedmaasikate elavat hooaega turgudel ei olnud märgata ja hinnad püsisid kõrgel. Isegi petseri aedmaasikate hind, millede mihus ei olnud tänavugi kõrgem kui m. a., ei langenud alla 70 s. kg, mujalt pärit paremate aedmaasikate hind ei langenud aga alla 130 s. kg. Sellised kõrged hinnad on varem ail aastail püsinud vaid mõni päev hooaja algul.

Karusmarjade turustamine pudeli- ja supimarjadena algas juuni viimasel nädalal. Neist saadi 25—30 s. kg, juuli keskpaiku hind langes 15—25 s. kg. Valminud karusmarjade turustamist alustati juuli lõpul hinnaga kuni 60 s. kg. Madalaim valminud karusmarjade hinnaseis oli aug. algul, mil neid turustati jaemüügil alates 20 s. kg. Vaatamata rikkalikule karusmarjasaagile toimus turustamine raskusteta ja marjadest saadi hinda, mis osutus rahuldavaks.

Mustsõstrasaak oli tunduvalt suurem võrreldes m. a., kuid ka nõudmine selle marja järele näis olevat veelgi suurenenud. Väga mitmed tööstused ostsid suurel osul mustsõstraid välismaile saadetavate vesihoidiste valmistamiseks, mistõttu seda marja turgudele jaemüügil sattus väga vähe. Vaatamata suuremale saagile tõusis mustsõstra hind tänavu saagiaja algul isegi kõrgemale kui m. a., maksudes jaemüügil kuni 80 s. kg. Madalaim hind jaemüügil oli hooaja lõpul aug. keskpaiku — 55 s. kg. Tööstuste poolt kokkuostetavate

marjade I valiku noteeritud hind püsis 50 s. kg, II valikul — 47 s. kg. Tegelikult saadi aga tööstusilt ka kõrgemat hinda.

Punase ja valge sõstra saagid olid tänavu ka head. Punast sõstart ostsid tööstused ka juba suuremal arvul kokku vesihoidiste valmistamiseks, mis mõjustas hindade püsimist enam-vähem rahuldaval tasemel. Punase sõstra hind jaemüügil Tallinna turul ei langenud alla 15 s. kg, kuna töötlemise otstarbel kokkuostetavate marjade noteeritud hind püsis 8 s. kg ja puhastatud rootsudeta marjadel 12 s. kg.

Vaarikasaak osutus tänavu samuti heaks, mis aitas teatud määral asendada äpardunud aedmaasikasaaki. Vaarikad ilmusid Tallinna turul müügile juuli viimasel nädalal ja nende hind püsis 40—85 s. kg.

Kõõgivil. Tähtsamate kõõgiviljade saagid osutusid tänavu väga erinevaiks. Nii kujunesid peakapsa-, porgandi- ja kurgisaagid väikesiks ja kogutoodang võrreldes m. a. tunduvalt väiksemaks. Siin olid mõjustajaiks liigkuivusest tingitud ebasoodsad kasvuolud ja osalt külvipindade vähendamised. Sibula- ja sigurisaak osutus aga tavalisest suuremaks ja toodang samuti võrreldes m. a.-ga.

Kui peakapsa hind m. a. osutus umbes 2 korda kõrgemaks normaalsaagiaasta hindadest, oli see tõus tänavu veelgi suurem. Juba sept. lõpul tõusis peakapsa hind jaemüügil kuni 12 s. kg ja jõudis dets. kuni 17 s. kg. Turustamine oli kerge ja soodus, kuid tootjail ei olnud pakkuda kaupa nõutaval määral.

Sibulate hind seevastu võrreldes m. a. jäi tänavu sügisel püsima madalamale tasemele. Aug. lõpul maksusid sibulad jaemüügil Tallinnas 20—25 s. kg, mis hind püsis kuni dets. keskpaiguni. Eksportkõlblike sibulate kokkuostu hulgihind noteeriti sept. algul 12,5 s. kg, tõustes sept. keskpaiku 15 s. kg, millisele tasemele jäi püsima dets. keskpaiguni. Nõudmine sibulaile oli hooaja algul rahuldav, vahepeal seda aga peagu ei olnud, elavus tõusis taas nov. Dets. algul tõusis Tallinna turul ka sibulate jaemüügihind 5 s. võrra 25—30 s.-le kg.

Sigurite tähtsus kohvi aseainena oakohvi kättesaamise raskuste tõttu tõusis tänavu suuresti. Kui m. a. eksportkõlblike sigurite kõr-

geima hinnana noteeriti 17,5 s. kg, tõusis see tänavu nov. juba 27 s. kg ja sigur muutus nõutavaks kaubaks.

Kurkide, tomatite, kaalikate ja teiste tähtsamate köögiviljade saagid osutusid tänavu rahuldavaiks ja neist saadi ka täiesti rahuldavat hinda.

Kokkuvõttes võib tähendada, et aedviljade

turustamise võimalused taanduval aastal on olnud rahuldavad, suurelt osalt isegi head. Maailmapoliitilisis ja majanduslikes olukorris asetleidnud järsud muudatused ei ole senini tunduvalt raskendanud meie aedviljade turustamist, kuna suure osa neist tarvitab siseturg, ülejäägi realiseerimiseks on aga leitud uusi teid ja võimalusi.

KALATURG. — FISH MARKET.

A. Krupp.

Kalakauba väljavedu näitab rahuldavat tõusu, kuna sisseveos esineb tunduv vähenemine.

Soodus konjunktuur kalakaubanduses ilmes juba aasta esimesel 8 kuul, mil sissevedu võrreldes m. a.-ga vähenes 2,2 milj. kg. ja väljavedu sama aja kestel suurenes 0,2 milj. kg.

Rahuldav tendents jäi püsima ka aasta viimasel veerandil.

Väljaveos saavutati suur ülekaal — 970 tuh. kr., kuna m. a. oli see tasakaalus.

Koguselt püsib sissevedu ikka veel suures ülekaalus, kuigi olles ka siin vähenenud üle 50%.

Sissevedu vähenes peamiselt soolatud heeringate arvel. Aasta I poolel põhjustas seda meie oma rannavete riikalik tursa ja rahuldav räimesaak, kuna aasta viimasel veerandil takistasid heeringate sissevedu Euroopa poliitilised sündmused.

Väljaveokoguste tõusule mõjus rahuldav vääriskalatoodang ning väärtuse suurenemisele — välismaalt saadud kõrgemad kalahinnad.

Tähtsamat kohta väljaveos omab angerjas.

Tähtsuselt teise kaubaartiklina esines koha, mille väljavedu on koguselt vähenenud, kuna väärtuselt tõusnud.

Tagasimineku ilmes aasta viimasel poolel, olles enne seda võrdne m. a.-ga. Haugi ja latika väljavedu näitab suurenemist koguselt kui ka väärtuselt.

Teiste kalaliikide väljaveos ei ole suuremaid muudatusi. Väikest paranemist näitab ka kalakonservide väljavedu, kuid nende väljavedu võrreldes värske kalaga on üldiselt väikese osatähtsusega.

Siseturu-kalakaubandus. Kogu meie mere ja sisevete kalatoodang, arvatud

välja eksportkala, turustatakse siseturul. Tähtsamaina esinevad merevete toodangust raim, tursk, kilu ja lest, merelahtede ja sisevetetoodangus — ahven, koha, haug, lõhi, iherus, vimb ja teised.

Räimetoodangu kogust arvatakse aastaks keskmiselt 10 milj. kg., sellest langeb mailejuunile ca 5 milj. kg ja ülejäänud osa aasta teisile kuile.

Räimesaagi realiseerimisega kevadisel hooajal on olnud alati raskusi. Vaatamata madalale-langenud hinnale jäi sageli osa saagist realiseerimata, mis kasutult roiskus. Olukorra parandamiseks toimus k. a. kevadel räimeturu korraldamine kavakindlamalt. Meie suurimas räimepüügikeskuses korraldati kava kohaselt räimele laialiveedu kaugemaisse sisemaa-keskustesse. Ergutati intensiivsemat räimesoolamist ja ülejääkide paigutamist kalajahu valmistamiseks, kusjuures laialiveol, soolamisel ja kalajahu valmistamisel maksti preemiaid.

Vaatamata uudsusele täitus kava võrdlemisi rahuldavalt, kuigi ei suudetud suuremail püügipäevil hoida räimehinda alati soovitud tasemel.

Ka sügiskunde räimetoodang oli rahuldav, paiguti tunduvalt parem m. a.-st, nagu näitavad Tallinna kalasadama andmed. Toodangust läksid võrdlemisi suured räimekogused soolamiseks.

Tursakaubandus. Saakide suurenemisega on ka tursakaubanduse korraldamine arenenud edukalt. Värsket turska on hakatud turustama ka lõigatult ja fileena, milline saadus on tarbijaskonnas leidnud suurt poolehoidu. Pealeselle on senisest suuremal kogusel turustatud turska soolatult ja suitsutatult. Nõudmine kaubale suureneb järjest, mis aitab omalt poolt kaasa tursahinna paranemisele.

Kalakonservide valmistamiseks vajalikku kilu esines k. a. kalatoodangus taas väikesel kogusel, mistõttu värsket kilu hind püsis võrdlemisi kõrgena — 40—70 s. kg.

Mageda vee ja merelahtede kalatoodangus esines massikalana ahvenat, millist leidis müügil aasta ringi suuris koguseis. Värske ahvena kõrval turustati ka suitsuahvenat.

Vääriskaladest esines müügil lõhe, mereforelli, koha, angerjat ja haugi. Nende müügihinnad püsisid võrdlemisi kõrged.

Soolakalakaubanduses evisid tähtsamat kohta välismaine soolaheeringas ja -silk.

Kuid meie turul suuris koguseis müügilolev odavahinnaline tursk ja räim asendasid õige tunduvalt välismaisi saadusi. Nõudmine suurenes ka kodumaal soolatud silkude järele. Rahuldaval kogusel valmistati ka siseturutarviduseks soolasiiga ja -vimba ning piprakilu.

Värske kala ülejäägest — kalajättejateist — valmistati kalajahu senisest suuremal kogusel, üldiselt 83 000 kg., nimelt räimekalast ca 65 000 kg. väikesest ahvenast ja t. kaladest 8 000 kg. ning tursajättejateist ca 10 000 kg. Kalajahu turustati ainult sisemaal loomatoiduks.

VIIMASEID NOTEERINGUID. — LATEST DATA.

Võiturg. Meie eksportvõihinnaks noteeriti 18. XII s. a. 189 s., mis on e. n. hinnanoteeringust kõrgem 1 s. kg-lt. Noteeritud hind kehtib 11. XII — 17. XII s. a. sissetulnud või eest. Tendents rahulik.

Juustuturuseisund püsib endisena. Eksportjuustuhinnad 18. XII noteeriti endised, kuna siseturu-juustuhindades ilmnas väike kõvenemine. Šveitsi juust noteeriti 110—125 s., hollandi ja baksteini juust 110—120 s. ja tilsi juust 110—115 s. kg. Konservjuustuhind jäi endiseks.

Kaseiiniturul valitseb tõusev tendents. 18. XII noteeriti meie toorkaseiinile I sort 20 s. ja II sort 18 s. kg franko piimataltis.

Peekon- ja elussigade turuseisundis ei olnud muutusi, hinnad jäid püsima e. n. tasele. 12.—22. dets. makstakse seakasvatajaile peekonsigade eest I sordist 95—104 s., II sordist 91—99 s. ja III sordist 88—93 s. kg. Elussigadest kuni 120 kg ja üle 160 kg raskeist 72 s. kg ja 121—160 kg raskeist 80 s. kg.

Sigade vastuvõtmine katkestatakse 21. XII 39 — 8. I 40 pühade ja transportolude tõttu.

Tapaloomade ja lihaturul osutus veiste pakkumine m. n. üle keskmise, kuna nõudmine püsis keskmisena. Tagasihoidliku nõudmise juures jäid veiselihahinnad e. n. tasele. Tendents selgusetu.

Vasikate pakkumine väike, nõudmine aga vasikalihajärele enne pühi hea, seepä-

rast tõusid ka hinnad 2—5 s. kg-lt. Tendents püsiv.

Lammaste pakkumine väike, nõudmine hea. Hea nõudmise tagajärjel tõusid hinnad eksportlambalihhal 10 s. ja siseturu-lambalihhal 5 s. kg-lt. Tendents selgusetu.

Sealiha pakkumine keskmine, nõudmine enne pühi hea. Suurema nõudmise puhul tõusid sealihahinnad sõltuvalt sordist 7—10 s. kg-lt. Tendents selgusetu.

Toornahkadeturul seisund endine. 18.—24. XII noteeriti endised hinnad, s. o. hobusenahad kr. 3.50—10.— tk., veisenahad 55—96 s. kg, vasikanahad kr. 2.60—4.25 tk. ja lambanahad kr. 0.80—4.10 tk. Tendents hobuse ja veisenahkadel selgusetu, vasika- ja lambanahkadel kindel.

Kanamunaturuseisund püsis siseturul m. n. kindlana. 15. XII noteeriti e. n. hinnad, mis on eksportmunadel 135 s. kg, siseturumunadel 130 s. kg ja kergemad kanamunad raskusega 20—45 g 100 s. kg franko kogumispunkt. Tendents langev.

Piimaturul püsib endiselt hea nõudmine. Hinnad noteeriti Tallinna kohta I valiku rööskpiim piimakauplustele 14 s. kg, piimatööstustele 13 s. l, II valiku rööskpiim piimakauplustele 12 s. l. ja piimatööstustele 11 s. liiter.

Linaturuseisund kindel. Pühade eelsel ajal oli lina turuletulek elav. Linalaadad Võru- ja Petseremaal on kaunis linaroh-

ked. Võru laadale 10. dets. toodi 4 vagunit lina ca 40 000 kg ja Petseris 15. dets. peetud laadale toodi 10 vagunit lina ca 100 000 kg. Lina eest makstakse noteeringu piires.

15. XII noteeriti lina kokkuostuhinnad e. n. tasemel, s. o. Võru- ja Petserimaal kr. 1.50 ja mujal Eestis kr. 1.47 R-sordi alusel. Tendents kindel.

Kartulituruseisund kindel. Nõudmine kartulite järele hea, pakkumine tagasihoidlik, loodetakse hindade tõusu. Eriti hea nõudmine püsib tööstuskartuli järele.

Kartulihindade noteerimiskomisjoni koosolekul 15. XII 39 noteeriti Börsikomitees järgmised väljamaksuhinnad põllumeestele:

1) Söögikartul raudteejaam. kr. 3.30—3.50 kvintaal;

2) Tööstuskartul tärkliisvabrikuis 15—16 s. tärkliise-kg ja P.-Eesti piiritusvabrikuis 15—17 s. tärkliise-kg.

Samal koosolekul noteeriti ka esimest korda tärkliisehinnad franko Tallinn sort superior 31 s. ja prima 29 s. kg. Hinnad kehtivad 15. dets. 39. kuni 7. jaan. 40.

Aedviljaturul valitseb juba pühade-

eelne elavus. Nõudmine-pakkumine suurem tavalisest. Hinnad püsivad endisel tasemel.

Aedsaaduste eksportkõlbliku valiku eest noteeriti 15. XII s. a. järgmised hinnad: õunad talvesordised 33 s. kg, sibulad 15 s. kg, jõhvikad 23 s. kg, sigurid 26 s. kg fr. kokkuostupunkt ja konservkurgid à 5 kg pleknõu neto kr. 2.70 fr. ladu Tallinn. Tendents õun- tel, sibulatel, jõhvikatel püsiv, siguritel tagasihoidlik ja kurkidel rahulik.

Kalakauba-hinnad eks noteeriti 18. XII järgmised elus- ja värsked kala kokkuostuhinnad:

1) Koha, värsked eksportkõlblik a) alates kaal 1—3 kg hind kr. 0.90, b) pikkus 38 sm kuni 1 kg rasked hind kr. 0.65.

2) Haug värsked eksportkõlblik a) merehaug hind kr. 0.55, b) järvehaug kr. 0.53 kg. Valik 1/2—3/2 kg.

3) Ahven, värsked eksportkõlblik, kaal alates 150 g kr. 0.25 kg.

4) Tursk, värsked eksportkõlblik, kaal alates 1 kg-st, püügil verest tühjaks lastud 8 1/2 s. ja verest tühjaks laskmata 7 s. kg. Tendents kõigil kalaliikidel kindel.

INFORMATSIOONI OSA

EESTI PANGA NÄDALAARUANNE.

Eesti Pank (Bank of Estonia) — Weekly Return,

7. detsembril 1939. a.

AKTIVA

PASSIVA

1. Kattevara: — <i>Reserve:</i>		1. Põhikapital — <i>Capital</i>	5 000 000,—
kuld, rahas ja kangides	40 914 342,38	2. Tagavarakapital — <i>Reserve Fund</i>	1 276 033,89
välisraha	4 266 567,07	3. Eritagavarakapital	4 122 865,94
2. Vahetusraha — <i>Subsidiary Coin.</i>	1 101 804,52	4. Jooksvad kohustused: — <i>Current Liabilities:</i>	
3. Sisevekslid: — <i>Home Bills:</i>		a) pangatõhked liikvel	62 898 833,—
kaubavekslid	28 381 720,51	b) jooksvad arved:	
põllumajandusl.	2 551 588,53	valitsuse	11 886 270,27
metalltööstusl.	25 715,—	pankade	11 159 746,34
4. Laenud: — <i>Loans and Advances:</i>		teised	5 491 492,53
valitsusele	—	5. Muud passivad — <i>Other Liabilities</i>	27 084 066,69
teistele *)	19 018 596,71		
5. Kinnis- ja vallasvara — <i>Immovable</i>			
<i>Property and Equipment</i>	8 474 257,35		
6. Muud aktivad — <i>Other Assets</i>	34 884 720,59		
	<u>128 919 812,66</u>		<u>128 919 812,66</u>

Kattevara vahekord jooksvate kohustustega: } 49,41 %
Proportion of Reserve to Current Liabilities: }

*) Selles summas Vab. Val. poolt garanteeritud laene Kr. 729 024,16
Includes Ekr. 729,024.16 guaranteed by the Government.

JUHATUS.

VÄLISMINISTEERIUMI VÄLISKAUBANDUSE OSAKONNA TEATED

SAKSA.

Sisetranspordi sõjakindlustus Saksas.

War Risk Insurance for German Interior Transport.

Saksa sõjakindlustusühing laiendas sõjaohu vastu kindlustamise ka sisetranspordile. See otsus on tähtis eriti Saksa ja Hollandi vahelisele liiklusele Reinil. Sõjaohu vastu võidakse kindlustada eksport- ja importkaupu, mitte aga transiitkaupu. Sõjakindlustus kehtib vedude suhtes raudteel, jõu-

vankreil ja siseveeteil. Saksa sõjakindlustuse raames ei ole enam võimalik kindlustada sõjaohu vastu eksporti ülemererigesse, küll aga impordi nagu senini. Kindlustuskeeld kehtib ka juba sõlmitud lepingute kohta.

Hinnanguid põldjuurviljasaagi kohta Saksas.

Estimate of German Potato and Beet Crops.

Toitlus- ja põllutööstusministeeriumi hinnanguil on oodata erakordselt head põldjuurviljasaaki. Kartulisaaiki hinnatakse 56 milj. tn-le, seega peagu sama suureks nagu m. a. eriti õnnestunud saak, kuigi tänava kartulite all on põldu $3\frac{1}{2}\%$ vähem. Suhkrunaeriaaiki loodetakse k. a. kujunevat rekordseks 17,4 milj. tn (m. a. 17,2 milj. tn), kuigi ka siin vähenes põllupind tööliste puuduse tõttu. Loomanaeriaaak — 39,5 milj. tn — ei ületanud m. a. oma, milline oli 40,7 milj. tn.

Hea põldjuurviljasaak kindlustab mitte ainult varustumist söögikartulite ja suhk-

ruga, vaid pakub ka loomasööda näoi häid eeldusi varustumiseks liha ja searasvaga.

Igal juhul on aga kindlustatud söögikartulitega varustumine, isegi siis, kui tarbimine suureneb, mis enne sõda oli 13—14 milj. tn, sest tarbimise katmiseks söögikartulitega ei lähe kolmandikkuugi kartulisaagist. Kartulite kasutamise kindlustamiseks ka muul otstarbel loodi k. a. saagist kartulite tagavara, mis ulatub ca 2 milj. tn ja on ladustatud tootjate juures üle kogu riigi. Osa nimetatud tagavarast on määratud linnaelanikkonna varustamiseks maist-juulini, et sellega kõrvaldada vajadust välismaise kartuli sisseveoks.

Sisse- ja väljaveofirmade abistamine krediidiga Saksas.

Germany Establishes Relief Credit for Import and Export Companies.

Saksa sisse- ja väljaveofirmadele, millistel praeguste sõjaolude tõttu on tekkinud tarve krediidi järele, on seatud sisse eriline krediidiandluskord. Kui on tegemist firmadega, millised võivad pakkuda kaupu neutraalmaale, antakse neile firmadele krediiti Saksa avalike tööde ühingu vahendusel. Kui krediidialuseks on hüvised või esemed vaenulikul välismaal või endise Poola vabariigi territooriumil, garanteeritakse firmale antav krediit riigi-krediitühingu poolt. Sää-

ruse garantii ülevõtmise eelduseks on, et firma on kasustanud kõiki teisi võimalusi krediidi saamiseks, et firma võib tegutseda rahvamajanduslikult kasulikul alalal, ning et firma säilitamine on vajalik üldmajanduslikult seisukohalt. Garantii ülevõtmise palved vaatab läbi riigi-krediitühingu juures asutatav komisjon, kuhu kuuluvad vastavate ministeeriumide ja majanduse esindajad.

Rahva sissetulek Saksas 1938. a. — *National Income in Germany, 1938.*

Rahva sissetulek on Saksas viimaseil aastail tunduvalt tõusnud, ning seda ka 1938. a. esialgsete kokkuvõtete järgi. Riikliku statistikaameti andmeil oli üldsissetulek

1937. a. 72,6 miljard. RM., 1938. a. saadi esialgselt 79,7 miljard. RM., millised andmed käivad vaid riigi endise territooriumi kohta. Arvates juurde Austria ja Sudeedi-

maa on 1938. a. üldsissetulek 87—88 miljard. RM. Samal ajal säilis ka tasakaal sissetuleku ja ostujõu suurenemise vahel, nii et praegu rahva reaalsissetulek Saksas seisab seniolematul tasemel ja ületab üldsummas sissetuleku 1913. a. 40%⁰-ga. Iga inimese

kohta on sissetulek suurem 21%⁰, võrreldes 1913. a.

Rahva sissetulek on suurenenud kõigil aladel, eriti aga ettevõtete ja töötulualadel. Samuti on suurenenud tulu varandusist ja sotsiaalkindlustusist.

Kunstsarve kasutamise reguleerimine Saksas.

Germany Restricts Use of Artificial Horn.

Kunstsarv pandi Saksas keelu alla juba 14. sept. Kunstsarve kasutamise, hankimise ja tootmise suhtes kehtis senini sama korraldus nagu teiste keelualuste keemiakau-pade suhtes. 5. dets. anti uus määrus, mille kohaselt kunstsarve töötlemine on lubatud ainult neile, kes sellega oma käitises tegelesid 5. XII 39. Erandeid võidakse lubada vaid üksikui eriti põhjendatud juhtudel. Loa saanud käitised võivad kunstsarve kasutada vaid määratud esemete töötlemisel. Üldiselt on lubatud kasutada kunstsarve

esemete valmistamisel, millised lähevad riigi kaitseks või ekspordiks. Vastavas nimekirjas, mis loendab teisi esemeid, on 80 artiklit, ositatuina kolme rühma. Esimesse rühma kuuluvate esemete valmistamisel ei ole kunstsarve kasutamine piiratud, teise rühma kuuluvate esemete valmistamisel on see piiratud 100%⁰-ga ja kolmandas rühmas — 50%⁰-ga 1938. a. keskmiselt kasustatud kogusest. Seega jäävad kunstsarve suhtes kehtima veel vaid keelud ostu-müügi alal.

Ehitustegevuse korraldamine Saksas. —

Ehitustegevust korraldavad üldvolinik andis määruse, mille kohaselt võidakse alata uute ehitamisega ehituskohal, kui ehitised on tunnustatud sõjaliselt tähtsaks. Sõjaliselt tähtsaks loetakse ehitised, nimetatui-

Regulation of Building Activity in Germany.

na üldvoliniku või sõjaväeasutiste poolt. Kohalike ehitustöölise huvides lubab üldvolinik siiski eraehituste teostamist kuni 5000 RM väärtuses ja hädavajalike remontide sooritamist.

Elatusmaksumuse indeks Saksas nov. 1939. a.

German Cost of Living Index, in November 1939.

„Deutscher Reichsanzeiger und Preussischer Staatsanzeiger“ teatel olevat nov. elatusmaksumuse indeks tõusnud 126,1-le (1913 = 100) võrreldes e. k. 125,8-ga.

Toitlusindeks olevat tõusnud 121,7-lt 122,2-le. Sesonsete põhjuste tõttu tõusid puu- ja aedviljade hinnad, samuti hakkasid kuu keskpaiku kehtima kõrgemad munahinnad. Seevastu vähenes uue korralduse tõttu

nisuleivahind. Toitainete hinnaindeksi arvutamisel olevat arvestatud, nagu varemgi, peamiselt vabalt müügil olevate kaupade hindu.

Riietusesemete indeks olevat tõusnud 133,7-et 134,1-le, kütte- ja valgustusindeks — 125,3-lt 125,4-le ja „mitmesuguse“ indeks — 142,0-lt 142,1-le. Korteriindeks olevat jäänud püsima 121,2-le.

NSVL.

Õlitööstus NSVL-us. —

Kiire auto-, traktori-, põllumajandusmasinate ja lennukitööstuse areng on teinud vajalikuks suurendada õlitoodangut. Viis-aastaku kavade raamides on õlitööstus kujunenud NSVL-u tähtsamaiks tööstusharudeks. Õlitoodangu poolest seisab praegu NSVL Euroopas esikohal ja teisel kohal kogu

Oil Production in U. S. S. R.

maailmas. 1938. a. toodeti NSVL-us 30 112 000 tn õli.

Tassi teatel on viimase viie aasta jooksul võetud käitamisele enam kui 40 uut suurt õilivälja. Volga piirkonnas, Uuralis, P.-Kaukasuses, Aserbeidžanis, Georgias, Kesk-Aasias, Sahhalinil ja mujal. Praegu on juba

enam kui 6 milj. tn õli toodetud uutel õli-väljadel. Uuritud NSVL-u õlitagavara hinnatakse ligikaudu 4 miljard. tn-le. Õlitagavara poolest seisab NSVL 54^{0/0}-ga esikohal kogu maailmas.

Teise viisaastaku kestel on NSVL-u õli-töötlemine suurenenud enam kui 1 $\frac{1}{2}$ -kordselt. Neil aastail püstitati 25 krakkimistehast, 15 õlipuhastamisvabrikut, nende hulgas

suured vabrikud Bakus, mis päevas töötlevad 4600 tn. õli. Kolmanda viisaastaku kavas on nähtud ette õlitööstuse edasine arendamine peamiselt idas. Volga ja Uurali vahel luuakse uus õlitööstuse keskus — „teine Baku”. 1942. a. loodetakse saada sealt peagu sama palju õli nagu 1913. a. kogu Venemaal. 1942. a. loodetakse toota õli üldse 54 milj. tn.

ITAALIA. Uus määrus Itaalia pangatähtede välja- ja sisseveo kohta.

Italy's New Foreign Exchange Regulations.

1. dets. k. a. anti uus määrus pangatähtede välja- ja sisseveo kohta.

Itaaliast või tema asumaist välismaale sõitvad isikud ja välismaalt Itaaliasse või tema asumaisse sissesõitvad isikud võivad võtta kaasa 10-liirilisis pangatähtedes kuni 200 liiri ja metallrahas kuni 50 liiri. Samad normid kehtivad ka välismaal elavate itaalia kodanike kohta, kes on varustatud „turismi-krediitkirjadega” ja „turismitšekkidega”. Need isikud võivad pealeselle viia veel välja nende Itaalias kasutamata-jäänud „turismi-krediitkirjad” ja „turismitš-

kid”. Nimetatud eeskirjad kehtivad ka reisijate kohta Itaalia ja tema asumaade vahel.

Välismaal leiduvaid Itaalia 50- ja 100-liiriseid pangatähti võidakse akrediteerida mitte-transfereeritavate intressideta arveis igakordse kaubavahetus- ja valuutamini-teeriumi loa alusel. Sealjuures on tingimuseks, et Itaalia Panga osakonnad Itaalias või Itaalia asumais saaksid need kätte 20 päeva jooksul arvates määruse jõustumise päevast, kui nad on saadetud Euroopa või Vahemere ranniku mailt, ja 40 päeva jooksul, kui nad on saadetud teisist maist. Määrus jõustus 1. XII 39.

ROOTSI. Puidueksport Rootsist. —

Swedish Timber Exports.

K. a. sept. eksporditi metsamaterjali Rootsist kokku Rkr. 14,8 milj. väärtuses, sellest Norra — Rkr. 0,9 milj., Taani Rkr. 3,1 milj., Saksa — Rkr. 2,8 milj., Hollandi — Rkr. 3,2 milj., Britti — Rkr. 2,7 milj. eest j. t.

Kokku eksporditi Rootsist k. a. 1. I—30. IX metsamaterjali Rkr. 155,9 milj. väärtuses,

sellest Norra — Rkr. 5,5 milj., Taani — Rkr. 22,8 milj., Saksa — Rkr. 17 milj., Hollandi — Rkr. 15,7 milj., Belgiasse — Rkr. 4,5 milj., Britti — Rkr. 66,4 milj., Prantsusse 5,2 milj. Rkr. eest ja väiksemal määral teississe maissse.

LÄTI.

Läti majanduslääbirääkimised NSVL-ga lõppesid.

Latvian-Soviet Economic Discussions Concluded.

Ekspord- ja importorganisatsioonide kaubandusdelegatsioon jõudis neil päevil pärast 12-päevast peatust Moskvast tagasi. Lääbirääkimisel saavutati Läti toorainetega va-

rustamise probleemi rahuldav lahendus. Läti varustab omalt poolt NSVL-u senisest suuremal määral tööstussaadustega.

TÜRGI. Paudus niidirullidest Türgis. — *Shortage of Thread Spools in Turkey.*

Istanbuli turul annab end tunda paudus niidirullidest. Seetõttu on niidirullide hinnad tõusnud kahe- kuni kolmekordseiks.

NORRA.**Norra paberiturg.** — *Norwegian Paper Market.*

Norra paberivabrikud on praegu hästi koormatud. Tellimusi antakse rahuldavalt, kusjuures paberivabrikud reserveerivad endile õiguse muuta kaubahindu, kui on tegemist tellimustega, millede täitmine kestab üle ühe kuu. Praegune soodus olukord on kindlustatud norra paberivabrikuile seetõttu, et Soome paberivabrikud on takistatud täitmast tellimusi poliitilise olukorra tõttu ja rootsi paberivabrikud — laevasõidu ohustavate miiniväljade tõttu. Sealjuures on nõudmine paberile kõikjal suur. Praegusist hindadest norra paberiturul oleks nimetada liimimata ajalehepa-

berit 240 kr. tn fob, liimimata õhukest trükipaberit (39 g) 300 kr. tn fob vastavalt hinnakõrgendusega õhemait sortidelt; scan-jõupaberit 15/17/—£ tn fob 10 š-lise juurde maksuga liimimata jõupaberilt; pleegitamata greaseproof'i 21/15 — £ fob. Eriti suur on nõudmine greaseproof'ile. Puhast sulfiit (17 g) no-teeriti 26/10/—£; pleegitatud liimimata siidpaber ja värvitud siidpaber 40/—/—£. Kõigi hindade suhtes kehtib garanteeritud kurss 1 £ = 19,90 kr. Mehaanilise trükipaperi hinnad on 360—400 kr. tn fob vastavalt mihusele ja puuvaba paberihind on ligikaudu 500 kr.

TAANI.**Uus deviisidekorraldus Taanis.** — *New Foreign Exchange Regulations in Denmark.*

Taani raske olukorra tõttu deviisimajanduse alal on teinud vajalikuks piirata deviiside andmist välismaisiks reisudeks. Taani riigipanga teadaande kohaselt antakse välismaale reisijaile kuni 500 Tkr. pooleks aastaks. See eeskiri kehtib turistide, ärireisijate kui ka puhkuselesõitjate kohta. Erandeid on võimalik teha ainult siis, kui soovija suudab riigipangale tõendada selleks erilisi põhjusi. Deviiside ostja peab igal juhul andma kinnituse, et ta varem ei hankinud endal valuutat, reitšekke, hotellimärke ega teisi deviise. Või-

malikud deviiside ülejäägid tulevad anda üle Tkr-de vastu pärast reisilt tagasi jõudmist. Samal ajal on võetud tarvitusele abinõusid kontrolli valjemaks muutmiseks deviisikaubanduse üle.

Taani riigipanga netovõlg deviisides tõusis dets. algul 42,5 milj. kr-le. Nagu selgub riigipanga aruandest dets. esimese nädala kohta, on olukord muutunud vähe: panga maksevahendid välismaal vähenesid 20 000 kr-ga, välismaised deviisivõlad suurenesid 50 000 kr-ga.

ŠVEITS.**Sisse- ja väljaveokontrolli korraldamine Šveitsis.***Regulations for Import and Export Control in Switzerland.*

Liidu rahvamajanduse departemang, toetudes liidunõukogu otsusele 22. IX 39 sisse- ja väljaveokontrolli kohta, on andnud välja määruse 2. XI 39, millega korraldatakse üksikasjaliselt kontrolli teostamist kaubasaaduste üle.

Nimelt kõik Šveitsi tollimaa-alal asuvad isikud ja firmad on kohustatud kohe saatma rahvamajandus-departemangu kaubandusosakonnale ära kirjad deklaratsioonidest kaupade kohta, et saada nende vabaksandmist väljaveoks või transiidiks välismaale. Sama korraldus kehtib ka deklaratsioonide kohta, millised on koostatud enne käesoleva määruse jõustumist ja saadetakse ära hiljemalt 11. XI 39. Juhul, kui deklaratsioon on jäetud märkimata siht- või päritolumaale, kaubasaaja, kaubaliik ühes Šveitsi tollitariifi

vastava peatüki tähendamisega, või saadetise kaal, tuleb need andmed anda täiendavalt. Samuti tuleb teatada iga üksiku deklaratsiooni puhul, millal vastav kaubasaadetis on jõudnud Šveitsi, ja juhul, kui saadetis on alles teel, millal ja mis tollipunkti kaudu seda kaivatsetakse tuua sisse.

Kõigile Šveitsi tollimaa-alal asuvaile isikule ja firmadele on keelatud võtta endile sääraseid kohustusi, milledega nad nõustuvad mingil viisil alluma välismaiste asutiste või nende volinike kontrollile. Kaubandusosakond võib üksikjuhtudel, kokkuleppel tollivalitsusega, korraldada, et teatavate saadetiste suhtes tolliformaliteedi täitmine leiab aset alles pärast sisseveokontrolliga seotud nõuete täitmist.

Ühiselu

trükikoja

JUHTLAUSEKS ON

HEA TÖÖ, TÄPNE JA KIIRE
TELLIMISTE TÄITMINE,
MÕÕDUKAD HINNAD

SELLEPÄRAST AKTSIASELTS
„ÜHISELU“ TRÜKIKODA ONGI
SEE ASUTIS, MIDA TEIE VAJATE
OMATRÜKITÖÖDE TÄITMISEKS

TELLIMISTE VASTUVÕTMINE
TRÜKIKOJA KONTORIS
PIKK TÄN. 42, TALLINNAS
TELEFONILISED TELLIMISED
T E L E F O N 4 4 2 - 0 4